

БЮЛЕТИН

Културно-информационен център на българското малцинство
“Цариброд” – клон Босилеград

Година 7 Брой 42. Април 2005 година Безплатен екземпляр

БЮЛЕТИН

Основател и издател: Гражданско сдружение Културно информационен център на българското малцинство “ЦАРИБРОД” Димитровград, Площад на освобождението № 8.

Редакция: Иван Николов, Радко Стоянчов и Александър Димитров. Технически редактор: Новица Божилов.

Адрес: Ул. Маршал Тито № 15, 17540 Босилеград, тел./факс: 017/78 – 254.

Главен и отговорен редактор: Иван Николов.

Печата: Графическо предприятие “Мишич”, Ниш, Земунска 18 тел. 018/715 691.

Немилостивия ход на времето

(или как удбаджиите се обръщат в гробовете!)

Времето немилостиво гази всичко пред себе си. Случват ни се неща за които само до преди 15 години не смееше и да се помисли. Неща, за които се отиваше в сръбските затвори или през някоя тъмна нощ, след страшни мъчения, се губеше живот на границата “при нелегален опит за бягство”. Десетки, стотици безследно изчезнали, знайни и незнайни гробове, чакат своите изследователи да ги опишат и да произнесат своята историческа оценка. Без това, историята пак ще се повтори.

Паметникът на Левски

си стои наред Босилеград и на 2 юни, по повод гибелта на Ботев, беше затрупан с цветя. Универсалните идеи на Левски за свобода и равенство на всички народи надживяха не само турската, но и сръбската империя. И оскотелите от злоба жандарми и граничари на Кралска и Титова Югославия които мъчиха нашия народ така както и турчин не го е мъчил. Веднъж направени, греховете ги плащат цели поколения. Възмездието рано или късно идва, ако не по държавните, то по Божите закони. Но защо и кому беше нужно всичкото това зло? В името на какво бяха всичките тия мъчения? За национализъм ли, за комунизъм ли? Идеологиите идват и си отиват, но народите остават.

Често пъти си задавам въпроса, как ли днес се чувстват ония които преди само десетина години ми обръщаха джобовете наопаки на границата за всяко късче хартия написано на български език когато днес минават край паметника на Левски, край КИЦ-а, край предизборните плакати за българските парламентарни избори? Дали разбират безсмислието на всичко което правеха и продължават да правят срещу собствения си народ? Има ли по-голямо падение от гробокопач на майчиния си език,

да доживееш да искаш българско гражданство и да се приклониш към идеите срещу които цял живот си се борил? Не вярвам в тяхното покаяние. Свидетели сме на такива траги-комични неща. А майка България има широко сърце – прибира всички свои заблудени чедра. И даже прекалява. Все пак, трябва да се прави разлика между ония които си рискуваха главите и ония които бяха готови да им ги отрежат. Нищо че и едните и другите са българи.

“Босилеградският Великден”

е събитие което отдавна надрасна нашите тесни кръгозори и все повече установява Босилеград като град на детската радост и на приятелството между балканските народи. Летвата е вдигната толкова високо, че се опасявам, че вече никой няма да може да я достигне без сериозна външна помощ. Великденският фестивал (на който тази година дойдоха 600 деца) ни е нужен за да можем да излезем от анонимност и да привлечем върху себе си вниманието на балканските и на европейските народи. По добър пример за проект утвърждаващ трансграничното сътрудничество и европейските ценности – кажи му здраве. Великденският фестивал може и трябва да се превърне в защитен знак на този тежко заболял град. И вместо общинските власти да се връщат половин век назад възстановявайки “междудържавните събори” на Славчето от времето на комунизма, трябва да поемат Великденския фестивал, с който вместо назад в мракобесието на комунизма, да тръгнат напред – в обединена Европа.

Ревността с която някои се опитват отново да възстановят “крайграничните свиждания” говори за безнадеждно бетонирани умове. Тия събори, тия долини на плача, тия адски мъки на насила разделени близки и роднини които имаха право да се срещат и виждат само веднъж годишно оградени от всякъде от полицаи и цивилни агенти които зорко следеха кой с кого се среща и после, ловейки “вражески елементи” ги повикваха на информативни разговори за да разберат с кого са се срещали и какво са си говорили между прегръдките и сълзите – това трябва завинаги да се забрави. Докато чета в “Братство” как босилеградските и кюстендилските власти се мъчат да възстановят тия събори, мисля си за ревността с която германците сравниха със земята Берлинската стена. Прави са – не може да се тръгне напред преди да се скъса завинаги с миналото. Вместо да възстановяват тия грозни символи от времето на Информбюро, двете страни трябва да мислят как да възстановят автобусната линия Босилеград – Кюстендил и Босилеград – Крива Паланка, как да облекчат свободния проток на хора, стоки, идеи и капитали, как да премахнат тая проклета граница от всекидневния живот на хората. Това е пътят и за решаването на икономическите проблеми.

Избирателна секция

в Босилеград за българските парламентарни избори само допреди десетина години беше във сферата на научната фантастика. Удбаджиите и партийните секретари от време оно сигурно се обръщат в гробовете! А всъщност, няма нищо по-нормално от това. Но за да има някаква практическа полза от това, молбите за българско гражданство не бива да отлежават с години в Министерството на правосъдието в София. И не бива сред тия молби пак да се търсят “вражески елементи”. Престъпници, да. Отявени потивници на българщината, също. Но не с бюрократични пречки да се спира естествения процес на възстановяване на българско гражданство за ония обикновени хора които насила са откъснати от тялото на България. Поне докато не превладее европейския начин на мислене и поведение. И друго, българите извън България не бива не само да избират, но и да бъдат избирани.

Бизнес форума

организиран в Босилеград от страна на общината и с помощта на българското посолство в Белград, не даде отговори на стратегически важните въпроси за това как Босилеградският район икономически ще гравитира към България в условия на визовия режим след 2007г. когато България стане членка на Европейския съюз. Как да се изгради инфраструктурата, как да се обезпечи достъп до българските (европейските) пазари, как да се намерят инвеститори за пропадналите социалистически предприятия? Актуалните общински ДСС управници се опитват да решат икономическите проблеми на общината без да издигат малцинствения въпрос. Което се вижда от факта, че продължават да размахват сръбското знаме на общината, да използват сръбския език като

служебен и да си мълчат по въпроса за образованието на майчин език. Като знам как са решавани малцинствените въпроси (а икономическите са само част от тях) в страните от Западна Европа, съмнявам се в успеха им.

Петицията

срещу обучението на майчин език показва че антибългаризмът като начин на мислене продължава да обитава в главите на ония които си изкарват хляба с доносничество. И че у нас има много хора които са готови да се подпишат под всякаква пачавра която им поднесат органите. Но за съжаление, Министерството на просветата и спорта им придава значение което те никак не заслужават. Добре е, че почти всички български организации бяха единствени в осъждането на тази петиция. Но тревожно е, че държавните органи на властта не се ангажираха с нея.

Интересът за следването в България

след младите продължава да се увеличава и очевидно противоречи на желанието на подписниците на петицията. Жалко е само, че босилеградските ученици отиват в София сравнително неподготвени не само по български език и история, но и по специализираните предмети и показват относително слаби резултати на кандидатстудентските изпити. Това за съжаление са плодовете на “двуезичния модел” но и на някои заслужили “радители на българщината” които на място обструкцират обучението на български език, но затова пък в София се ползват с незаслужено голямо доверие.

Новата учебна година

наближава и пак няма надежда за обучението по български език. Миналата есен на среща в общината в Босилеград г-н Пене Димитров каза че “и догодина ще се срещнем и пак няма да решим проблема”. Какви пророчески думи! Но откъде беше толкова сигурен? След като Националния съвет му отхвърли оставката той в качеството си на председател на комисията по образование към Националния съвет бе натоварен с превеждането на учебниците на български език. Много ми е любопитно защо учебниците не бяха преведени. Крайно време е д-р Ангел Йосифов да се откаже от “добрите услуги” на някои хора. Или просто да поеме отговорността за обструкция на образованието на български език.

Иван Николов

Избори за български парламент в Босилеград

За първи път от 88 години насам, на 24 юни 2005г. в Босилеград се проведеха избори за народни представители за 40-то Народно събрание на Република България. Естествено, право на вот имат само ония които имат българско гражданство. В Босилеград гласуваха 91, в Димитровград 103 гласоподаватели. Това е резултат от политиката за двойно гражданство, но и от добрите сръбско-български отношения и специално разбирателството между външните министри Драшкович и Паси. Самите избори минаха спокойно, без инциденти, под дискретно наблюдение на полицията и службите. Резултатите можеха да бъдат и много по-добри ако България беше решила всички подадени молби за българско гражданство които вече две години отлежават в Министерството на правосъдието.

Няколко дни след изборите, вече могат да се направят и първите изводи.

Първо, босилеградчанин и царибродчани оспориха тезата на някои софиянски “експерти” че ние искаме българско гражданство само заради паспортите с които да избягаме на запад или заради евтините западни коли. Въпреки че българският Закон за защита на личните данни не ни позволява да знаем колко точно наши съграждани имат двойно гражданство, отзива процентуално всякак е по-голям от някои селища в България.

Второ, българските фактори които се занимават с нашите проблеми могат да си направят изводи както за ония които излязоха да гласуват в Босилеград така и за ония които предпочетоха да гласуват на адресните си регистрации в България или останаха да си боядисват прозорците у дома. У тях омразата към КИЦ-а където се проведеха изборите беше по-голяма от любовта и гражданската отговорност към България. Със своето отсъствие те искаха да обструират едно от най-големите постижения на българската дипломация но и да стоварят отговорността върху КИЦ-а за евентуалния провал. Винаги съм подчертавал че дребните душици никога няма да се приближат до големите идеи.

Надявам се след тези избори софиянските експерти в МВнР, АБЧ, МП, МОН и пр. да си направят изводи и по-лесно да маркират хората които вече години наред ги теглят за носа не само по въпроса за образованието на български език но и за много други неща. Все пак, отношението на България към нас до значителна степен се определя и от информацията които ние им подаваме.

Не е уместно да се прави анализ на гласовете подадени за една или друга българска партия или коалиция в Босилеград, защото по-важно е че те имаха куража да гласуват ЗА България. Но българските политици са длъжни да си направят съответните изводи.

“Победата” на НДСВ в Цариброд може да се отчете и като резултат от посещенията на Симеон Сакскобурготски и Соломон Паси в Димитровград непосредствено преди изборите, но и като резултат от обществените нагласи.

В Босилеград, където не дойде нито един значителен политик и не се проведе никаква предизборна кампания освен лепенето на плакати, където хората са озверени от икономическата безизходица и огорчени от липса на резултати както от българска, така и от сръбска страна, а реакциите на великосръбските аспирации на Сръбската радикална странка са доста емоционални и жестоки – хората предпочетоха да се ориентират към националните и дори ултранационалните български партии. “Атака” в Босилеград е на второ място, което никак не е за пренебрегване. Ако това може да бъде барометър за политическите нагласи в Босилеград, тогава и двете държави трябва сериозно да се замислят от опасността от радикализиране на политическата обстановка в този район. Защото нищо не е случайно. Икономическите проблеми рано или късно се пренасят на етническа основа, а един национализъм винаги поражда друг национализъм. Това е обяснението. Който има очи да види, който има уши, да чуе.

Трето, интереса на сръбските медии беше учудващо голям. Българските почти не обърнаха внимание. За сръбските има обяснение. Сърбия и Черна гора имат нужда от демократична реклама пред света. Гласуването за български парламент в Босилеград, освен че нищо не струва, носи дивиденди в Брюксел и Страсбург. А и сръбските “патриотични сили” имат нужда да знаят какво става в държавата им. За незаинтересоваността на българските медии също има обяснение. Но няма оправдание.

Във всеки случай, изборите се проведеха и не се чу някому да се е слюшало от това. Само майтапчиите споменаха, че удбаджиите от Урош Байевич до Радован Пуртич се обръщат в гробовете си. Времето прави своето. “Черната граница” почва да овехтява и избледнява. България трябва да направи две неща: да ускори процедурата за придобиване на българско гражданство за българите от Босилеград и Цариброд и второ, да се постарае на това население да се създадат нормални условия за живот.

Защото проблемът не е в “Атака”. Такива винаги е имало и пак ще ги има. Проблемът е в общественият климат който произвежда техни привърженици. Ние обаче нямаме право да упрекваме хората. Трябва да се съсредоточим върху това да чуем и да разберем техния страшен и предупредителен език.

Иван Николов

СЪОБЩЕНИЕ

Културно-информационния център “Цариброд” в Босилеград изразява възмущение, тревога и протест по повод тнр. “петиция” на група от 62-ма “родители на ученици от I отделение” от Босилеград до Министерството на просветата на Сърбия, с която те се обявяват срещу възстановяване на обучението на майчин български език в Босилеград.

КИЦ “Цариброд” в Босилеград смята, че тази петиция е подготвена от страна на отживелите великосръбски националистически партии и определени кръгове на Държавна сигурност които продължават да манипулират с невежеството и страхът на хората с цел да предотвратят общите усилия на българското малцинство и демократичната сръбска и световна общественост да се спазват правата на българите в Сърбия и Черна гора според утвърдените международни стандарти за правата на малцинствата.

Исканията в тази жалка петиция противоречат на волята и стремежите на огромна част на българското малцинство в Сърбия и Черна гора, на Конституцията на страната, Закона за образованието, Закона за малцинствата и Международните документи по правата на човека. Тази петиция е писмен документ за нарушаване на правата на българското малцинство който ще бъде използван срещу международния престиж на Сърбия и Черна гора в света и на общите усилия които демократичната сръбска общественост полага за интегриране в Европейския съюз. Никой не бива да забравя, че модерна просперираща Европа е изградена именно спазването на правата на човека и особено на правата на малцинствата а не върху асимилацията на едни народи от други.

Ако подобна петиция беше подписана и изпратена от представители на сръбско малцинство което да иска на такъв начин да се откаже от майчиния си сръбски език, от нея би се погнушил всеки честен сърбин и всеки гражданин който държи до своето национално и човешко достойнство.

КИЦ “Цариброд” в Босилеград изразява недоумение защо просветния министър е отправил тази петиция на Националния съвет на българите да се “произнесе по нея”, въпреки че тя очевидно е нищожна и противоречи на законите на страната. С този акт Просветното министерство ѝ придава непотребна политическа тежест и поема една част от отговорността върху себе си, а другата прехвърля на Националния съвет на българите. Още повече, като се има предвид, че върху петицията няма номера на личните карти на подписниците. Една част от подписите са фалшифицирани и съвсем малка част от подписалите се граждани са наистина родители на ученици от I клас.

КИЦ “Цариброд” в Босилеград също така изразява съжаление и възмущение, че сред подписниците на петицията има и хора с българско гражданство както и просветни работници които в момента допълняват образованието си във и за сметка на Република България. КИЦ “Цариброд” в Босилеград смята, че с такова двойствено поведение тия наши съграждани нанасят вреда на българските, (но и на сръбските) национални интереси и призовава българската държава да предприеме решителни мерки срещу тях, защото в противен случай ще нанесе удар върху ония наши съграждани които последователно отстояват правата на българското малцинство и ценностите на демокрацията.

КИЦ “Цариброд” в Босилеград призовава българите в Сърбия и Черна гора да не се подават на подобни великосръбски националистически провокации и да обединят усилията си в борба за отстояване и прилагане на практика на правата на българското малцинство гарантирани с Конституцията и законите на страната. В бъдеща обединена Европа дори и децата на подписниците на тази петиция ще се учат а може би и ще живеят в България, и те, за съжаление, ще се срамуват от своите родители сложили подписа си срещу езика на майките които са ги родили.

Също така КИЦ “Цариброд” в Босилеград търси от Министерството на просветата и спорта, Националния съвет на българите, политическите партии, неправителствените организации и общинските органи на властта, да престанат веднъж завинаги да се занимават с непотребно и безплодно обсъждане на подобни политически провокации и да започнат да се занимават с практическа работа по подготовка на учебници и кадри за да могат българите в Сърбия и Черна гора в най-скоро време да реализират правото си на обучение на майчин български език.

Само принципно и последователно уважаване на правата на малцинствата утвърдени със законите и международните документи по правата на човека създава предпоставки за излизане от сегашната всеобща икономическа и политическа криза в която е западнало българското малцинство.

**Председател на КИЦ “Цариброд”
в Босилеград**

Иван Николов

Време разделно – защо българките раждат сърби?

След като миналата есен часовете по български език в основното училище в Босилеград бяха намалени с още 2 часа седмично, последваха остри протести на неправителствените организации които доведоха до разговори между Сърбия и България на всички нива, които, разбира се, не бяха чути в сръбското просветно министерство.

Обещанията на президента на СиЧГ Светозар Марович, и на външния министър Драшкович, че в близките месеци този проблем ще бъде решен – се оказаха чиста лъжа. Но едва ли българската дипломатия си е взела бележка колко струват обещанията на сръбските държавни мъже.

Беше загубено ценно време. Спец-ченгетата и сръбските политически партии отново преминаха в настъпление. Така се стигна до онази жалка “петиция” подписана от 62-ма босилеградчани с която те “искат помощ” от сръбския просветен министър децата им да се учат на сръбски език. Въпреки че този полуграмотен текст очевидно е писан от хора които си нямат представа от сръбски език, (за познаване на Закона за малцинствата и Закона за образованието и да не говорим), и не си бяха сложили номерата на личните карти, а сред тях най-малко има родители на деца от I клас – този път сръбското просветно министерство я взе насериозно и я отправи за мнение към Националния съвет! Добрият вкус не ми позволява да отпечатам тази “петиция” в оригинал на сръбски език, но преведена буквално, ето как тя звучи на български:

До Министерството на просветата
На министъра лично
Б Е Л Г Р А Д

Предмет: Зачитане на Закона за задължително (основно) образование и възпитание.

Родители на ученици първолаци за I отделение в училищната 2005/06 сме принудени писмено да Ви се обърнем, с молба да ни помогнете да запазим своите със Закона дадени права.

В босилеградска община обучението вече непълни 20 години се провежда на сръбски език с изучаване на български като майчин език. За всяка учебна година родителите са били анкетирани на кой език желаят да се провежда обучението и почти 99% родителите са били за това обучението да се провежда на сръбски език.

За учебната 2005/06 година се пронасят други гласове. Формиран е национален (екстремистки) съвет който иска да разклати хармоничния живот на общината. Националният съвет казва, че има интерес да защитава малцинственото становище. В Босилеград българите не са малцинствено население, а всички ние останалите. С облекчение приехме новината преди 20 години че обучението глобално ще се реализира на сръбски, а по чифт предмети двуезично 10% от преподавателния материал. На български език. Ние така и свършихме преподавателното образование, а сега на нашите деца настояват да отнемат тази възможност.

Националният съвет е взел решение за следващата учебна година да не се анкетира родителите на кой език да се обучават техните деца, а да се премине на обучение на български език. Считаме че тяхното Решение няма задължителен характер, защото те могат да решат децата изобщо да не ходят на училище.

Директорът на училището Методи Чипев е заявил, че ще зачита мнението на Националния съвет и че няма да има наше изясняване (уж нямало заинтересирани за обучение на сръбски език). Ако директорът има задължения към България защото синът му се учи в България, ние родителите на първолаците от I отделение нямаме такива задължения. За да не ни отнеме със закона даденото право, искаме от вас чрез Общинският просветен инспектор Дешка Георгиева (въпреки че и тя е наклонена към българизма, но длъжността това не ѝ позволява) да наложите на основното училище задължително и на време при записването на нашите ученици в I отделение да ни обезпечи образци за писмено изясняване за желанието на кой език да се провежда обучението.

ПЕТИЦИЯТА ПОДПИСВАТ РОДИТЕЛИТЕ НА УЧЕНИЦИТЕ:

(следват подписи)

Към “петицията” е прикачено още едно писмо с подобно съдържание:
До Министерството на просветата
(на министъра лично)

Предмет: Зачитане на закона за задължително (основно образование и възпитание

Господин министър

Този допис се добавя към недоволството на родителите първолаци ученици от първо отделение

Директорът на ОУ Г. Димитров Чипев методи своеволно отнема правото на родителите на учениците които през училищната 2005/2006 биха били втори и трети клас. Директорът се придържа към решението на Националния съвет в първи, втори и трети клас обучението да се провежда на български език. В закона ясно стои че изясняването важи за цялото обучение в основното образование. Родителите на учениците от сегашният първи и втори клас вече са се изяснили за обучение на сръбски език. С години назад чрез акцията на абониране на книги, училището набавяше учебници и учебни помагала. За училищната 2005/2006 директорът не разрешава набавяне на учебници от споменатия завод, а на заседанието на училищния съвет през януари 2005г. е наявил комисия която би превеждала учебници за първите три класа. Определя преподаватели които той самият е изпратил на дообучение в България на Софийски университет в Търново, тридесетина на брой.

Най-новите информации са, че книгите преди два дни са пристигнали в Босилеград. Учебниците не са преведени от наши учители а кой знае от кого в България. И може би са по техните програми за обучение.

Нашите преподаватели посочени в комисията за превеждане на учебниците ще имат възможност да вземат дебели пари за превеждане от Националния съвет, който се финансира от правителството на Сърбия. Както научаваме споменатите преподаватели са имали възможност да се запознаят с тези книги в Търново. Тогава са положили с десетки (български шестци) приявените изпити, а двама от тях са положили за два дни 6 изпита. Преподавателите ще оправдаят тия изпити с това че ще отнемат на родителите правото на изясняване, постоянно подчертавайки че е неминуемо провеждането на обучението на български език.

На огорчените родители очите са във Вас господин министър.

Не позволявайте създаване на неизвесност и страх сред жителите на нашата община. Спрете използването на книги от България и реализацията на обучението на български език.

Ако имате възможност организирате контрол на снабдяването с книги чрез ученическа кооперация.

НЕДОВОЛНИ РОДИТЕЛИ НА УЧЕНИЦИ

Тази “петиция”, сръбският просветен министър я връща на Националния съвет на българите “да се произнесе”. Междувременно, тя се появи в медиите и бе осъдена от почти всички български организации в Западните покрайнини, (включително и от нелегитимния ДСБЮ), а от сръбските – само от местният съвет на Демократичната партия в Босилеград.

Националният съвет на българското малцинство на 21 май е заседавал и също се е изяснил против. Според журналистите присъствали на заседанието на Националния съвет, кметът на Босилеград Владимир Захариев гласувайки против Декларацията с която се осъждат подписниците, всъщност се е престроил на страната на ония които искат обучението да се провежда на сръбски език! Така и той е на път да пропилее оня политически рейтинг който изведнъж му скочи в България след разрешението за повдигане на бюст-паметника на Левски.

Внимателният анализ на съобщенията които по този повод издадоха КИЦ “Цариброд” в Босилеград, нелегитимния ДСБЮ, Матицата на българите в Сърбия и Националният съвет на българското малцинство показва няколко съществени неща.

Първо, всичките те са единствени в становището, че “петицията” противоречи на желанието и стремежа на повечето босилеградски граждани, на законите на страната и стремежите на по-голяма част от малцинството, че петицията вероятно нарочно е организирана от страна на спец-службите,

сръбските националистически партии и определени кръгове от властта като упрекуват нейните подписници и позовават сръбския просветен министър да я отхвърли.

Обаче, зад всичката патриотарска голословност проличава висока доза цинизъм и опити за промиване на биографии. Вичките те се обявяват срещу последиците а не срещу причините довели до създаване на онзи политически климат у нас в който повечето наши съграждани могат да оцелеят само с писане на подобни простотии които ги унижават до равнището на роби. Не че искам да ги оправдавам, те трябва да бъдат осъдени и то не само морално – България трябва да накаже ония които имат българско гражданство. Но това няма да промени нещата. Лошите системи произвеждат лоши хора. Тази “петиция” всъщност е резултат на “политическият плурализъм” пренесен, дирижиран и финансиран от Белград в който все още се кълнат местните лидери чийто политически живот се изчерпава с политикантстване на бира по местните кафенета.

Умственият багаж на привържениците на постмилошевичевата сръбска демокрация не е достатъчен за да осъзнаят марионетската си роля в унищожаването на собствения си народ и вместо със всички сили да защитават интересите му, те предано обслужват стратегията на Белград “divide et impera”. Всъщност, днес ние берем плодовете на политическата си дезинтеграция която съвсем умишлено и целенасочено бе прокарана през 90-те и укрепена след 5 октомври 2000г.

Ето защо днес толкова цинично звучи плача на ония които оплакват обучението на български език и безсилно проклетисват подписниците на “петицията”. Дават ли си сметка за собствената отговорност пред измъчения си народец и за еничарската послушност с която изпълняват всички напътствия и заповеди на своите централи в Белград? Ако ние, вместо да си подливаме вода един на друг, бяхме обединили усилията си да отстояваме правата си, Белград щеше да се съобразява с нас, вместо да ни се смее в очите, а положението на българското малцинство щеше да бъде много по-добро не само в културно, а и в икономическо отношение.

Иван Николов

Пример за национално предателство, неграмотност и примитивизъм

(“Петиция срещу обучението на майчин език”, в-к “Братство”, 29 април 2005г.)

Петицията на 62-мата “родители” от Босилеград до Министерството на просветата на Сърбия с която те се обявяват против обучението на майчин български език е безпрецедентен пример за национално предателство, неграмотност и примитивизъм. Питам се, как щяха да реагират сръбската власт и сръбската общественост ако 62-ма сърби от Косово бяха подписали подобна петиция с която да искат децата им да учат на албански език? Те щяха да бъдат анатемосани (с право) не само от сръбското просветно министерство, но и от всеки сърбин където и да се намира той.

В нашия случай, сръбското просветно министерство иска от Националния съвет на българите “да се произнесе” по нея?! Като знам кой организираше тази петиция и кои хора трябва да се “произнесат” по нея в Националния съвет, убеден съм, че става дума за един добре разработен шантаж с който държавата се опитва (манипулирайки с невежеството на своите поданици) да се противопостави на опитите за възстановяването на българският език в нашите училища и спазването на нашите национални права.

Защото, ако тя, държавата, беше на мястото си през 1987г. и беше наказала творците и изпълнителите на “двуезичния модел” които грубо нарушиха нашите национални и човешки права и свободи, нямаше да се стигне до сегашното положение. Тогава тя не само че не ги наказва, но ги използва като средства с които провеждаше великосръбската асимилационна политика и промиваше мозъците на хората от българско национално съзнание. Днес, по абсолютно същия начин, държавата отново използва същите тия хора (сега вече с добре промити мозъци) като марионетки с които се противопоставя на опитите за възстановяване на българския език в нашите училища.

Защо иначе сръбският просветен министър щеше да иска от Националния съвет на българите (който се финансира от Правителството) да се “произнася” по тази жалка “петиция”, вместо да я хвърли в

коша за боклук, където ѝ е мястото? И защо изобщо един българин трябва да се “произнася” дали да учи на български език въпреки Конституцията, Закона за образованието, Закона за малцинствата и международните документи по правата на човека? Защо това нещо важи само за българското а не например и за сръбското малцинство на Косово?

Имам морално право да задам този въпрос, защото през 1987 година бях единственият в Босилеград който публично се противопостави срещу тнр. “двезичен модел”, когато цялата наша квазиинтелигенция мълчеше и дори активно участваше в провеждането, както сами казваха, на “добре замисленият двезичен модел”. Ето защо смятам за неуместно изявлението на Пене Димитров, председател на Комисията по образование при Националния съвет на българите който има цинизма днес да твърди че “определени структури манипулират с българското малцинство в Сърбия и то става заложник на такива манипулации и подмятания, с което на Белград искат да покажат, че те са по-големи сърби и патриоти от самите сърби”. Да, вярно е, и самият Пене Димитров е все още част от тези “структури” които ни манипулират, а през 1987г. беше просветен инспектор по български език и старателно следеше за стриктно прилагане на практика на “двезичния модел” на образование. Всеки има право на грешка. Но никой няма право да повтаря една и съща грешка десетки пъти. Днес, Пене Димитров е пак верен служител на сръбското просветно министерство и дори не можа да одстои оставката си на мястото председател на Комисията по образование при Националния съвет. Както самият си признава, в Националния съвет пак ще разисква за “инициаторите, побудите и последиците на петицията”!? А за причините – нито дума. И вместо целия Национален съвет да си даде колективна оставка в знак на протест за жалкото положение на майчиния български език в училищата, той се превръща в част от системата която го унищожава защото на чиновниците там не им се изпускат парите които сръбското правителство им дава за да провежда чрез тях политиката си.

Не мога да отмина и моралната страна на въпроса.

Сред подписниците на петицията има само няколко “родители” на деца от I клас. Но затова пък има хора на които българската държава им е дала българско гражданство и които благодарение на това карат коли с български номера, както и хора които по съкратена процедура допълняват образованието си във Велико Търново за сметка на българската държава. Там те са българи, но тука в Босилеград са толкова жестоки сърби, че дори се обявяват против майчиния си български език! Ще бъде срам за България ако на тях не им отнеме българското гражданство. Защото в противен случай ще окуражи още десетки други предатели да продължат мръсната си борба срещу българщината у нас. И въпреки това, убеден съм че и те, рано или късно, ще поискат децата им да завършат образованието си в България. Рано или късно ще поискат и българско гражданство и дори ще се сърдят и ще протестират (както неотдавна във в-к “Труд”) ако България не им го даде заради това че застрашават българските национални интереси.

А истината е, че те не заслужават не само българското но даже и сръбското гражданство! Националните предатели които се отказват от майчиния си език и не позволяват проблемите на българското малцинство да бъдат решени веднъж завинаги, са излишно бреме на плещите на Сърбия от което тя още дълго време няма да може се освободи и да влезне в Европа. С други думи, тя ще стане част от Европа само когато се откаже от техните услуги. Защото модерна и просперираща Европа не се крепи върху национални продажници а върху универсалните принципи от Декларацията за правата на човека.

Но колкото и да презирам тия наши сънародници аз същевременно ги и съжалявам. Защото те самите не са съзнателни какво клеймо са оставили върху децата си които, пак повтарям, рано или късно, ще трябва да живеят като българи. Ако те знаеха какво правят и каква вреда им нанасят – никога нямаше да се подпишат под тая мръсна, предателска и еничарска “петиция” с която си залепиха най-срамното петно върху челата.

Димитър Димитров – Треперски
ул. Рисовица № 5
17 540 Босилеград

Кои сме, накъде сме се запътили?

Човешката потребност от перспектива, днес, повече от всякога се сблъсква със сериозни затруднения. В по-голяма степен е неясно, какви са, макар и хипотетичните възможности (за икономически, културни, психологически и пр. възходи) – формулата за успеха също. Широко отворени очи, търсещи спасение се взират ту в миналото, ту в обозримото бъдеще. По средата са всекидневните преживяни събития, които се крепят с времето.

В борбата с бездействието, по странни причини ставаме свидетели на “груба” грешка, която всъщност е обект на анализ в настоящият текст.

Разглеждането на проблема с петицията срещу майчиния ни език е занимание болезнено, тъй като става дума за щурмуване на група хора със съмнителен бекграунд.

Възприятието на предателството, потвърдено в настоящата ситуация, отхвърлено от миналото и отнасящо се и към бъдещето – има повече от една предполагаема интерпретация. Следователно не медиа-пресата в Западните покрайнини, не медиите в България и Сърбия, а световната общественост трябва да бъдат осведомени за предателството, уникално по рода си, което непрекъснато триумфира, постоянно модифицирайки рамките си. Обаче, ние не целим да разберем конфигурациите на предателството. А те биха били един от надеждните пътища за неговото изследване. Съвсем на място се поставя въпроса за отговорността. Отговорността е присъща на обществото. Илюстриращ пример: необходимо е да се внимава при избора на линия на поведение, защото ще плащаме за нехайството и лекомислието си, на която си се подложил и т.н. Съвестта – там, където я има, напомня за отговорността пред самия себе си.

Къде е и каква е социалната отговорност когато обществото се отдава на хедонизъм и безгрижие, по отношение на фундаменталните въпроси на битието си, когато толерира деструктивни своеволия, дава простор на прищевките на властта? Когато се обрича или го обричат на дезинтеграция, провал, конфликти, излизащи извън контрол – кои са отговорните?

Къде е моралната отговорност, която осъжда индивидуални или колективни разрушения на морални ценности?

Ключов се оказва въпроса за медийната отговорност, тъй като и отговорността и медийния свят са без ясни и твърди граници. Обаче, човекът е отговорен за нещо, което е направил, или не е направил. Медиите също. Някой беше казал, че всяко общество има такива медии каквито заслужава. Мълчим ние, медиите също. Защо?

Медийният свят е рисков свят, и в него няма място за предразсъдъци, измамни ценности, скрупули и т.н.

Нали времето на опаковане, замазване и лустросване на реалностите е минало. Тогава нека да се разголява истината докрай, да се рушат всички кумири, да се взривява по пътя всяко табу.

Подписалите се в петицията направиха опит, за действията им да не се търси отговорност. На всичкото отгоре апелите за осъждането на петицията им се виждат несъстоятелни.

Жалко, но факт, обществото ни (ние самите), си остава обременено с открит, непревзможнат морален проблем, който прави изграждането на стабилна основа на обществото ни особено трудна, мъчителна и бавно решима задача.

Макар че отговорността за предателите от минало време и за това, което те направиха сега, и да се размива, тя трябва да се търси. Насреща трябва да стоят медиите.

Съвременните медии са лицето на публичния живот. Не може да се иска от тях да създават маска на действителния живот, а като се махне самата маска – да се разкрие различна действителност. Недопустимо е да се конструира обществена тревога, която създава условия за покълване на проекти, разминаващи се с проекти за общо бъдеще. Нека всичките които смениха идентификационните си карти, не си правят илюзии, че ще си стоят зад завесата, незабелязани. Маскирани зад някакъв си псевдо-автор (на подписката), те не намират рационални аргументи в защита.

Тези “защитници” на тяхното си верую, ако имаха достойнство, щяха без да се свенят и без прегради да изкажат мненията си. Тогава, може би, отвращението нямаше да е пълно.

Четейки стуктурата на текста и имената на пишман-господата от петицията, се набива на очи дремеща доза параноя и неудържимо желание за отдаване на неконтролируеми фантазми. От друга

страна, радостно-тревожния тон, бликащ от молбата им се конфронтира със смесица от простациона-посмещина.

Главните герои на петицията, май се мислят за творци на своеобразна субкултурна “революция”. Та нали самите те са самото олицетворение на омерзени и отчуждени “авторитетни” личности. Обществото ни, създаващо впечатление на фантазмено и парадигматично, не е съхранило в себе си, нито солидарност, нито единство, нито достойнство. У нас, както видяхме, властва подмолно арго, периферни, затворени кържоци, типично селски, махленски, кълчеши се. Гласа им се подава всякаш от периферията, обаче усилията на създателите –мутанти “свръхсправедливото” решение с лозунга – **ОТРИЧАМ СЕ ОТ ЕЗИКА СИ (СЛЕДОВАТЕЛНО ОТ СЕБЕ СИ?)** са ужасно гадни.

И макар в цялата суматоха да проличава дефицит на смисъл, с това хоризонтът на критиката, допълнително се увеличава. Практическият въпрос е какво да се прави, след като сме разбрали, с какви персонажи съжителстваме? Наказанието трябва да е следното: забрана на вменяване на вината им, имайки предвид индикациите за незрялост, лекомислие и неграмотност на актьорите на подписката.

Всеки съвестен и ревностен защитник на българската реч, мисъл, писменост като цяло, не може да консумира подобна гадост. Не би могъл и да изпадне в пълна амнезия – и да забрави стореното, сякаш никога не е направено. Няма място за лицемерие, додворяване, инфантилно поведение, дисидентски движения, вяли обещания и публични изяви и съпътстващи ги имажинерни контексти несъвпадащи с бъдещето ни.

Съдбата ни, е в ръцете ни, зависи от нас самите, нека възродим чувството на достойнство, не само защото то е total correct, а защото само единни, гласовете ни няма да си останат “глас в пустинята”. Всеки заплаща по някакъв начин цената на бездействието и мълчанието. А щастieto, не е нищо друго, освен чувство за достойнство, увереност в утрешния ден, увереност че съдбата зависи от теб, от собствените ти усилия!

Александра Димитрова

“Бизнес форум” в Босилеград

(или преброяване на дивите зайци?)

На 27 май 2005г. в Босилеград, се проведе “Бизнес форум” организиран от община Босилеград и българското посолство в Белград. Основната идея на първият от този род форум бе да се представят икономическите възможности на община Босилеград пред българските и сръбските министерства на икономиките и бизнес средите от двете държави с цел да се привлекат инвеститори които да вложат капиталите си в оживяване на производството у нас.

От сръбска страна дойде министърът на икономиката Предраг Бубало, а от българска, освен делегацията на българското посолство в Белград предводена от посланик Яни Милчаков, дойдоха двама заместник-министри на икономиката на България г-жа Евгения Колданова и г-н Радослав Бозаджиев, представители на някои български общини и двацетина български бизнесмени и частни предприемачи. Дойдоха и бизнесмени от Македония по потекло от Босилеградско. Тук бе и Еди Минин министър на транспорта на италианската провинция Гориция, който обяви дарение от четири рейса втора употреба. От домакините дойдоха представители на общинската администрация и повечето частни търговци и директори на предприятия в Босилеград.

Срещата откри кмета на Босилеград Владимир Захариев на сръбски език, като само поздрави гостите от България на български език.

На видео презентацията на община Босилеград която пак бе направена

на сръбски език

със симултан превод на български, бяха представени географското положение на Босилеград, климатичните и природни особености, паметниците на културата, археологическите находки и структурата на общинската администрация.

Във втората част бяха представени работещите и фалиралите стопански субекти.

Като възможности

за стопанско развитие и евентуални инвестиции бяха посочени: стоковъдството, дървообработването, малинарството, събирането на лечебни билки, гъби и боровинки, лов и речен риболов и селски туризъм.

Министър Бубало похвали кмета Владимир Захариев като пример как местната власт трябва да се грижи за икономическото развитие на района, въпреки че това не влиза в нейните компетенции и че е много добре, че местната власт организира такива форуми. Той каза, че приватизацията в Сърбия трябва да приключи до 2007г. като се продаде 70% от обществения капитал. Не може да се разчита на големите стопански системи. Трябва да се насърчават малките и средни предприятия. В Сърбия от 1960 година непрекъснато се провеждат реформи като последната реформа доведе до война. Икономическата ситуация в Босилеград е тежка, приватизацията е спряла, почти нищо не работи, но според сръбския министър,

има и по-бедни

райони в Сърбия. Сърбия граничи с Европейския съюз, което ѝ дава “значителни предимства в областта на автомобилната и хранително-вкусовата индустрия”. Пактът за стабилност успя да убеди балканските страни да сключат договор за свободна търговия. Руските пазари са също неизползван ресурс.

На въпросите за нарушаване на правата на българското малцинство министърът се обяви за некомпетентен и че “това не влиза в неговия портфейл”.

От своя страна, българският зам. министър каза, че България вече е изменила пътят по който сега върви Сърбия и изрази готовност България да подкрепи проектите от трансгранично сътрудничество и да насърчи частните предприемачи свободно да общуват с българските бизнесмени и предприемачи. Представителят на областта Гориция от Италия даде нагледен пример как са решени проблемите между Италия и Словения в областта Корушка и изрази становището, че това е пътят по който трябва да минат и България и Сърбия. Българските бизнесмени се поинтересуваха под какви условия могат да се създават смесени фирми в Сърбия. На участниците на форума беше раздаден “Информатор на община Босилеград” написан на сръбски език в който главно се намират данни за общинската администрация.

Накрая остана само впечатлението за известна несериозност на целия форум. В презентацията за икономическите възможности на Босилеградска община бяха казани много излишни и бяха премълчани много

съществени неща.

Кому домакините говориха на сръбски език? Защо беше премълчан факта, че в Босилеград живее българско население? Защо не бяха дадени данните за възрастовата и квалификационната структура на населението? С колко и какви обработваеми площи, с колко и какъв добитък разполагаме, какви са ресурсите от гледна точка на съвременният бизнес? Защо беше премълчан факта за липсата на регионални пътища? Кога ще бъде оспособена митницата в Рибарци за трафик на товарни стоки? Къде са нашите реални пазари? Какво ще бъде положението на Босилеградска община след влизането на България в Европейския съюз през 2007г, ще има ли визов режим за българите от Босилеград, възможно ли е икономическо сътрудничество между Сърбия и България след 2007г. с оглед на европейските стандарти, може ли изобщо нашата продукция да влезне в производствените квоти които са разрешени за България – и купища други въпроси които все още никой не се сеща да ги постави по същество.

Ето защо този Бизнес форум много приличаше на предизборно събрание за всичките участници на срещата: българите демонстрираха грижа за своите сънародници зад граница и проявиха готовност да ни помогнат без да са наясно как; сърбите отново демонстрираха своята препотентна сръбска арогантност по отношение на правата на българското малцинство примесена с висока доза политическа демагогия; а общинската власт в Босилеград – традиционната послушност пред сръбските власти, некомпетентност, липса на идеи и дългосрочна стратегия, разграничаване от националните проблеми на малцинството и опитвайки се да представи политическите новобогаташи

за съвременни бизнесмени и да укрепя по този начин политическите позиции на партийната ДСС дружина на кмета Владимир Захариев.

Босилеградската опозиция, естествено, я нямаше никаква. Тя се занимава с вътрешно-партийни боричканета блокирайки всякаква възможност за създаване на политическа алтернатива на сегашното управление и превръщайки се съзнателно или несъзнателно в политически съюзник на сегашната власт която с некомпетентността си продължава да унищожава всякаква надежда за икономическо възстановяване на региона.

Преди да разлайваме българското и сръбското министерство и бизнес средите и да ги каним в Босилеград да ни се смеят на глупостите, трябваше да се съберем и всички заедно да си помислим какво можем сами да направим за икономическото възстановяване на общината и на базата на постигнатия договор да искаме помощ и подкрепа за съвсем конкретни неща. Това не бе направено и резултатът не можеше да бъде друг.

Няма ли след 2007г. когато “копринената” завеса между Европейския съюз и изолираната Сърбия отново ще се изправи пред нас, тя пак да бъде използвана като средство срещу българщината от страна на великосръбските националисти с аргумента – ето, България пак не се интересува от вас и не иска да ви помага!

Щеше да е добре, подготвяйки се за това време, местната власт в Босилеград, барабар с всичките сръбски политически партии, училищните власти и родителите вместо да пишат глупави антибългарски петиции на сръбския просветен министър, да научат поне от малко-малко български език и да си подадат документите за българско гражданство. Ще им потрябва.

В изказванията директорът на “Кобос” Никола Крумов представи ситуацията в “Кобос” и поиска помощ от сръбския министър да намери средства и пазари “Кобос” да заработи и да приеме още 60 нови работници.

На Крумов Бубало отговори, че той не е търговски директор на “Кобос” че да му намери пазари. Той нищо не може да обещае освен съдействие и нищо не може да даде освен труд, пот и сълзи. Използвайте предимствата си, а те никак не са малко: здрава околна среда, производство на здрава храна, мляко, месо... Сами си търсете пазари.

Иван Николов

Въпроси по повод “Бизнес форума” на Владо Захариев

По повод “Бизнес форума” който се проведе в Босилеград на 27. 05. 2005 година искам да задам няколко въпроса на организаторите му.

Защо името на Форума не бе изписано двуезично или поне на кирилица а на латиница и на сръбски език?

Поздравявам идеята да се установи какви са икономическите възможности на Босилеградско и да се създаде визия за по-нататъшното ни развитие, но оттук следват и другите въпроси:

Дали и занаятчиите на Западните покрайнини ще бъдат колониален придатък на Сърбия и Черна гора както бяха на досегашните 7 Югославии?

Защо на митницата в Рибарци все още няма нито един местен митничар или полицаи, а на помпата на лисинското езеро всичките работещи са от съседната община?

Защо нашите горски богатства са собственост на “Сърбияшуме” а не, да речем на “Западнопокрайнински гори” както е във Войводина?

Защо общинската власт в Босилеград не се произнесе ясно по повод “петицията” на 62-дватама “родители” до сръбският просветен министър с която се иска обучението да се провежда на сръбски език?

Добре е, че кмета бе поканил бизнесмени от България, но ние плащаме данъците си на Сърбия и Черна гора, а горите, мините и водния ни потенциал пак ползва държавата за която кмета сънуваше,

мислеше, говореше, отбелязваше Сръбска Нова година, водеше общинските събрания на сръбски език и т.н.?

Сега той иска България да ни помага икономически да се възстановим, но продължава верно да служи на политиката която унищожава езика ни, културата, икономиката и хората. Това важи и за министъра Бубало за когото разбрах, че бил много сърдит защо и българският министър на икономиката не е дошъл на “Бизнес форума”.

Уважаеми г-н Захариев, с оглед на това как вие и сръбската държава се отнасяте към българската култура и правата на българското малцинство, не мислите ли че е малко прекалено за една уважаваща себе си държава да ви подкрепя без да имате ясна позиция по въпроса за образованието на майчин български език, употребата на българския език като майчин пред държавните органи на властта, употребата на национални символи и т.н., да не говорим за лошите пътища, лошата питейна вода, здравеопазването, полицейщината и т.н.?

Димитър Димитров Треперски

П.С. Този текст изпратих на редакцията на “Братство”. Както и много пъти досега, тя не го публикува. Попитах по телефона главния и отговорен редактор каква е причината и той ми отговори, че текста не е публикуван защото им пречел изрза “Западни покрайнини”?!

Аз не мога да разбера защо редакцията на “Братство” се притеснява от моето читателско реагиране което аз подписвам и следователно поемам цялата отговорност върху себе си. Това за съжаление, за пореден път ме убеждава, че в “Братство” все още няма свобода на словото и все докато е така, ние няма да можем докрай да разобличим проблемите си и да намерим решения за тях. Защо на нашите интелектуалци им пречи понятието “Западни покрайнини” а не им пречат понятията “Република Сръбска”, “Сръбска краина”, “Войводина-гори” и т.н.? Демократизацията не се изчерпва само с политически говори в парламента, тя трябва да обхване и медиите, училищата, икономиката, полицията и т.н. Премълчавайки прикритите истини, “Братство” продължава старата си концепция. Питам се, дали сегашните редактори попоглеждат от време на време старите броеве на “Братство”. Там се намират отговорите за сегашното ни тежко състояние. А в днешните броеве се вижда и какво ще бъде бъдещето ни.

Внимание – цензура!

Становище на Хелзинкия комитет което “Братство” наричащ себе си все още “Вестник на българското малцинство, по неизвестни нам причини отказа да публикува.

Обазованието и ние

През последните няколко месеца станахме свидетели на няколко нелепи неща касаещи националната идентичност на българите в Сърбия. Всичките те са свързани с един единствен проблем и той се нарича – образование. Така че всички неща свързани с него – намаляване броя на часовете по български език, отсъствието на обществен и политически диалог по въпроса между Цариброд и Босилеград, подписката в Босилеград срещу цялостно обучение на български език и превръщането на гимназията в Цариброд в смесено училище са част от проблема, който се нарича – образование.

По въпроса на образованието на българското национално малцинство в Сърбия много неща бяха казани през тези безмалко три десетилетия и много неща бяха премълчани. Като правозащитна организация, която винаги е отстоявала принципа, че на българското малцинство в Сърбия /Цариброд и Босилеград/ се нарушават човешките и малцинствени права поради факта, че не получава образование на майчин език и този път ще кажем същото – правата на българското малцинство в Сърбия и по-нататък се нарушават в областта на образованието. Но ще кажем и още нещо, че и самите българи много лесно се отказаха без битка от своя език. Така че държавата, която носи голяма отговорност за орязаните права на нашето малцинство не единственият виновник за това. В края на краищата никой не ни е виновен че без битка губим един след друг национален белег на малцинството. Тази битка трябваше да се води на политическото поприще, на международен план и в медиите.

Оказа се, че за българската си идентичност някои в нашите общини се сещат едвам когато са застрашени да останат без работа или когато трябва да се подмажат на някой или на някои кръгове в България. От друга

страна, поне досега нито една политическа партия с централа в Белград не излезе с ясна и категорична позиция в полза на българския език в общината. Ако не беше създаден в началото на 90-те години на м.в. ДСБЮ, този проблем изобщо нямаше да съществува в докладите на международните правозащитни организации каквито са ООН, Съвета на Европа и ОССЕ а благодарение на Хелзинкския комитет пореди три години стана достояние и на Хагския трибунал. Тук бих искала да включа и дейността на КИЦ в Босилеград, който продължава да отстоява заявената си позиция в полза на цялостното образование на български език, както и позицията на част от интелектуалците от българското малцинство, ако българското малцинство изобщо има интелектуалци. Защото за да бъдеш такъв не трябва да се отричаш от корените си а да държиш на тях и да ги развиваш под формата на образование, култура, вероизповедание. В конкретния случай с казионни и проправителствени организации като правозащитна организация не искаме да се занимаваме. Може би до момента, в който и тези 2 часа седмично ще бъдат намалени с един по-малко и така до пълното му заличаване от паметта на хората.

И за да не бъдем голословни нека да се обърнем с 15 години назад и да си припомним времето с т. нар. ”анкетни листове” в училищата, намаляване броя на часовете по български език, кампанията срещу езика в основните и средните училища на българското малцинство с всеотдайното участие на директорите назначавани от режима на Милотевич, мълчанието на родителите и учителите, заплахите от протести на родители ако в училищата започне да се преподава на български език. За всичко съществуват доказателства в училищните архиви, медиите, докладите на правозащитните организации. Който иска да бъде обективен пред себе си и пред обществеността ще трябва да си признае, че бъдещето на гимназията в Цариброд беше обречено. Всичко което е без план и без ясна дългосрочна политика е обречено на гибел колкото и апокалиптично да звучи в момента. Защото ако като хора, като граждани и като българи имаме ясна позиция – искаме или не искаме да си съхраним езика в училищата, то със сигурност нямаше да се стигне до тази нелепа ситуация в която вместо да се занимаваме с основния проблем /отсъствие на образование на български език/ ние се занимаваме с бъдещото название на гимназията, която от септември ще стане средно смесено училище.

Много неща в Цариброд са заличени и много време загубено в защита на националните ценности. Ако не беше така, преди три години броя на декларираните се като българи царибродчани нямаше да бъде под 50%. Нямаше толкова лесно да се отказват от правото си да ползват майчиния си език не само в училищата, но и в общинската администрация, църквите, на публични места. И тогава не трябва да ни учудва въздържания тон на чуждестранните дипломати и правозащитници по отношение на нашия проблем с образованието. Никой от тях не може да разбере подписката на босилеградчани срещу обучението на майчин език.

За Хелзинкския комитет на българите в СиЧГ
Зденка Годорова

Житейската драма на българите в Западните покрайнини

(III част) Обществена организация, политика и власт – минало и бъдеще

Корените на нашето единство със Западните покрайнини

Западните покрайнини представляват един несамостоятелен в демографско, културно, историческо и икономическо отношение район. Той е съставка от една по-голяма област, в която са се изграждали в продължение на няколко столетия естествените обществени ценности, традиции и култура на нашия народ.

Още от времето на турското робство, днешните земи на Западните покрайнини и местното население представляват част от голямата Шопска област, която започва от Траянови врата на Изток и стига до Висок и Враня на Запад, а от Север от селата около билото на Западна стара планина и на Юг до македонската географска област.

Главният фактор на обединение на многобройното население в тази област през вековете на първо място е Православната църква в духовно отношение и специфичната регионална икономическа политика на Турската империя, която в този район развива типични за българите занаяти и поминък: скотовъдство, строителство, обработка на селскостопанска продукция, приложни занаяти, добив на полезни изкопаеми. В това отношение Шоплъка остава един уникален район, в който с изключение на големите административни и военни центрове: София, Самоков, Кюстендил, Пирот и Ниш населението е изключително чисто по народностен състав и което е по-интересно, то развива една уникална култура и традиция, с която може да се каже, че се вписва достойно в европейската съкровищница. Със своя хумор, със своя строителен гений, със своя консерватизъм и инатлък, със своята самоизолация и своенравност шопът си остава единица мярка за човешко достойнство.

Голям принос в тази уникална култура на нашия народ има, разбира се и населението ни от Западните покрайнини което много десетилетия изкуствено е изолирано от нашата култура и духовност. Тази откъснатост основана на нечовечните политически пазарлъци и амбиции от миналия век създаде един нов особен обществен статус на българите от Западните покрайнини. В продължение на вече 80 години продължават опитите те да бъдат насилствено претопени в едно ново обществено пространство, в което те за жалост нямат нито своето място, нито могат да запазят своята култура, самоличност и достойнство. Много вече се е писало за всевъзможните инструменти и механизми на посръбчването на българското население и за това е по-важно сега да се отделят повече усилия за разсъждение върху смисъла и последиците от тези процеси върху населението от двете български области – Босилеградско и Царибродско.

Общественият проблем на разединението след анексията

Главният проблем на този материал е свързан с изясняването на културните и духовни явления, които пораждат съвременните социално-политическите експерименти и механизми за въздействие върху нашето население в Западните покрайнини през последно време. Вникването в съвременните процеси, разгледани през призмата на исторически утвърдената стратегия на дезинтегриране на Българската общност от България и изкуственото ѝ приобщаване към сръбското социално пространство, показват логиката на една умела приемственост и последователност независимо от разнообразието на политическите модели, форми на влияния и разнообразието от обществени и политически фигури, които мимолетно се появяват на гражданската сцена в Западните покрайнини. Независимо от историческите превратности, идеологии и държавно устройство, ние трябва да си даваме сметка, че социално политическото третиране на населението от Западните покрайнини е насочено към разруха на неговия народностен, културно-духовен и икономически интегритет както вътре в общността, така и стремежа за систематично разделение и откъсване от естествените връзки с България.

Историческият отпечатък на голямата колониална политика

Несъмнено, когато човек анализира картата, по която са утвърдени сръбските претенции на масата в Ньой, се вижда един много стар колониален похват *divide et impera* – разделяй и владей. Ние виждаме, че териториалното определение на границите е изключително жестоко не само чрез нанасянето на унижение върху живота, достойнството и честта на нашите бащи и деди от онова време, чрез бездушното посичане на роден дом и светини. В духа на френските и английски колониални традиции, заграбването на територии е премерено много умело по такъв начин, че те да нямат единна връзка помежду си, а да бъдат географски недостъпни една за друга, та по-лесно да бъдат разединени. Тази недостъпност се подхранва и до днес с умишлено поддържане в невъзможно състояние на пътната и съобщителната инфраструктура. Така Струмишко, Босилеградско, Царибродско и Кулско са заграбвани с една прецизна колониална точност, за да не може да се постигне обединение на българския народен елемент и с това да се приложи нещо съвсем рутинно, съобразно школата на колониалната политика – диференцирана политика на асимилация с възможно най-широк кръг от социално-политически, икономически и културни средства.

Източниците на народностна самоличност и тяхното унищожение

Все още е за учудване, че особено в Босилеград тоя невероятен български народ е успял да устои със своята твърдост, работоспособност и непреклонност на жестоките изпитания, на които бе поставен. За това ние, българите от всички краища на Отечеството изразяваме нашето преклонение и възхищение за техния подвиг.

Днес, обаче, трябва да е ясно, че политиката на насилие от времената на Кралска Югославия и Коминформбюро се изменя и тя придобива някои нови очертания, които имат за жалост много по-сложни измерения и пагубни резултати.

В продължение на 15 – 20 години еволюира един нов асимилационен модел, който има за цел с особени средства да разбие и разруши народностното съзнание и чувството за собствена самоличност и достойнство на нашите събратя в Западните покрайнини. Използването на инструментите на “демокрацията” за деструктуриране и разединение на обществената култура, социалните връзки, единство и морал на нашето население, налагането на социално-политически и икономически противоборства (антагонизми) между хора, които са дори и една кръв, между отделните области заслужава особено внимание.

Новата стратегия на разрушаване на единството на нашия народ в Западните покрайнини се осъществява с тактиката на “демократическия процес и свобода”, която умело се режисира от същите центрове на властта, които създадоха трагедиите след 7 ноември 1920 г.

Както е известно от историята, първия удар върху единството на нашето население от 1920 г. бе нанесен с изкореняване на най-важните му устои: ЕДИННАТА ПРАВОСЛАВНА ВЯРА и СВЕЩЕНИЯ НИ ЕЗИК, който е признат като една от културните ценности на човешката цивилизация благодарение на делото на Светите Равноапостоли Св. Св. Кирил и Методий. С това всички други асимилаторски механизми действат много по-успешно.

Макар и да правят опити за идеологическо интегриране и привличане на българите от Западните покрайнини чрез политическия живот, трябва да кажем, че крайните жестокости и нещастия на тогавашните поколения западнопокрайнинци, драмата с разделените семейства и военните методи на насилие не са дали желаните резултати за приобщаването на българите към сръбското обществено пространство. Макар, че се появяват на местна почва деятелите на Демократската странка на Люба Давидович и наследниците на Никола Пашич от Югославската радикална заедница в Царибродско и Босилеградско, те не могат да създадат надеждни обществени и политически сили, които да приемат националистическите тежнения на сърбизма по онова време. Населението естествено е изкарвано на избори чрез насилие и икономически съблазни, естествено са правени невероятни фалшификации, разкрити толкова добре по-късно в югославската литература и документалистика. По-важното е, че населението до 1941 г. не приема сърбизма като модел на обществен живот, а нанесените жестокости още повече изолират българите от сръбската идея. Разбира се, и тогава е имало еничари и ренегати, но историята и днес показва, че съдбата на всеки еничарин е проклетие от собствения му народ, а от своя господар – вечно недоверие и презрение. Еничаринът след като бъде употребен, е жертван и подложен на забвение. Така е било и при турците, така е било и през XX в., така ще бъде и днес, независимо от обстоятелствата.

Нека обаче отдадем заслужена почит за запазването на народния облик на българите от Западните покрайнини на един уникален фактор – това са народните обичаи и патриархална култура в шоплъка – нашата силна патриархална привързаност, високия морал на нашия селянин и твърдия му отказ от приемане на готови и чужди образци, към които той проявява крайно недоверие и враждебност. Именно нашата патриархална семейна среда, която в Босилеградско и селата около Цариброд е все още запазена, с огромна сила успява да запази облика на нашето население в неговите истински измерения и достойнство. Редно е днешното поколение да цени тази голяма енергия от миналото и да я пази дълбоко в сърцето си, ако иска да бъде уважавано и запазено.

Кой смаза българската ни самоличност в Западните покрайнини?

Голям напредък за интегрирането на българите в Югославия след 1944г. и тяхното асимилиране в лоното на сърбизма се определя от два фактора:

1. Политическата обвързаност на режима на Тито за признаване на малцинствените права на българите в политическите документи на СЮК, но с тази особеност – като част от югославското културно и духовно пространство (нещо подобно с помохамеданчването в Родопите и Босна) – запазване на народностното име, но подмяна на духовната самоличност.

2. Вторият важен фактор за успеха на асимилирането на българите бе нечовешкият характер на българския комунизъм, страшните гонения и мизерия в България. Малко хора днес си дават сметка колко страшна е изглеждала България в края на 40-те и 50-те години, в която човеконенавистният болшеvizъм е унищожавал всякаква проява на национално самосъзнание и идеята за независимост на нашия народ. Не е чудно тогава защо голяма част от населението в Западните покрайнини се наплашва от собственото си Отечество и национална принадлежност. Те, като югославски граждани, са се считали за смъртни врагове на комунистическа България и от Белград е наливано масло в тоя огън на отказ от собствената ти народност. Нашата Родина приличаше на един огромен концлагер и смени Кралска Югославия в ограждането на границата, като издигна още по-страшни заграждения отколкото тези по френски образец, издигнати от сърбите преди Втората световна война за да може този път да раздели по-злобещо българи от българи.

И още по-страшното, до падането на комунизма в България понятието Западни покрайнини бе изхвърлено бавно и системно от съзнанието и обществената култура на страната. Грозните последици от тази отвратителна идеологическа линия и до днес нанасят своите поражения в опита да се изгради една модерна национална политика и стратегия по проблема за нашите сънародници от другата страна на границата.

Всъщност може да се каже, че именно България направи голяма част от Западнопокрайнинци хора със сръбско самосъзнание и култура, защото тя не им даде никакво упование за това да се чувстват горди и достойни че носят името българи.

С наближаването на големия метеж в Европа от 1985г. – 1989г. с таканарените революции, стана ясно, че в Източна Европа предстоят важни изменения на обществото и за това всички власти започнаха трескава подготовка за новото време. Този процес не отмина и Югославия и то много по-рано отколкото България. За жалост там с лозунгите на демокрацията дойде националният социализъм в една нова редакция от сръбски тип, с която Милошевич успя да вдъхнови и без това национално приповдигнатото чувство на сръбския народ. Най-чудното е, че този национал-социализъм от сръбски тип зарази и заля и съзнанието на нашите сънародници, които поради едни или други обстоятелства бяха приели югославско самосъзнание. Странното се състои в това, че всички национални малцинства в Югославия възстановиха своето национално самосъзнание и самоличност като реакция на самосъхранение, а единствено нашите сънародници направиха една странна метаморфоза като се самоопределиха като сърби. Явно това е бил и продуктът на културния и политически модел на югославизма, който дълбоко зад красивите фрази с типичните за режима силови методи, е оплитал в своята паяжина човек след човек в капана на бъдещия сръбизъм.

Модерният капан на “демокрацията” и “свободата”

Преходът от югославизъм към сръбизъм на българите от Западните покрайнини е уникално социално явление, което заслужава голямо внимание. То всъщност представлява един от механизмите на манипулираната и режисирана демокрация, в която като в капан изпадаха обществените деятели от покрайнините без да си дадат сметка за отговорностите и последиците, които ни очакват.

И така главния механизъм на новия удар върху българското население в Западните покрайнини бе “ДЕМОКРАЦИЯТА”. Толкова дългоочаквана и жадувана, смятана за еликсира на щастие и гаранция на благоденствието, демокрацията в Сърбия, както и в страните от Съветския блок се оказа само една огромна измама, която и до днес продължава да взима жертви.

В Западните покрайнини жертвите се оказаха националната самоличност на населението и икономическото благоденствие на обикновения човек.

Всичко това започна много благородно: демокрацията бе отприщена и социалната енергия насочена към един от нейните най-сатанински инструменти на обществения живот – политиката. Демокрацията, както виждаме и до днес, не обхваща нито икономиката, нито образованието, нито вярата, нито националните права, нито взаимоотношенията с България.

Без да има никакъв опит и култура в продължение на цяло столетие, изведнъж ние виждаме, че в Западните покрайнини само за няколко години бяха създадени толкова много политически партии, че дори надминаха броя на кръчмите по селата и градовете.

И до днес все още остава неясно как, освен старите комунистически структури (“Социалистическа партия Сърбије” на Милошевич, “Югословенска левица” на Мира Маркович и “Нова комунистическа партия покрет за Југославију”, и по-късно на новодошлите режими – “Демократска странка на

Джинджич”, “Демократска странка Србије на Кошуница”, “Србски покрет обнове” на Драшкович и “Србска радикална странка” на Шешел – партии, които официалната власт, ще не ще, трябва да налага по един вече познат начин – с раздаване на привилегии, бяха учредени толкова екзотични политически формирания като: “Нова Србија” на Велимир Илич, “Нова демокрација” на Душан Михайлович, “Демохришћанска странка” на Владан Батич”, “Покрет снага Србије” на братята Карич, “Социјалдемократска странка”, или да вземем и “Грађански савез Србије” и “Г 17+” – за които просто е чудно откъде се намира социална база, функционери, идеолози, финансиране, организационни структури и т.н. Човек да се чуди откъде в един толкова беден край с приблизително 85% безработица може да има основание за разпространение на идеите и философията на едрия бизнес. Чудно е и откъде се намират последователи и идеолози, агитатори и функционери на чисто граждански партии проповядващи модерни обществени теории на експеримента и глобализма, на които нашите селяни и граждани зевзеци могат само да измислят вицове по кръчмите и кафенетата.

Голямата драма на местната политическа аристокрация се състои в проблема, че нито една политическа доктрина на србските партийни формирания няма в своята стратегия и програма решения, които да удовлетворяват естествените социално-икономически и културни потребности за достойно развитие на българските области в държавната общност на Сърбия и Черна гора. Тя всячески се опитва да прикрие действителното отношение на србското общество към националния проблем. Никой на държавно и политическо равнище в Сърбия не се наема нито да предлага, нито да обсъжда народностните проблеми на малцинствата, защото това е най-голямата рана на съвременното србско общество. Днешна Сърбия много по-ясно и откровено се стреми да изгради монолитно србско пространство и за това малцинствата или ще бъдат интегрирани чрез асимилация или просто ще бъдат оставени на социално саморазрушение и изчезване чрез изгнаничество. И в двата случая, обаче, нито един от бляновете и интересите на местните общности няма да бъде уважаван. Всички партии и лидери ще обещават и благоденствие и социален ред и икономически напредък и достойно решаване на националните тежнения, но няма да го вършат. За сметка на това със спечеленото време те ясно съзнават, че разрушават възможностите на местните общности да се съпротивляват и да се интегрират чрез средствата на ГРАЖДАНСКАТА ИНИЦИАТИВА в защита на изконните си права.

Всъщност, единствено в програмните документи на Демократичния съюз на българите в Югославия са записани поне на хартия част от най-съществените елементи на една програма за възкръсяване и спасение на Западните покрайнини като социална и народностна общност, като самостоятелно културно и икономическо пространство с възможности хората да станат сами господари на собствената си съдба и живот.

Разбира се, ДСБЮ бе така умело създаден в организационно отношение, че още в зародиш бе заложен механизма на неговия неуспех и дискредитация пред собствения си народ. Неговият устав, както и малко странното положение, че организацията е създадена далеч от естествените райони на българското население подсказва, че този родилен период е изпълнен с твърде много мистификации, на които днес всички обществени сили в рамките на българско мислещото население намират минни полета. Странно е и това, че днес нито един от основателите на съюза не отстоява облика на това движение и неговите принципи с активна обществена дейност.

Ето защо, при тези предварително заложи капани на политическата интрига в Западните покрайнини стана така, че българите гласуваха на последните избори като най-отявлени сърби в лоното на Радикалната странка на Шешел. Ето това са продуктите на съвременните абсурди. Все едно турците в Кипър да гласуват за гърци и обратно, все едно баските да гласуват за испанци, или руснаците от Кишинев да гласуват за молдованските партии.

Трябва да се дръпне завесата за да се види истината вместо илюзията

Несъмнено, сега, обаче, става дума за някакъв парадокс или абсурд на обществения живот, в който шестват странни явления, странни политици, странни кампании, странни емисари, странни раздвижвания на политическата сцена. Явно е, че местните лидери на тези 14 партии в Босилеградско и още малко повече в Царибродско не са завършили политология или държавно управление в реномирани университети на Белград, София, Кембридж или Йейл. Явно е, че голямата част и не знаят тяхната партия каква доктрина има, каква философия изповядва, да не говорим и за членовете на тези партии.

Кой в Западните покрайнини има интерес от толкова политическа динамика, от такъв масиран политически елит, от такова политическо присъствие? Отговорът е много прост. В Западните покрайнини политическият цирк е само една манипулативна игра насочена не само към решаването на големите интереси на властта в Белград и утвърждаването на едни или други групировки на властовите позиции в регионите. Ако беше така, щеше да има не повече от 3-4 партии, които представляват сериозния политически спектър в Сърбия.

Голямата политическа палитра в Западните покрайнини има други цели и се ръководи и режисира от съвсем други източници, а не от официалните партийни централи.

Този огромен политически цирк, който трябва да изнася представения пред местното население, както добрите фокусници, разчита на илюзията и на шмекерията за да постигне скритата си цел и то със съдействието на самите зрители – местното население.

Как да се докаже това? Най-лесният социологически експеримент, който може да се направи на всяка главна улица за 2-3 часа е да се събере мнението на хората, дали знаят колко партии има и какви са техните програми. Несъмнено ще е ясно, че 90% процента от хората няма и да са чули или видяли основните партийни документи на политическите структури, дори и на партиите, които подкрепят. Тогава остава въпроса, какво избират хората? Избират модел на управление, избират механизъм за участието си във властта или една или друга личност на принципа на приятелството, интереса или роднинската връзка?

Но най-интересната част от нашата загадка, в която прозират всъщност истинските цели на политическата машинария в Западните покрайнини е шоуто на изборите със задължителната предварителна политическа борба, панаири, подкрепа от Големия брат (Биг брадър) от Белград с тържествена разходка по Главната, кръчмарските свади и разправии, политическото боричкане между опонентите, плакатната война и лютите декларации по медиите. Въобще всички елементи на пошлия спектакъл.

Никой, обаче, не ще да се замисли какво остава след този цирк. А това, което остава е истинската цел на цялата програма. Първото е, че остава безработицата, остават социалните проблеми, остават същите хора, остава разединението между Цариброд и Босилеград, макар че и двете области запазват печалната си бедност в Сърбия. Много си остава между хората по старому, но вече разединени, озлобени и настървени до крайност един срещу друг. Хора без ориентир, без надежда, без принципи, без достойнство. Остават и тези, които всъщност дърпат невидимите нишки на управлението за да могат да поддържат този страшен театър на омразата и разединението.

Ето това са плодовете на днешната демокрация. Нейното политическо изобилие в Западните покрайнини е само една от новите форми на разкъсване на народността интегритет, на народния морал и достойнство. Тази стратегия поражда антагонизъм и недоверие, поражда резигнация и деморализира обществената енергия и потенциал на нашата народност и го прави още по-зависима и послушна. Този модел на “демокрация” утвърждава и налага винаги една колониална администрация, която е напълно зависима от Белград, защото благодарение сложния театър тя е доведена на власт с парите и влиянието на Големия брат. Нейната основна функция е да развива разединението, послушността и да предотвратява обединението, единството и солидарността между българите в Западните покрайнини. Така модерните средства бавно, но много по-успешно ерозират най-важното, което това население трябва да пази – собствената си самоличност и собствените интереси. Но за да направи това, то първо трябва да разбере илюзията, след това да се пречисти и накрая да се обедини в името на собственото си достойно съществуване. Когато това стане и в София и в Белград ще дойде време да свалят шапка на пратениците от тези области, а до тогава, трябва да се борим срещу унижението и разединението помежду ни.

Пътят към истинската демокрация изисква усилия и обществен натиск

Алтернативата на обществения живот в Западните покрайнини изисква едно ново духовно прераждане на нашето население, което трябва да вземе за ориентир не отпадъците на “демокрацията” а нейните по-въздигнати примери. Нашето население в Западните покрайнини има нужда от преосмисляне на гражданските ценности и да открие силата и значението на неполитическите граждански сдружения, с които да контролира политическия “елит”. Гражданския натиск за защита на природата, гражданските инициативи за запазване на културната идентичност и езика, на народните обичаи и традиции, гражданския натиск за модерно образование и здравеопазване, създаване на обществени кампании за борба с новите социални болести на

алкохолизма и наркоманията, активизиране на икономическото сдружаване и подпомагане, подкрепата на селските райони с хуманитарни сдружения и инициативи от всички членове на обществото – ето един малък демократичен модел на хуманна основа, който ражда народностен интегритет, създава социална толерантност и формира народностен характер и морал – ценности, които са белег на едно благородно общество.

Включването на по-голямата част от населението в обществения живот чрез конструктивни инициативи, формира градивното гражданско съзнание и много по-голяма възискателност към обществения живот и дейността на политическия “елит”. Гражданският натиск е този, който не само ще отрезви обществения живот в Западните покрайнини, но той ще се превърне и в неговия основен генератор на социален напредък. Именно този обществен сектор, днес има уникалната възможност да спаси политическия модел като му наложи гражданския дневен ред на политическата маса. Защото демокрацията не е власт на политиците, а власт на гражданите. Това, ако не е важно за поколението, което се чувства без сили и без воля, то е важно, за поколението, което то е създадо и иска да живее с достойнство и вяра в собствената си съдба.

Доц. Лозан Митев

Положението на българското национално малцинство в Сърбия

Годишен доклад за 2004 г.

Увод

Състоянието на човешките и малцинствените права на българското национално малцинство в Сърбия /по – БНМ/ продължава да е бледо копие на цялостното състояние на човешките права в Сърбия през изминалите четири години. Сред нарушенията на БНМ през 2004г. бяха: нерешаване въпроса с образованието на български език, отсъствието на българския език от административна употреба, религиозните права и свободи, трафикът на цигари през границата, лоша медийна политика и икономически срив на Царибродска и Босилеградска общини. 4 години след падането режима на Милошевич, не се почувства подобряване положението на националните малцинства, в това число и на българското. Законът за националните малцинства, гласуван през 2002г. в Парламента на СРЮ се превърна повече във формалност отколкото в реалност. Създаденият от държавата Национален съвет на българите в Сърбия не можа да се избори за нито едно право на БНМ а намаляване броя на часовете по български език от 3 на 2 часа седмично беше върхът на провала на този казионен орган.

На 16. 08. 2004г. 187 народни представители в Парламента на Република Сърбия единодушно приеха /включително с двамата народни представители от Цариброд и Босилеград/ новият химн на Сърбия /до приемане на Конституцията/, “Боже правде”, В него от общо 8 куплета в 7 се величат единствено и само “сръбството”, “сърбите”, “сръбският род”, “сръбски земи”. Всякаш не съществуват други народи, несърби живеещи на територията на Сърбия. В Парламента на Р Сърбия нито един народен представител не се обяви в защита правата на останалите несръбски граждани, 40% от които са такива. По този повод Хелзинският комитет на българите в СиЧГ /по – нататък само ХК/ призова БНМ да бойкотира същата с оглед на факта, че Парламентът на Сърбия е нарушил своите законови задължения – въпросът с държавните символи да се решава съгласно новата Конституция на Сърбия в рамките на която гражданите да се произнесат на референдум за бъдещите символи на страната.

През 2004г. на ГПП “Градини”, Цариброд, продължаваше да процъфтява сенчестият бизнес като цигареният беше в основата на всичко. Държавните органи на Сърбия не направиха нищо с цел прекратяване и предотвратяване сенчестият бизнес през границата. По този въпрос многократно през 2004г. писаха някои белградски медии “Данас”, “Блиц”, “Вечерне новости”, “Глас явности”.

И през 2004 г. Царибродска община си остана на последно място по лични доходи в Сърбия. През 2003 г. средната месечна заплата в Царибродска община възлизаше на 1 397 динара, когато средните личните доходи в Сърбия изнасяха 14 084 дин. През 2004 г. средната месечна заплата в Цариброд изнасяше 2 814 динара, а в стопанския отрасъл в извънбюджетната сфера средната месечна заплата в края на годината в Цариброд възлизаше 1 389 динара. Средната м.з. за 2004 г. в Сърбия беше 17 773 динара. През 2004 г. от общо 11 722 население в Царибродска община като официално незаети се водеха 1 555 души, от които 739 жени. Броят на

пенсионерите възлизаше на 2000 души, което означаваше, че 1/5 от населението е незаета. В обществения сектор работеха към 1 000 души.

В икономическо отношение крайграничните райони населени с БНМ в Сърбия са сред икономически най-изостаналите общини. Повечето фабрики и цехове в Цариброд и Босилеград са закрити с обявено фалитно и предфалитно състояние. Хиляди работници са останали без работа, като част от тях е намерила своето препитание в контрабандата през границата.

През 2004г. социалното положение в Босилеградска община драматично бе влошено. Забелязваше се засилена миграция на населението към по-големите градски центрове, главно към вътрешността на Сърбия, но и към България, където следват много млади хора от двете общини. В Босилеград хората през 2004г. продължаваха да се сблъскват със старите лоши жизнени условия – лошо здравеопазване, лоша питейна вода, лоши пътища. Смъртността в тази община и през 2003 и през 2004г. беше двойно по-висока от раждаемостта (на 80 родени броят на починалите е 157). Подобно беше положението и в Цариброд.

Сред хората в тези крайгранични райони се чувстваше разочарование, безизходица, но и непредприемчивост, самоинициативност и желание за справяне с икономическите проблеми без за всичко да се търси намесата на държавата. От друга страна държавата нищо не правеше икономически да помогне с инвестиции и проекти на този район, но и да прекрати сенчестия бизнес през границата.

Не е достатъчно да бъде гласуван един закон, пък бил той и Закон за националните малцинства и с него да бъдат решени множеството натрупали се през последните години и десетилетия малцинствени проблеми. Формулировките във закона от типа: “могат свободно да употребяват”, “могат да бъдат в равноправни употреба” или “имат право” на практика не означават нищо, особено не в среда в която се оръзват правата на националното малцинство, без за това държавата да е имала основание.

От друга страна общинските власти в Цариброд и Босилеград не направиха нищо с цел прилагане на закона за равноправни употреба на двата езика /сръбският и българският/. През 2004г. заседанията на Общинските съвети се водеха единствено и само на сръбски език, в правосъдието всички дела се водеха само на сръбски, всички документи на гражданите се издаваха единствено и само на сръбски – удостоверения, лични карти, актове за съдимост, актове за раждане, както и смъртовни актове.

През 2004г. гражданите на Цариброд, който все още официално се води Димитровград не успяха да извоюват на референдум своята битка за връщане името на града. От излезли 47,62%, “ЗА” гласуваха 37,5%, “ПРОТИВ” 54,4%. Това беше третият безрезултатен опит на общината да се върне старото име на града. Причините за това са много, като основните можем да търсим в слабата кампания за референдума не само от страна на общината, но и от местните медии - РТВ “Цариброд” и в-к “Братство”, съчетаване на президентските избори със самият референдум и недостатъчната осведоменост на гражданите, че промяна името на града няма да им струва нищо отн. вадене на новите им документи.

Нарушения

През 2004г. в правозащитната организация не се получиха сигнали за упражнено полицейско насилие спрямо българи в Сърбия, въпреки че е възможно такива да е имало, но за тях не са постъпили оплаквания в Хелзинкският комитет. От друга страна в полицията и нейните служби в Цариброд и Босилеград на възлови места си останаха кадри от времето на Милошевич. През ГПП “Градини” полицейските и митническите органи продължаваха да толерират сенчестия бизнес и специално контрабандата на цигари. Хелзинкският комитет остана без отговор по повод писмото до министъра на финансите на Р Сърбия свързано с предотвратяване на контрабандните канали на цигари през Цариброд. През 2004г. те се разрастнаха до неузнаваемост обхващайки част от безработното население на Царибродска община.

През 2004г. не се стигна до решаването на случая със съпружеската двойка Деян и Зоя Симонович, в чиято защита от 2002г. насам се включи Хелзинкският комитет. Деян Симонович беше уволнен от гранична полиция в Цариброд със скалъпено дело характерно не за XXI век а за времето на Александър Ранкович. Проблемът за това семейство настъпва когато полицейските органи в Пирот слагат черен печат в паспорта на Зоя Василева със забрана да влиза в страната в срок от една година. При повторното ѝ идване в Сърбия вече като съпруга на Деян Симонович започва ходене по мъките за двамата. Той е за кратко арестуван, уволнен от работа, тя заплашвана и “съветвана” от добродетели на полицията да си ходи в България. Деян Симонович дава на съд МВР и през 2004г. спечелва делото, но то не го възстановява на работа. Зоя Василева също води дело пред Общинския съд в Пирот за превишени правомощия на полицаите неправомерно задържали българският ѝ паспорт, без удостоверение за това, преводач и без да е уведомено по случая Българското посолство в Белград. Със случая бяха запознати не само държавните органи на Сърбия, но и отделни дипломатически мисии в Белград, медии, включително с ББЦ, който направи репортаж по случая. Българската ТВ “СКАТ” излъчи филм

в предаването “Извън закона” по същия повод. В Доклада за човешките права на БНМ в Сърбия, ХК отдели специално място на случая Деян и Зоя Симонович.

През 2004г. на границата откъм сръбска страна бяха спирани пратки с хуманитарни помощи от България предназначени за населението в Царибродско, Босилеградско и Звонско. “Почти пет часа микробус с играчки и дрехи чака на ГКПП “Градини” за да бъде допуснат да влезе в СиЧГ, въпреки че стоката в микробуса е декларирана като хуманитарна помощ за населението и децата в Звонски край. Не се случва за пръв път хуманитарна помощ от България предназначени за малцинството да бъде задържана с часове по границата от митницата на СиЧГ. Подобно нещо се случи и със строителния материал, който пристигна за ремонт на черквата в с. Звонци преди около един месец”¹.

На 23 декември 2004г. по случай българската Коледа в организация на КИЦ в Босилеград, Столична община София и театър “Сириус” микробуса с коледните пакетчета за децата от детската градина в Босилеград е бил върнат обратно в България².

На 1 май 2004г. в семейството на Рангел Ботев от с. Бачаво, Царибродско има гости от Белград, Рангел Ботев със семейството си живее в с. Бачево, в непосредствената близост на сръбско-българската граница. Към 19,15 на местния път колата на неговия син в която се намират и неговите братовчеди Милош и Стефан Гусманац /по баща сърби, по майка българи/ са спряни от военен патрул който ги легитимирал. Владимир Ботев показва своите документи включително с разрешителното за придвижване в граничния пояс. Милош и Стефан имат само лични карти, но военните настояват и те да им покажат разрешителните за придвижване в граничния пояс. Те нямат такива защото винаги преди това за тях са гарантирали техните домакини. Тогава военните по доста груб начин ги закарват във военния участък където им е казано, че трябва да бъде извикана полицията за да обискара колата на Владимир. Полицията идва с огромно закъснение, извършва обиска и в колата намира само един хляб и шунков салам. В полицията младежите са закарани след това и задържани до 11 ч. вечерта и след като им е написан акт за нарушение поради липса на документ за придвижване в граничния пояс след което са пуснати. Дни след това Рангел Ботев се обръща за помощ към Хелзинкският комитет, твърдейки че става дума за оказване на натиск върху неговото семейство не само от страна на военните но и от страна на полицията. Поискан е отговор от Министерството на отбраната и МВР. МВР твърди, че “оплакването на семейство Ботеви от Цариброд е неоснователно в онази част, която засяга поведението на полицията, докато за поведението на военните е необходимо комитетът да се обърне към самите тях”.³ В отговора на Министерството на отбраната покрай същото описание на нещата се казва, че “в писмото което правозащитната организация им е изпратила не е точно определението, че граничната военна служба е искала да предизвика инцидент с цел предизвикване национална нетърпимост, понеже е установено, че нарушителите /братята Гусманац/ по националност са сърби”.⁴

И в двете писма министерствата имат оправдание единствено и само за поведението на техните служители. Министерството на отбраната даже отива още по-далече, твърди че братята Гусманац са сърби, въпреки че майка им е българка и че семейство Ботеви като техни домакини са също българи. След намесата на комитета, семейство Ботеви не е имало повече подобни оплаквания.

Че не се спазват “някои права” на националните малцинства в Сърбия го признава и президента на Сърбия, Борис Тадич на Регионалната конференция в Белград за “Перспективите на мултикултурализма в държавите на Западните Балкани” /26-27 ноември 2004/. В речта си, президентът Тадич заявява, че “малцинствата все още не са съответно застъпени във вертикалите на властта, в съдебната и законодателната власт, в армията и полицията, в разузнавателните структури. Всичко това е от значение за създаване на доверие между малцинствата и мнозинството в държавата.”⁵

Главният и отговорният редактор на сп. “Бюлетин”, излизашо в рамките на КИЦ в Босилеград, Иван Николов пише; “Върху изкуствено разпалената опасност от малцинствата, отново се надига великосръбският национализъм и се афишира политиката за “етнически чиста държава”. Малцинствата се представят като виновници за сръбската криза а не като жертви на сръбската политика”.⁶

¹ “Братство”, “Пет часа на границата”, бр. 2026, 3.12.2004, Ниш

² “Бюлетин”, “Отново спрени коледни подаръци на митницата”, бр.40, 2004, Босилеград

³ Писмо на МВР, кабинета на министъра, до Хелзинкският комитет от 24.08.2004

⁴ Писмо на Министерството на отбраната на сиЦГ, кабинета на министъра, до Хелзинкският комитет от 2.07.2004

⁵ “Братство”, “Не се спазват някои права на малцинствата”, бр.2026, 3.12. 2004

⁶ “Бюлетин”, КИЦ Босилеград, “Равносметка на една година”, бр.40., 2004

След 7 години приключи спорът с четиримата уволнени босилеградски полицаи отказали “по болест” да отидат да воюват на Косово . Началниците им смятали, че въпреки официалните лекарски документи, те не са болни и че могат да воюват. Финансовото обезщетение на полицаите ще струва на държавата 10 000 000 динара. В Босилеград си задават въпроса - защо делото е трябвало да се води 7 години, два пъти да бъде връщано на доразглеждане и на края да приключи в полза на полицаите. “Защото в името на “сръбския патриотизъм” по време на гражданската война на Косово бе извършено едно очевидно нарушение на закона и защо вместо преките виновници, държавата, т.е. всички ние трябва да плащаме глоби за тяхната неграмотност и незаконно поведение. Ако всички ние трябва да отговаряме за техните грешки, кога те ще отговарят пред нас за това, че ние трябва да ги плащаме от залька си?”⁷

На 29. 09. 2002 г. босилеградчанинът Васил Такъв завежда дело за обида и клевета срещу Димитър Димитров и Иван Николов, гл. и отг. редактор на “Бюлетин”. Димитров и Николов настояват делото в Общинския съд в Босилеград да се води на български език. Такъв не възразява и дава съгласието си делото да се води на български език. Подготовките за него продължават няколко месеца и на края на 1. 07. 2004г. делото е прекратено с мотив, че “частният ищец Васил Такъв с лично заявление от 30. 06. 2004г. се е отказал от частната тъжба.”⁸

Така безславно приключва едно съдебно дело което трябваше да бъде “историческо”, защото щеше да е първото през последното десетилетие, водено на български език в общински съд в район населен с българско малцинство. По този повод Иван Николов пише: “ Или може би пак някъде издълбоко, по каналите на плъховете, надделя “висшият държавен интерес” – Общинският съд в Босилеград да не работи на майчин български език както би следвало да се очаква след новите демократични промени – по сръбският път към Европа”.⁹

В Открито писмо на Комитета за човешки права - Неготин до двете електронни медии в Неготин - РТВ Краина и СТВ Неготин, копие на което е предоставено на Хелзинкския комитет, се протестира срещу обидата по национален признак отправена от страна на общинският съветник от ДСС Мича Филиджанович към Радмила Герова, общински съветник в ОС на Неготин, председател на Движението за Неготин и Тимошка Краина. От трибуната на ОС на Неготин, Филиджанович казал, че тя: “... е показала, как българското й презиме най-добре говори за българският й манталитет, двуличие и непостоянство...” С което на практика е извършена “дискриминация по отношение на Радмила Герова и българския народ” се казва в съобщението на Комитета за човешки права от Неготин. В конкретния случай е извършено нарушение на чл. 14. от Европейската конвенция за човешките права, с който се забранява всякакъв вид дискриминация по полов и расов признак, цвят на кожата, език, вероизповедание, политическо и друго мнение, национална и социална принадлежност или с някакво общо определение свързано с националното малцинство, имущество, раждане или някакъв друг статут”. Според Наказателния кодекс на Р Сърбия, чл. 93. ал. 2. “който обиди друг човек ще бъде наказан с парична глоба или със затвор”. В ал. 2. се казва, че “ако делото е извършено чрез печат, радио, телевизия или друго средство за масова информация или на публично място, извършителят на това нарушение ще бъде наказан парично или със затвор до 6 месеца”.

В ал. 3. се казва: “Ако обиденият е върнал обидата, съдът може да изрече наказание на една от страните или да ги освободи от наказание”.

Въпреки Закона за националните малцинства , Рамковата конвенция за защита правата на националните малцинства и други международни документи гарантиращи правата на малцинствата, в правосъдието и 4 години след Милошевич в административна употреба си остана единствено и само сръбският език.

Образование – намаляване броя на часовете по български език

През 2004г. въпросът с образованието на БНМ не само че не се реши, но се усложни особено след намаляване броя на часовете по български език от 3 на 2 часа седмично. Училищния съвет на Основното училище в Босилеград взе Решение с което се настояваше пред Министерството на образованието на Р Сърбия “от учебната 2004/05 г. образованието от 1 – 8 клас в Основното училище “Георги Димитров” в Босилеград да се

⁷ “Бюлетин”, КИЦ Босилеград, Иван Николов, “Окръжния съд във Враня оневини четиримата полицаи”, бр.40, 2004

⁸ “Бюлетин”, КИЦ Босилеград, “Самопризнание или последователно продължаване на старата политика с нови средства”, бр.38, 2004

⁹ Пак там

провежда на майчин български език”. От общо 9 члена на съвета, на заседанието са присъствали 8 и всичките са гласували “ЗА”.¹⁰

В “Държавен вестник” на Р Сърбия от 12. 08. 2004 г. е обнародвано Решението на Министерството на образованието според което от учебната 2004 г. българският език ще се изучава с 2 часа седмично /не със статут на майчин език/, което прави 72 часа годишно.

Реакциите по въпроса с намаляване броя на часовете по български език бяха доста объркани сред БНМ. Политическите партии /с централи в Белград/ нямаха почти никаква позиция. Общинските съвети също. Хелзинкският комитет излезе с реакция и призив за сезиране на международните правозащитни организации. “За онези които не са достатъчно осведомени по темата, нека да кажем, че през последните 14 години образованието на БНМ се превърна в проблем, заемащ едно от ключовите места в докладите на ООН, ОССЕ, Хелзинки уоч, Съвета на Европа... проблемът с образованието няма да се реши нито с 2, нито с 5 часа седмично, ако всички останали предмети се изучават на сръбски език. Той може да се реши цялостно само с реформа и закони, които да съответстват само на европейските и на международните изисквания. Българският език трябва да започне да се изучава като майчин още в детската градина. След това часовете по български поетапно да се увеличават и една част от предметите да започнат да се преподават на български. На последващия етап образованието да започне да се провежда изцяло на български език, както беше допреди три десетилетия”.¹¹ В съобщението на КИЦ в Босилеград се казва: “С това решение сегашното сръбско демократично правителство продължи грубо да нарушава правата на БНМ и да обслужва великосръбската националистическа политика, която има за цел да го сърбизира. Тази политика, освен че е вредна за малцинството и както показва ситуацията с другите малцинства в Сърбия, води до нарастване на етническото напрежение, е вредна и за целия сръбски народ, защото го отдалечава от изискванията за членство в ЕС, без което не може да се постигне политическа стабилност и да се проведат икономическите реформи в Сърбия.”¹²

Журналистът на в-к “Братство”, Васко Божилов, в уводната си статия на вестника, казва: “Проблемът с езика в училищата на БНМ не е нов. Възникна преди повече от десетилетие и половина. Но докато мнозина се надяваха, че ще бъде решен след демократичните промени, той все повече се изостри. Под чадъра на държавата дойде до разделение и между самото малцинство. Докато едни се стараеха да изпъдят българският език от училищата, а други обучението да е напълно на български, все повече хора настояват проблемът да се реши по цивилизован начин и децата да научат добре и двата езика. Но ако се съди по решението на министерството, българите в Сърбия “ще учат” майчиния си български език на сръбски!”¹³

Гл. редактор на “Братство”, Кирил Георгиев по същия повод написа: “Държавата е решила да ни “отреже” езика!?” В статията си той казва: “За да спасят работата, босилеградчани са се обърнали към просветното министерство в Белград, но оттам са получили студения отговор, че разговорите по тези въпроси се водят не с училището, а с Националните съвети. Възможно ли е тогава някой от Националния съвет на малцинството да е дал съгласие за това решение на просветните власти на Сърбия? Възможно е, но кой?”¹⁴

Може би най-объркана беше реакцията на Националния съвет, който примиренчески отвърна: “НС няма нищо общо с министерското решение”. Писателят и публицистът Радко Стоянчов от Босилеград написа, че “НС на българите в СиЧГ е форум от който нищо не зависи. Ако Националния съвет имаше реалната власт да възстанови езика в нашите училища, а не го направи, тогава защо членовете му не подадоха оставка?”¹⁵

Така или иначе през 2004 г. броят на часовете по български език не се увеличи а създаденият от държавата Национален съвет, чиито членове бяха разделени по политически, идеологически и личен признак, така или иначе не намери начин да потърси отговорност от управляващите в Белград с чието решение часовете по български език бяха намалени на 2 часа седмично.

И в Цариград и в Босилеград продължаваше да се натрапва мнението, че “родителите не искали децата им да учат в български паралелки”. Факт е, че срещу българския език през 2004г. продължаваше да се води скрита война в която участваха различни политически фактори а училищата не успяваха да намерят начин как да се обединят около една обща инициатива за необходимостта от образование на български език. И докато от една страна родителите не искаха да записват децата си в български паралелки /въпреки анкетите/, от друга страна

¹⁰ Решение на Училищния съвет на Основното училище “Георги Димитров” Босилеград, ном 132. 9. 06. 2004

¹¹ Съобщение на ХК “Международна защита за родния ни език”, “Братство”, бр. 2018, 8. 10. 2004

¹² “Братство”, “Грубо посегателство срещу националната идентичност на малцинството”, бр. 2016, 30. 09, 2004

¹³ “Братство”, “Учете български на сръбски”, бр. 2015, 16. 09. 2004

¹⁴ “Братство”, “Държавата е решила да ни “отреже” езика!?”, бр. 2014, 10. 09. 2004

¹⁵ “Братство”, “НС са създадени така, че нищо да не зависи от тях”, бр. 2018, 8. 10. 2004

същите тези родители продължаваха да изпращат своите деца в българските ВУЗОВЕ. От 1990г. насам в тях учиха, изучиха и продължават да учат към 300 българи от Сърбия. Друг е въпроса за връзкаството при записването, за слабия успех на част от записалите се и за това защо в българските ВУЗОВЕ по-лесно се получава диплома от сръбските. Цариброд е най-добрият пример за това. Българската държава след като отпуска стипендии за учащи се по държавна поръчка от Цариброд и Босилеград, все пак е трябвала да пита общините и неправителствените организации от какви кадри се нуждаят техните райони. Създаването на хиперпродукция от кадри, някои от които даже и не желаят да говорят на български език когато се завръщат по родните си места, не е нужна на никой. Тази тема сама по себе си задава много въпроси и Хелзинският комитет ще продължи да се занимава с нея.

Вероизповедание

През 2004г. въпросът с религиозните права и свободи на БНМ не се подобри с нищо. Даже и по повод най-великите български християнски празници в общините с преобладаващо българско малцинство от службите отсъстваха български свещеници. В конкретния случай за това вина може да се потърси и от самият Синод на БПЦ, която не намери сили през последните 14 години да подкрепи на духовен план своите сънародници в Сърбия.

Според Закона за вероизповеданията на Р Сърбия, така както той е предложен, не дава достатъчно основания за решаване проблемите на националните малцинства и специално на БНМ с цел употреба на неговия майчин език и опазване църковното наследство на малцинството. С чл. 4. е предвиден църковен континуитет със статус на църкви от времето на Кралство Югославия и като такива са признати: Сръбската православна църква, Ислямската общност, Католическата църква, Еврейската общност, Словашката евангелска църква, Християнската реформаторска църква и Евангелистка християнска църква.

С чл. 9. е предвидено, че “църквите са длъжни да уважават различията и особеностите с които се запазва религиозната, етническата, културната и езиковата идентичност на гражданите”.

С чл. 33. е предвидено “вероучението в училищата да се урежда с отделни нормативни документи на Министерството на вероизповеданията, Министерството на просветата и спорта и със съгласието на черквите и църковните общности”.

С чл. 34. е предвидено, “черквата като институция да развива, опазва, пренася културата на народите сред които действа”.

С чл. 37. ал.4. е предвидено “местната власт да финансира поддържането и възстановяване на манастирите на нейна територия”.

С чл. 67. се определя по какъв начин може да се създава църковно настоятелство. Покрай другото са необходими 1000 подписа на пълнолетни граждани.

Според предложението на Закона, много неща не са добре формулирани касаещи националните малцинства и в конкретния случай БНМ. Защото ако се търси континуитет с Кралство Югославия, чиято наследничка е Югославия, която вече не съществува, не може да се пренебрегне въпроса, че Диоцеза на БПЦ след Ньойския договор от 1919 г. е минал в ръцете на СПЦ без това да е било регулирано с международен договор, междуцърковно споразумение или с някакъв друг договор. Българските свещеници са били изгонени, репресираны а някои от тях и избити след 1919г. Така че религиозните права и свободи на БНМ биха били защитени със закона ако в БПЦ беше получила статут на църква в Сърбия. Дотолкова повече, че преди 85г. е имала две епархии – Царибродска и Босилеградска, както и свое църковно имущество.

Що се касае до “запазване на различията” това ни прилича на определенията “имат право” и “могат”, залегнали в Закона за Националните малцинства, който изобщо не се прилага. Не е ясно и определено по какъв начин да бъдат запазени различията – с присъствието на свещеници от съответната църква, употреба на майчиния език или със спазване техните религиозни обичаи.

Местната власт ако няма достатъчно голям бюджет за възстановяване на църквите и манастирите, едва ли ще помогне в опазване духовното и църковното наследство на малцинството.

За да се регистрира едно църковно настоятелство според закона са необходими 1000 подписи. Това е непосилно за БНМ което и без друго е разбито в 5 общини и трудно е да се предвиди как едно такова настоятелство би функционирало в различни условия.

В съобщението на Хелзинският комитет на Сърбия¹⁶ във връзка с този закон се казва: “Въпреки че става дума за Проектопредложение, налага се критично преразглеждане на закона особено в онази част която

¹⁶ “Helsinki povelja”, Saopštenje, 23. 07. 2004

регламентира “отношението между държавата и църквата”. Хелзинският комитет засега обръща внимание само върху един член за който смятаме, че недвусмислено илюстрира замъглената същност на този закон”.

Като се има предвид националистическата същност на СПЦ, намесата ѝ в държавните институции и закони, като правозащитна организация изразяваме недвусмислената си позиция срещу продължаване насаждане на сръбски национализъм сред обществото в Сърбия, част от което е и БНМ. Самото присъствие на сръбски свещеници в Цариброд и недопускане от страна на СПЦ да бъде ръкоположен за свещеник един местен българин от Цариброд, достатъчно много говори за религиозните права и свободи на БНМ.

От друга страна на БНМ може да се гледа като на недостатъчно религиозно малцинство, което не държи на църковните и религиозни канони по простата причина че става дума за две православни църкви. Самият факт, че БПЦ е недостатъчно активна в защита правата на своите сънародници зад граница се използва като аргумент за нерешаване въпроса с Църквата на БНМ.

В критическите забележки върху Проектозакона за свобода на вероизповеданията, черквите, религиозните общности и сдружения, Иван Николов, председател на КИЦ в Босилеград, казва: “СПЦ десетилетия е обслужвала държавната политика за превъзпитание на българското население в сръбски дух. Това е могло да просъществува в условията на тоталитарна държава. С преминаването към демократично гражданско общество, трябва да се изнамерят начини и форми с които църквата да обслужва БНМ и да работи за опазване на неговата духовна култура и национална идентичност.”¹⁷

Административна употреба на българския език

Четири години след падането режима на Милошевич, БНМ не намери сили да се избори за своите административни права залегнали в Конституцията на Р Сърбия, както и в Статутите на общините. От една страна държавата не направи нищо да спазва дадените по конституция права на националните малцинства, от друга националните малцинства не намериха сили да се избоят за същите си тези права. През 2002г. даже и формулярите за преброяване на населението не бяха печатани двуезично. Според Закона за националните малцинства /чл.9/ и /чл.11/ на националните малцинства се гарантират “правото на свободен избор на име в съответствие с правописа на националните малцинства” както и “право на административна употреба”, което на практика не се спазва. Според Рамковата конвенция за защита правата на националните малцинства /чл.10/ на НМ се гарантират не само етнически, културни, езикови и религиозни права, но и създаване на условия за развитие и съхраняване на тяхната идентичност.” Със същия чл. 10. на НМ се гарантира “свобода на ползване на съответния малцинствен език, както лично, така и на обществени места, устно или по какъвто и да е друг начин.”

В Цариброд и Босилеград, но и в селата от Сурдулишка, Бабушнишка и Пиротска общини, където преобладава БНМ, в административна употреба е единствено и само сръбският език. На заседанията на Общинските съвети /ОС/ се говори само на сръбски и това на развален сръбски език, с малки изключения, някой да каже няколко думи на български. Срещу това явление в общините многократно е сигнализиран Хелзинският комитет на българите в СиЦГ. По повод даване на клетва от страна на новоизбраните общински съветници присъстващи на учредителната сесия на Общинския съвет на Цариброд, комитетът излезе с остра реакция. В съобщението между другото се казва: “И така за пореден път ставаме свидетели на погазване на елементарните езикови права на БНМ, за което този път цялата отговорност носят всички общински съветници и, разбира се, новите управляващи в общината. За мълчанието на тримата съветници, легитимиращи се като представители на ДСБЮ, нека да съдят онези които са гласували за тях.”¹⁸

Въпреки законите, в Цариброд и Босилеград и по-нататък всички общински заседания се провеждаха на сръбски език, документите за самоличност се издаваха на сръбски език, всички удостоверения и актове за раждане. Надписите на частните фирми бяха изписани на сръбски / с изключение на държавните учреждения/. На територията на двете общини където живее БНМ няма нито един национален символ.

Топонимията е също изписана само на сръбски, както и обявите, рекламите и съобщенията. В съдебната администрация, положението е идентично.

Медийна политика

Характерно за медиите на БНМ е лошата медийна политика, липса на кадри добре владеещи български език, професионалисти и хора готови да създават модерни медии на БНМ. По отношение на в-к “Братство”, което

¹⁷ “Бюлетин”, Босилеград, бр.38, август, 2004

Съобщение на ХК, “Братство”, бр. 2022, 5.11. 2005

себе си нарича “вестник на българите в Сърбия” правозащитната организация има много критични забележки – от начина по който се списва вестника до ръководните органи на издателството, зависимостта му от държавата, единомислието /независимо от това кой управлява в Белград/. И понеже директорите на това издателство винаги са били хора на властта /социалисти, демократи, все едно/ то списването му едва ли би могло да излиза извън рамките на управляващите. Да не говорим за липсата на каквато и да е критика, както и липсата на правилна редакторска политика. Забеляваше се цензура в редакторската политика особено по отношение становищата на Хелзинският комитет, както и по отношение на други инакомислещи българи в Сърбия. Благодарение на “Бюлетина” на КИЦ в Босилеград се разбра, че в “Братство” е прилагана цензура по отношение статии и становища на техни сътрудници и членове на ДСБЮ и особено на Димитър Димитров и Иван Николов. Даже нямаше и дума за някой от броевете на “Бюлетина” на КИЦ в Босилеград, който все повече се търсеше в Цариброд и Босилеград.

През средата на 2004г. се стигна до положителни промени във вестника с избирането на Кирил Георгиев за гл. редактор. Въпреки че във вестника се пускаха и критични статии по отношение на някои дотогава не много коментирани теми свързани с образованието на БНМ, трафикът на цигари през границата, дейности на Хелзинският комитет и на КИЦ в Босилеград. Липсваше обаче разследваща журналистика, критично мислещи журналисти, икономически наблюдатели след като Цариброд и Босилеград са икономически съсипани райони, теми касасещи правата на човека...

“Братство” беше вестник който служеше на “братството” а не на българите в днешна Сърбия и Черна гора. Ние имаме нужда от вестник който да служи на българското малцинство. Тогава братството ще дойде само по себе си” пише Иван Николов в “Бюлетина” на КИЦ в Босилеград. “Напоследък в “Братство” се бият две основни течения: едното е “накъдето духне вятърът”, другото е – срещу него! В юбиларната 45-годишнина на “Братство” журналистите Кирил Георгиев и Васко Божилков прописаха с всичката си критичност на която бяха способни за “Братство”. В следващия брой се обади и гл. и отг. редактор Ванче Богоев. След известно време си подаде оставка. За нов главен и отговорен редактор на “Братство” бе поставен Кирил Георгиев. Какво следва оттук нататък? Може ли “Братство” да се трансформира от държавно-партиен, във вестник на българското малцинство в СиЧГ? Вестник който да разобличава истинското положение на българското малцинство, да посочва виновниците за това и да посочи някаква перспектива?”¹⁹

Факт е, че “Братство” с политиката си на безгръбначност към управляващите, с цензура и злоба към всеки инакомислещ българин от Цариброд и Босилеград се превърна във вестник за който царибродчани съчиниха виц: “Продава се на будката за вестници а не е вестник, що е то? Отговорът е - “Братство!”

Останалите електронни медии в Цариброд и Босилеград – РТВ “Цариброд” и Радио Босилеград не могат да се нарекат медии на българското малцинство защото на практика те не са регистрирани като такива. В РТВ “Цариброд” българският език е застъпен недостатъчно, не само информативно, но и музикално. Често пъти се говори на сръбски език и по въпроси свързани с културни прояви на Центъра за култура в Цариброд реализирани в България. По кабелната ТВ “Цариброд” българският език присъства, отразяват се теми свързани с културата, самобитността, правозащитната и неправителствена дейност на организациите в Цариброд. За разлика от “Братство” през 2004г, дейността на Хелзинският комитет е обективно и цялостно отразявана по РТВ “Цариброд”. И по двете медии липсват коментарни теми свързани с важни за БНМ теми – образование, религиозни права и свободи, трафик на цигари през КПП “Градини”, приватизацията.

В Босилеград където съществува също кабелна ТВ, през 2004г. бе открито експериментално студио, с излъчване на програма в рамките на която българският език е застъпен с 2 часа на ден. По Радио “Босилеград” през 2004 г. към 60% от програмата е излъчвана на български език. В ефира се забелязва отсъствието на теми свързани с дейността на опозиционните партии /в Босилеград е на власт ДСС, партията на Воислав Кошунница/, както на неправителствените организации.

В рамките на КИЦ в Босилеград през 2004г. бяха издадени 6 броя на списанието “Бюлетин” в тираж от 800 екземпляра, за което може да се каже че е списание на критично мислещите българи. През 2004г. в него бяха помествани парливи теми, каквито проправителственият в-к “Братство” не смееше да публикува. Сред тях беше и темата – що за организация е казионният орган на българите Национален съвет, необходима ли е нова партия на българите, нови книги за българската история, коментари свързани с външната политика на България и отношението ѝ към БНМ в Сърбия, дейността на правозащитните и неправителствени организации на българите. През 2004 г. в кн. 36., бе поместен Годишният доклад на Хелзинският комитет за 2003 г.

Дейност

¹⁹ “Бюлетин”, КИЦ Босилеград, бр.38, 2004

През 2004г. представители на БНМ взеха участие в много важни инициативи и прояви свързани с афирмацията на културата, самоидентитетът, езика на БМ в Сърбия. КИЦ в Босилеград взе участие в Националната конференция /6 – 8 юли, Белград/ на неправителствените организации в Сърбия за предотвратяване конфликтите и изграждане на мира. Важното в тази конференция беше становището на участниците, че “територията на която живее БНМ е потенциална конфликтна зона в Сърбия”.²⁰

С голямата си дейност КИЦ в Босилеград организираше през 2004 г. семинари, културни прояви /Коледа, Великден, Деня на народните будители, Денят на св. св. Кирил и Методий, Международен ден за борба срещу СПИН.../, участваше в срещи с обществеността в България, в градовете: София, Козлодуй, Брезник, Перник, Годеч. В последната взеха участие и представители на Хелзинския комитет от Цариброд и Босилеград. На КИЦ не липсваха и големи и доста успешни медийни изяви, които в-к “Братство” премълчаваше.

Голям успех за БНМ в Сърбия и специално на босилеградските българи беше решението на ОС на Босилеград да подкрепи инициативата на КИЦ, в центъра на Босилеград да бъде поставен Паметен бюст на Апостола на свободата Васил Левски.

В рамките на своята правозащитна дейност Хелзинският комитет през 2004г. назначи за свой постоянен представител в Босилеград юристката г-жа Жаклина Иванчова, специализирала в Катедрата за международно право и международни отношения на Софийския университет – Международно право в областта права на човека.

През 2004г. ХК зорко следеше състоянието на правата и свободите на БНМ в Сърбия, реагираше на някои груби нарушения с писма и протести пред държавните институции на Р Сърбия /МВР, Министерство на образованието, Министерството на финансите, Министерство на правосъдието, Министерство на отбраната/. Сигнализираше за някои груби нарушения пред отделни дипломатически мисии в Белград /особено по случая Деян и Зоя Симонович/, както и пред международните институции какъвто е Съвета на Европа.

През 2004 г. Хелзинският комитет представи своя Годишен доклад за положението на БНМ през 2003 г., Същият беше публикуван в “Бюлетин” на КИЦ, Босилеград,²¹ и представен по Радио “Цариброд” в едночасовото предаване “Vox populi vox dei”. Сръбският текст на Доклада беше представен на отделни официални институции в Белград а английският вариант предоставен на авторитетни правозащитни организации по света, каквато е практиката сред правозащитните организации. С това ХК показва, че БНМ в Сърбия има свои проблеми, които не само че не се решават а се задълбочават. И че правата на БНМ продължават да се нарушават и в периода след Милошевич.

На 26 ноември 2004 г. в Централния военен клуб в София се проведе Национална научна конференция по повод 85-годишнината от Ньойския договор. БНМ от Сърбия бе представено с доклад на председателката на ХК, Зденка Тодорова, в който се разглеждаше съдбата на БНМ 85 години след Ньойския договор.

На 26. 08. 2004г. Хелзинският комитет бе поканен да участва в конференцията на мрежата от неправителствени организации в Сърбия CHRIS посветена на ДИСКРИМИНАЦИЯТА В СЪРБИЯ. Сред докладчиците по темата бяха Зденка Тодорова, председател на ХК на българитер в СиЧГ и Аида Полимац, координатор на Комитета за човешки права от Прибой. Конференцията беше отразена в информационното предаване на Радио “Цариброд”.

По случай 10 декември – Международния ден за човешки права, в градския парк на Цариброд беше засадено “дърво на живота” като символ на разбирателство, уважение и толеранция между хората без оглед на расова, религиозна, етническа и друга принадлежност. Аакцията се провеждаше под патронажа на Високият комисариат на ООН в Белград а носител на акцията в Цариброд беше Хелзинският комитет на българите. В акцията взеха участие голям брой граждани, ученици, журналисти, активисти на неправителствени организации.

На 28 декември 2004 г. в Градската галерия на Цариброд бе представен документалния филм за Цариброд “Докъдето погледът ти стига”, в продукция на Хелзинския комитет и със съдействието на РТВ “Цариброд”.

Препоръки

По – нататъшна дейност на правозащитната организация в защита правата и свободите на БНМ в Сърбия
Сезиране на международни правозащитни организации по въпроси касаещи отделни нарушения на БНМ /образование, религиозни права и свободи, трафик на цигари през границата, език/

Създаване на условия за развитие на крайгранично развитие, което да е в синхрон с политиката на ЕС

По-голяма медийна гласност за проблемите на БНМ в Сърбия

²⁰ “Бюлетин”, КИЦ Босилеград, бр.38, 2004

²¹ “Бюлетин”, КИЦ Босилеград, бр. 36, 2004

Афирмация на културните постижения на БНМ

Доклада изготвиха:
Зденка Годорова
Жаклина Иванчова

Хагска принуда

Пише: Соня Бисерко

Най-болезнения въпрос за сръбският политически елит бе и си остана сътрудничеството с Трибунала в Хага. Въпреки че натискът на международната общност варираше през последното десетилетие, времето от създаването на Трибунала безспорно показва, че сътрудничеството с Хага е “въпрос над въпросите” за всички страни от бивша Югославия не само заради изпълняване на международните задължения, но и затова, че Трибунала символизира основните ценности на европейската цивилизация. Потписвайки Дейтънското споразумение Милошевич се задължава, че ще сътрудничи с Хагския Трибунал, тоест че: “страните напълно ще сътрудничат със всички ентитети включени в прилагането на това споразумение, както е описано в анексите на това споразумение, или на ония които Съветът за сигурност при ООН-е по друг начин опълномощи съгласно задължението на всички страни да сътрудничат в разследването и наказателното производство свързано с военни престъпления и други нарушения на човешки права”.

Така още по времето на Милошевич бе отворена канцелария на Трибунала в Хага в Белград и бяха предадени Дражен Ердемович и Славко Докманович. Още тогава беше ясно, че стратегията на Белград е да се амнистира ЮНА от отговорност и политическата върхушка да компрометира Съда чрез контролирани свидетели. Тъкмо Славко Докманович беше жертва на тази стратегия, защото отговорността за вуковарската трагедия беше прехвърлена на местните лидери и териториалната защита. Едва след повдигането на обвинението срещу Милошевич започна ускорено кадрване на Сърбия и нейната отговорност за войните в бивша Югославия. С идването на ДОС на власт, международната общност очакваше по-голяма готовност за сътрудничество с Трибунала. Обаче много скоро стана ясно, че ДОС е разделен по този въпрос. Воислав Кошунца, тогава президент на СРЮ, настояваше за гласуване на Закона за сътрудничество с Трибунала в Хага скривайки се зад легализма като начин то да се избегне. От друга страна, Зоран Джинджич, премиер на Сърбия, много бързо разбра, че сътрудничеството с Трибунала е не само международно задължение, но и морален въпрос за сръбското общество. Правителството на Джинджич предаде Слободан Милошевич и още 15 обвинени, но бе подложено на силен натиск и закани, включително и от президента на СРЮ Воислав Кошунца. След убийството на Джинджич, сътрудничеството с Хага почти престана, за да се възобнови отново едва в началото на 2005г. под силния натиск на международната общност. Това прекъсване имаше пагубни последствия за Сърбия защото доведе до стагнация в страната поради отношението на международната общност, Международния валутен фонд и световната банка.

Кошунца продължи своята премиерска длъжност, отричайки Хагския Трибунал и заявявайки, че предаването на военнопредствниците няма да бъде приоритет на неговото правителство. Широко бе прието неговото становище, че “не трябва да се бърза с изпълняването на желанията на госпожа Дел Понте, защото това не е нито справедливо, нито достойно, нито патриотично”. Получи подкрепата на СПС (и радикалите), преди всичко с това, че “вече няма изпращане в Хага по командна отговорност”. Тя и за мнозина други стана “място за обща критика”, а Борис Тадич обясни, че “настояването на Трибунала върху командната отговорност само замъглява индивидуалната отговорност за евентуалните престъпления”. Един от аргументите на Кошунца за несътрудничество беше и този, че “сътрудничеството с Хага, но и осъзнаването на собствената отговорност за престъпленията се затруднява и от това, че албанците и техните водачи са почти напълно амнистирани от отговорността пред Трибунала”. Закона за помощта на обвинените от Хага и членовете на техните семейства развълнува дори и домашната общественост, защото за помощта, според някои груби изчисления са предвидени по 100 000 евро за обвинен годишно. Драголюб Мичунович изтъква този закон като държавно предложение да подкрепи обвинените и да признае

колективната вина, а множество коментари в медиите цинично забелязаха, че става дума за износ на стоки и международна търговия с човешки глави”.

Сътрудничеството с Трибунала в Хага престана след изборите през декември 2003г. За което председателят на Трибунала Теодор Морон отправи писмо до Съвета за сигурност. В писмото се изтъква, че не става дума само за неподготвеността за арестуване на обвинените но и за неподготвеността за достъп до свидетелите и документацията от решаващо значение за следствието. Един от съветниците на Кошуница, Александър Фатич, охарактеризира писмото като “сериозна самодискриминация на Трибунала, който все повече губи белезите на правосъдна и получава белези на едностранчива политическа институция”.

По-разумните гласове на политическата сцена в Сърбия, особено ония които разбират значението на включването на Сърбия в европейските процеси, като Горан Свиланович предупреждаваха, че писмото на Теодор Морон до Съвета за сигурност ще има отрицателни последици за престижа на страната в света и че правителството на Сърбия трябва спешно да дефинира политиката си към Трибунала. Предупреждаваше, че Правителството трябва да формира Национален съвет за сътрудничество с Трибунала за да може някой да поеме отговорността за неговото функциониране и подчерта, че “Правителството може да заеме становище, че не иска да сътрудничи, но трябва да обясни това и да поеме отговорността”.

Въпреки усиленият натиск да се предаде Радко Младич както и бройните твърдения на Прокуратурата че той се намира в Сърбия, Воислав Кошуница отвърща, че е “трудно да се докаже че някой не се намира на територията на една страна и че затова трябва да има някакъв вид доверие и двупосочно сътрудничество с Хагския Трибунал, но и със страните с които СЧГ сътрудничи. Отбранявайки обвинените, особено Младич и Караджич, се огласиха и представителите на СПЦ. Владиката Григорий апелира “...на края да се тегли черта и ако трябва да се предадат 10-15 хиляди сърби”, докато Йеремя Старовлах публично заяви, че всеки сръбски свещеник е длъжен да помогне на Караджич.

Карла дел Понте по повод такива и тем подобни политически изявления обвини Църквата че е “включена в политическите дейности и че прикрива обвинените за претърпени , а Митрополит Амфилохий отвърна, че тя се “държи към църквата като агитпроповците по съветско време и някогашните секретари на комунистическата партия”. Министърът на правосъдието на Кошуница Зоран Стойкович, дори отказа да се срещне с дел Понте, въпреки че това му е работа.

Осъждайки агресивната реторика на националистите срещу Трибунала и Прокуратурата, Карла дел Понте изнесе и сведения за съществуване на организирана мрежа която подкрепя военнопръстниците и която не само упражнява натиск върху съдиите и свидетелите но и се заканва, че ще дестабилизира страната ако властите сътрудничат с Трибунала. Изправен пред все по-сериозните и неотстъпчиви ултиматуми на международната общност за безусловно изпълняване на исканията на Трибунала, Кошуница по средата на април 2004г. заяви “на всичко трябва да се сложи край, па и на процесите в Хага”. С времето в медиите се оформи неговата теза, че “доброволното предаване е далеч най-добрият начин за сътрудничество, най-добра опция и за самата държава в светлина на нейните международни задължения; защото “тя дава известни привилегии на обвинените но и задължава държавата да им помогне. Оформяйки тази стратегия Кошуница я короняса с това, че призна че: “Хаг е въпрос над въпросите” и че трябва да се “решава въз основа на ясно утвърдена стратегия”.

По-късно премиерът намери и философско обяснение, защото както самият той казва, “никой от нас не си прави илюзии за хагската правда” и подкрепи това с факта, че двама президенти на бившите югославски републики са обвинени посмъртно, а един от обвинените сега се кандидатира за премиер на Косово. Сега вече с философска мъдрост, той казва, че работата не е играчка – ще се сътрудничи, ама не може всичко наведнъж, трябваше да се донесат закони, които предишното правителство не искаше да донесе.

Всичко това бе включено в “доброволните предавания” които последваха едно след друго, включително и тримата генерали, Павкович, Лазаревич и Лукич в първите няколко месеца на 2005г. Въпреки че предаванията бяха придружени със съответна медийна тарапана, отиването на генерал Лазаревич беше под вниманието на държавният връх. По този повод Кошуница заяви, че “той лично, Правителството на Сърбия и държавата Сърбия високо ценят и уважават патриотичното, морално и честно решение на генерал Лазаревич. Подобно заявение даде и Борис Тадич, докато в съобщението на СПЦ се казва, че: “СПЦ уважава и високо оценява решението на генерал Лазаревич да следва тежките изкушения от които най-голямото е съдбата на Косово”.

Агонията на Кошунница с Трибунала получи и своя епилог: Съвета на министрите на ЕС одобри Студията за изпълнимостта която открива пътя на Сърбия за Споразумението за стабилизация и асоциация и влизането в Партньорството за мир. Касае се за политическо решение на ЕС което има за цел да дооформи политиката за присъединяването на западните балкани в европейските интеграции. Това безспорно е качествено движение напред за целия регион който осребри правителството чийто премиер в началото третираше Трибунала като “последна дупка на свирката”. Бройните сръбски патриоти са разочаровани от този изход защото смятат, че Студията за изпълнимостта е “примамка за Сърбия”, защото “Трибунала е само една фаза от програмирания процес и средство на глобалните империалистически сили за унищожаване на сърбите, загасване на сръбският дух и заемане на сръбски територии. За щастие, тях вече никой не ги пита за нищо.

Отбор за човешки права в Неготин

Съобщение

Отборът за човешки права в Неготин със съжаление констатира, че Неготин има предимство в Сърбия по дискриминацията на всички които не са по волята на националистически и религиозно (Сръбската православна църква) настроените хора, политически партии, организации, някои представители на местната власт и държавните органи.

В Неготин не обичат евреите, ромите, албанците и повече пъти доказано, румънците. За разлика от останалите, на румънците “само” препоръчват Румъния. Това го имаше и все още го има на графитите в града и винаги когато се спомене влашка тема се чувства голяма нервоза. Медите, поне досега, не показваха интерес към изследователската журналистика, освен в ситуациите когато трябваше да се пише с гръмки заглавия. Неправителствените организации единствени споменават дискриминацията на национална основа.

Не трябва да ни учудва, ако в държавата Сърбия мярката за държавническото отношение е Сръбската православна църква, ако в Сърбия е нормално църквата вместо с духовни да се занимава с национални въпроси, ако държавните и местните институции взимат църковните празници за свои празници. В Сърбия са вярващи и държавата и функциите, а не само индивидите.

Практиката показва, че в Неготин “трябва” да се изкорени всяка акция която не е по волята на Сръбската православна църква, пример за това е Румънската православна църква в Малайница и отбелязване на 610 години от Битката на Ровин.

В приложение: апел за помощ на Съюза на власите в Сърбия.

Отбор за човешки права Неготин,
председател, Душан Първулович

Апел за помощ

Съюз на Власите в Сърбия

Да си национално малцинство в Сърбия е не само трудно, но и опасно. “Правовата държава” и тия думи могат да потвърдят представителите членки (организации) и членове на Сдружението на гражданите Съюз на власите в Сърбия, които на 21. 05. 2005г. се опитаха да отбележат 610 години от битката при Ровин. Отбелязването трябваше да се проведе с помен както на войниците на влашкият войвода Мирче така и на сръбските войници които тогава са били на служба при турският султан Баязид. Никой освен членките на сдружението не е бил поканен да присъства на помена в напуснатия манастир Колограш (под защита на държавата). Били са осведомени медиите, но полицията не е била осведомена.

Преди тръгването на помена на който са били десетина членове на представителите членки на Съюза на власите в Сърбия и почти толкова журналисти, полицията е осведомила организаторите че в срок от 12 часа ще забрани събирането и е предупредила че има данни, че при манастира чака една група хора която няма да позволи влизането в манастира.

Групата наистина чакаше в 10 часа и със физическа сила и блъскане попречи на представителите на организатора и архидякона на Румънската православна църква Боян Александрович да влезнат в манастира. Блъскане, обиди и обезателното послание че мястото ни е в Румъния и да си ходим там, че няма да ни разрешат да оскверняваме манастира на Сръбската православна църква, дойде от страна на, както се представиха, вярващите на Сръбската православна църква. Това не пречеше на полицията, единственият проблем, според тях бе, че за събирането не бе обадено в полицията и че заради това ще бъде повдигнат акт за нарушение срещу организаторите. Там имаше още една група хора (които не се намесиха), и се представиха като представители на местната общност Милошево (на влашки Колограш) които са дошли по молба на Зайчарския епископ Мирослав Стефанович. Тази мъчителна ситуация на омаловажаване, обиди и възпрепятстване на свободата на движението, националните и религиозни чувства на влашкото национално малцинство од страна на няколко души които бяха готови на всичко приключи в 10, 30 часа в оговор с полицията най-напред да се отдалечи тази група а след това и самият организатор.

В помещението на Съюза на власите в Сърбия, в 14,35 часа пристигна Решение на полицията в Неготин че се забранява провеждането на събранието което започна в 10,20 часа. В бразложението се казва, че тържеството(?) са искали да осуетят жителите на близкото село които спонтанно се събрали. По-нататък, неготинската полиция преценява че събранието било насочено към предизвикване и подстрекаване на национална, расова и религиозна нетърпимост и омраза.

В неделя на 22. 05. 2005г. в 9 00, на мобилния телефон на секретаря на Съюза на власите Душан Първулович, съдията на Окръжния съд го е осведомила че в 11,30 разглеждането на делото пред Съвета на съдиите на Окръжния съд във връзка със събитията от предишния ден. Делото е разгледано, секретарят на Съюза на власите е дал изявлението си в присъствието на двама адвокати от Отбора за човешки права в Неготин, членки на Мрежата на Съвета за правата на човека в Сърбия – CHRIS. Изявление е подал и полицаят който е бил на мястото и в основни черти е потвърдил това което е казал секретаря на Съюза на власите. Съвета на съдиите на Окръжния съд в Неготин са осведомили Душан Първулович че ще получи решение в законния срок.

Поставя се въпроса дали случаят в Неготин е сигнал че малцинствата в Сърбия са граждани от втор и трет ред, че е позволен и лов на “непослушни” малцинства или пък полицията и правосъдието са решили най-после да си “свършат работата”, и ако трябва власите не трабва да чакат понеделник, на тях може да им се съди и в неделя преди обед.

Участниците на събитието от 21. 05. 2005г. което не се разви според плана на организатора, а по плана на “пазачите на националната черква”, питат компетентните колко са сигурни ония власи и техните деца в Сърбия които не се страхуват да кажат от каква са народност.

Много са ония които вече не вярват на държавните институции и търсят помощ от неправителствените и международните организации.

Съюз на власите в Сърбия,
съпредседател, Йован Пейкич

Мюсюлманският клин между Сърбия и Черна Гора

Колкото повече приближава предвиденото за есента начало на преговорите за бъдещия статус на Косово, толкова повече този централен за стабилността на Балканите въпрос е определящ за страховете и действията на политическата върхушка в граничешите държави и региони.

Рязко се обръща обаче внимание на Санджак, област разположена между Сърбия, Черна гора, Косово и Босна и населена предимно със славянски мюсюлмани – т. нар. бошняци. “Сръбският Санджак – все още потънал в забрава” е заглавието на подробен анализ на влиятелната организация Международна кризисна група.

Организацията е представена в повече от 50 държави и е неправителствена, доколкото това може да се твърди за институция, чийто бюджет до голяма степен разчита на средства от външните министерства на повече от 10 западни държави.

В доклада си организацията прави оценка, че обстановката в областта е мирна, но напрегната поради наличието на дестабилизиращи сили в средите както на православната църква така и на ислямската религиозна общност, в полицията, тайните служби и националистически настроените политически партии. Новините от Санджак достигат понякога заглавните страници на водещи белградски издания. До размирици се стигна например наскоро, когато националистически настроени сърби отбелязаха годишнината от кървавите убийства в Сребреница, а бошняците пък развяваха турски знамена по време на спортни мероприятия.

Изключително обезпокояващо е засиленото разпространение на ухабизма – радикално ислямистко вероучение. В доклада си международната кризисна група опоменава, че ухабито контролират повечето джамии в Санджак. Влиянието на близо тристотите ухабити се разпространява бързо, което може да се отчете по значителното нарастване на броя на забрадени жени в Нови Пазар. Според някои наблюдатели жените носят забрадките само, защото получават пари за този акт. Нещо което е типично и за Босна. Повечето бошняци отричат ухабизма и го определят като прекалено радикален и нетолерантен. В доклада се подчертава също безславната роля на някои представители на сръбската православна църква, чиито позиции през 90-ти години могат да бъдат определени единствено като екстремистки. Не за извинение, а за обяснение може да послужи факта, че повечето православни свещеници и монаси в региона са бежанци от Косово и Босна.

От историческо-географска гледна точка Санджак е разположен в центъра на средновековната сръбска държава. С изключение на първата фаза на турското присъствие насилието е кървавочервената нишка, която преминава през цялата история на региона. Определяната често като мюсюлмански клин между Сърбия и Черна гора област Санджак е по време на Османското робство от 1580-та до 1872-ра част от Босна, а по-късно – от Косово. След Берлинския конгрес през 1878-ра година областта остава под османско управление, но Австро-Унгария се сдобива същевременно с правото да разположи там свои войски. По време на първата балканска война, Турция губи окончателно влиянието си в региона, а през Втората световна война един срещу друг там се борят сръбските четници и мюсюлманските колаборационисти на германският окупатор.

Обстановката се успокоява – поне привидно – по време на Титовият комунизъм. Днес в Сърбия са разположени шест от 11-те принадлежащи към Санджак общини. Столицата им е Нови Пазар. По официални данни от 2002-ра година там живеят 235 000 души, от които 60 процента са т. нар. бошняци от Санджак. Поради високата раждаемост на мюсюлманското население демографското равновесие се развива в тяхна полза. В областта около Нови Пазар 80 процента от населението изповядва исляма, макар и с онази повърхностност, която е типична за балканските мюсюлмани. Останалите общини на Санджак са разположени на територията на Черна гора и скоро ще бъдат отделени с държавна граница от останалия регион, ако резултатите от обявения за началото на 2006-та от черногорския премиер Джуканович референдум за независимостта съответстват на правителствените искания. Не всички бошняци в Черна гора се противопоставят на това развитие. Те се доверяват повече на правителството си, отколкото събратята им от сръбска страна, които по време на Милошевич са живели в постоянен страх. По време на войната в Босна, вълната на насилието залива и Санджак. Населените предимно с мюсюлмани села биват поголовно пречиствани. Непосредствената близост до босненската граница и етническите пречиствания от 92-ра година създават една от икономическа гледна точка мъртва зона, населена предимно с бандити и трафиканти, се казва в доклада на Международната кризисна група.

Политиката в Санджак се ръководи от повече от десет години насам от двама вражески настроени един към друг мъже. Партията на Демократичното действие на Сюлейман Углиянин, създадена по примера на босненските мюсюлмани, изисква автономията на Санджак, което предизвиква протест сред представителите на сръбското малцинство. Както в Косово, така и тук Сръбската радикална партия има много привърженици, най-вече в трите общини на Санджак, които са заселени предимно със сърби. Опасявайки се от попадането на властта в ръцете на Сръбската радикална партия много мюсюлмани в Санджак гласуваха на изборите през 90-те години за партията на Милошевич, която

им се струваше като по-малкото зло. Самият Углиянин също не се представя като деен демократ, тъй като по време на управлението си в Санджак той систематично ощетява сръбското население.

Другият политически водач на бошняците в региона е смятаният за умерен Расим Ляич, който от падането на режима на Милошевич е в Белград министър по въпросите на малцинствата. Неговата Демократическа партия на Санджак се налага все повече, тъй като се смята, че признатият и в Белград политик може да задвижи повече отколкото аутсайдера Углиянин. В Санджак има и трети играч. Става дума за мюфтията Муамер Цукорлич, който е нещо като религиозен водач на областта. Той се смята също като Ляич за умерен, въпреки упреците, че не оказвал противодействие на разпространението на ухабизма в някои джамии в Санджак.

Въпреки че вярата на сърбите и бошняците в Санджак се смята за повърхностна, миналото е доказвало многократно, че религиозните водачи са тези, които могат да задвижат развитието, независимо дали в отрицателна или положителна насока. Затова в доклада си Международната кризисна група препоръчва както на ислямската общност на Санджак, така и на сръбската православна църква да се противопоставят на говора на омразата сред своите свещенослужещи и да засилят диалога помежду си. А ако и Белград действа разумно в тази насока, то и в случай че Косово извоюва независимостта си, размириците в Санджак ще могат да бъдат предотвратени.

DW-World. de DEUTSCHE WELLE 10. 05. 2005

Лондон. Малко известният институт за политически изследвания в Лондон излезе с предложение за “рационално решение на балканския проблем” чрез прекрояване на границите, предаде БГНЕС. Това става во момента на активни консултации за статута на Косово. Представяйки позицията на САЩ, зам.държавният секретар Никълъс Бернс заяви, че “2005 е година на решения за Косово”. Според лондонския институт прекрояването на границите е възможно само като се организира международна конференция. Като вариант се предлага присъединяване на Западна Македония към Албания, като Скопие остане столица на независима Република Илинденска Македония. Към Албания трябвало да се присъедини Косово. Хърватия трябвало да се откаже от Вуковар, Бели манастир, Ердут и Борово, които да влязат в Сърбия. Босна се разпада, Република Сръбска отива в Сърбия. Белград обаче ще трябва да даде Санджак, а Подгорица – общините Рожае и Плевля, да станат част от региона Санджак, в който да влязат мюсюлмански части от Босна. Сърбия трябвало да се откаже и от част от Войводина в полза на Унгария, както и от Босилеград и Димитровград които да минат към България.

Независимостта на Косово

На всички им се бърза за Косово. И светът и Европа искат час по-скоро да свалят този проблем от шията и касата си, бързат и албанците час по-скоро да разберат в коя и каква държава ще живеят, бърза им се и на сърбите на Косово да заживеят по-достоеен живот. Само на политиците в Белград не им се бърза. За тях Косово е само една голяма избирателна кутия.

През това време на Косово започва предпоследния чин. Статуквото е неудържимо. След шест години международен протекторат, се изисква решаване на косовската криза. За да престане да застрашава когото и да е, за да може да създаде стабилна система на властта и местното самоуправление, за да може да развие стопанството и институциите на властта, банковата и данъчната система, да уважава правата и свободите на гражданите и да намали зависимостта от международната общност Косово се нуждае от решаване на статуса.

“Държавата е стабилна само ако няма дилема къде започва и къде свършва вашата страна. Когато съществуват ясни граници, ясна администрация, легитимно правителство с авторитет сред гражданите, международна приемственост, тогава имате и потенциал за международна стабилност” – прецени Януш Бугайски, шеф на отдела за Източна Европа и Центъра за стратегически и международни студии във Вашингтон.

Вероятно това беше причината на срещата на Контакт групата в Прищина политическият директор в министерството за външните работи на Германия Михаел Шефер да заяви: “Контакт групата даде ясно да се разбере, че Косово ще бъде единствена територия, че няма връщане на положението от

1999 година, че няма разделения и няма присъединения на Косово към друга държава. Това са становищата на политическите директори на страните членки на Контакт групата а “напредъка за дефиниране на окончателния статус ще зависи от по-нататъшното съществено изпълняване на стандартите”, каза Шефер.

Значи, за международната общност няма друго решение освен независимост и основният проблем е не договора за окончателния статус на Косово, а договора за постъпките които да доведат до решаването на този статус, със съответни “награди” за Сърбия която със своите държавни афери и скандали се лишава от наклоността на международната общност която ѝ остави убитият премиер.

Решението за независимостта на Косово вече е взето, и за Косово вече никога няма да се решава в Белград. Международната общност само търси начин да съобщи на Сърбия, че независимостта е свършена работа, а на албанците, че за тази независимост ще трябва да изчакаат още няколко години. Сърбите трябва да се примирят с мисълта, че на Косово вече нищо не зависи от тях.

И докато високата дипломация си подбира тона и думите, чиновниците на низките нива не са чак толкова фини. Съветникът на президента Буш, Брус Джексон, на гръцката телевизия “Мега” каза, че становището на Сърбия няма значение за независимостта на Косово. “Неприемането на независимостта е становище което сръбските политици вероятно смятат, че трябва да го кажат, но това становище няма никакво значение за този въпрос. Сърбия както и останалите европейски страни може да си изнесе мнението, но международната общност разполага с правото на вето, а не Белград”. Джемс Лайон, шефа на международната кризисна група само преди няколко дни каза, че “не е въпрос дали Косово ще бъде независимо, въпросът е кога и под какви условия ще се случи това. С други думи, единственото място на света където още съществува недоумение дали Косово ще стане независимо е Сърбия”.

Основният проблем на Сърбия след Джинджич е, че международната общност няма сериозен и доверителен партньор с когото да говори за нашите стратегически въпроси, па и за Косово. Лъжливите сръбските политици с пазарджийски фокуси от типа: “кой бре, аз ли?” все още се опитват да излъжат най-силните и най-осведомените световни държавни мъже. Те не си дават сметка, че отдавна са прочетени и че с тях никой няма да говори за визии и идеи, няма да им съобщава дилеми и становища, няма да им предлага сътрудничество, нито ще ги пита за мнение. В духът на дипломатическата етикеция се уважава тяхната длъжност, но само от време на време им съобщават това което вестниците вече са го публикували, и то не непосредствено, а от трета ръка.

Опитите на Белград да попречи или забави независимостта на Косово само ускоряват този процес и утвърждават представителите на международната общност в намерението да признаят независимостта на Косово дори и преди да са узрели условията. Вместо ясно и убедително да изложат това което е приемливо за нас и това което ние като заинтересирана страна трябва да се борим, нашите политици преповтарят това което е неприемливо за нас. Като че ли някой ни пита.

Така дори и да искат да ни вземат за сериозни събеседници международните фактори няма да си правят труда да разговарят с факти които са пресметнати за събиране на политически точки по сръбските паланки. “Доктрината” на Милошевич за тероризираните от албанците сърби, вече е изчерпана.

Сръбските важни и легитимни интереси за опазване на сръбското историческо наследство и за спазване на правата на сръбското малицнство е нещо за което и Косовските власти искат да си поговорят защото това им отваря път за по-бърза евроинтеграция. Сръбските политици обаче за Косово говорят като че ли е започнала предизборна кампания и веднага се хващат за невинно пролятата сръбска кръв и изгорените черкви.

През това време албанците, с присъщата им старателност, полека приближават европейските стандарди. Дори и бегло осведомените източници са наясно, че Косово за още няколко години ще спечели независимостта си. Позициите на Косово в американкия Стейд Департмент са много по-силни от сръбските, а според друг добре осведомен източник в Брюксел на “Европейската уния ѝ е писнало от сръбските безотговорни политици и убеждението за независимостта на Косово е много по-силно отколкото в САЩ. Това което нашите политици не разбират е, че със своята тромава и неопитна политика сами ускоряват този процес.

Грешките които Белград непрекъснато повтаря не оставят на международната общност никаква друга възможност освен по-скоро признаване на независимостта на Косово. След ужасните кръвопролития на Косово от които се потресе цялата планета на нас ни оставиха срок да си съберем ума в главата. Престъпленията срещу албанците са геройства, а престъпниците герои. В такава атмосфера международната общност не може другояче да защити Косово освен да му признае

независимост. И това го знае цял свят освен ние самите. Джемс Лайон казва: “когато следя медиите в Сърбия, аз се питам има ли албанци на Косово или всичките са “шиптарски терористи”. Всеки път когато в сръбските медии се появи една такава “гореща приказка” бъдете сигурни, че заради нея ще страдат сърбите на Косово”.

Мирослав Филипович
“Хелсинкская повеля”, със съкращения

Македония “безболно” умира

Десетилетия наред опитните албанци използват постоянната неприятелска нетърпеливост и споровете между българските и македонските учени.

Голямо предизвикателство за България е, която по времето на Отечествената война участваше в освобождаването на македонския народ в съюз с партизаните (в това число и от балистите), и днес да освобождава македонския народ който живее в страх и се намира в изгнание. Не смее да се повярва на пропагандата на СДСМ и другите, че Македония е стабилизирана. Това е лъжа. Илюзорно е. Червеният постепенно разяжда Македония. С такава политика Македония “безболно” умира.

След падането на комунизма България води разумна политика, но тя не се провежда докрай. Съществува един феномен и парадокс. Именно по отношението на албанците, македонците са в дефанзива (не го казвам само аз), а пак на релацията македонци – българи, последните (българите) са в дефанзива и, за съжаление, българите са в дефанзива и към албанците. Интересно, нали?! Посттитовските политици са исконструирали този феномен в собствена вреда. Такава политика особено на левите македонски политици од страна на СДСМ и по-нататък води албанците към експанзия. С късогледата си политика властващите в Македония увеличават конфронтацията и експлозивния потенциал на албанците.

Посттитовските българофоби не търсят в България регионален сътрудник. Това България трябва да го постигне с интелигентно сътрудничество с тях, без албанска намеса, обяснявайки компаративно виза ви на трите вълка, че Македония и България имат други основи и свои интереси и че маргинализацията на България (ex, еквилибрианца) в македоно-албанската конфронтация като наследство на титовизма е антимакедонско дело. На България ѝ трябва отделно министерство за отношения с Македония, защото тя и по-нататък ще се самоотрича от себе си.

Белград хем биеше, хем плачеше

Българският посланик в Македония ще може да отговори на бетонирани глави, ако непрекъснато им повтаря, че България излезе от Втората световна война като съюзник на антихитлеристките сили, срещу германците, японците, хърватите “усташи”, техните албански ортаци, сръбските недичевци, дражамийловистите, унгарците и други. На Мирната конференция 1946 година в Париж бе признато българското военно участие. Тя не излезе от войната като Хитлеров сателит. Заради това, че не излезе като германски сателит на България бе запазена нейната териториална цялост од 1939 година. Даже излезе с увеличена територия което я сложи в ролята на победител. Не беше наказана, което всъщност искаха скопските просръбски пропагандисти. Беше ѝ призната анексията на Южна Добруджа направена по време на цар Борис през 1940 година. Но Западните покрайнини (Босилеград, Цариброд и т.н) останаха под сръбска власт. Сърбите раздаваха милост с това, че след войната българският град Цариброд го нарекоха Димитровград (в чест на Георги Димитров), признавайки с това че е български град. Друг Димитровград има(ше) и в България. В Югославия се провеждаше пропаганда за Пиринска Македония, Белград искаше да я грабне и нея, покрай Босилеградско и Царибродско. Белград хем биеше, хем плачеше. Заедно с него плачат и неговите скопски пропагандисти които все още действат. Да не ни учудва ако един ден измислят сръбски територии в България.

След войната Тито спекулираше пред Георги Димитров около някаква южнославянска федерация между Югославия и България (Бледските споразумения 1947), която Тито не искаше. Тито и

Белград не искаха обща държава с България в която щеше да се премахне границата и българският народ безболно щеше да се обедини. Сърбия автоматично щеше да загуби Цариградско и Босилеградско. Това Белград го прецени, нищо не му се даваше, но искаше Пирин. (ЕС ще премахне ли утре тия проклети граници?) Цялата тази политика беше пълна с мърсотии. Покрайнините щяха да се обединят с отечеството България. С това щеше да се признае, че българите там не са били окупатори а освободители, а окупаторите са сърбите и до ден днешен. В този смисъл измаменият од Тито Сталин през 1948 (февруари), преди те дефинитивно да скъсат през юни същата година, искаше да се обединят Югославия и България. Тито дръзко отхвърли и тази възможност за македонското но и за българското обединение, както и Декларацията на ОФ по време на войната (1943-та). След това от българска и съветска страна Тито беше оквалифициран като империалистически агент и години наред в източноевропейските страни на чело със Съветския съюз се говореше за титофашизъм и титофашисти. На границите гинеха войници. (Виж книгата: "Загубената битка на Йосиф Висарионович Сталин", от познатия Титов биограф Владимир Дедиер). Димитров беше комунист със световно име и всякак щеше да бъде пръв човек на федерацията, а не неграмотният Тито. Сталин чрез федерацията искаше да излезе на Адриатическо море и той нямаше интерес да пропадне такъв важен стратегически проект. Всъщност, губещите са българският и македонският народ. Вината за неуспеха беше на Тито. Не на Сталин.

Искам да се обърна към едно друго мнение, не само върху това на българският посланик срещу Коледа. Според тяхното поведение през изминалите десетилетия, особено по време на Югославия излиза, че бившите комунисти 1944/45 много лесно дойдоха на власт. Те не уважиха кръвта на партизаните които паднаха по време на НОБ (Втората световна война) както и на войниците на отечественофронтowska България като партизански съюзници, които загинаха при освобождението на Македония и Югославия, защото ако я уважаваха, нямаше така безсрамно и така безумно да загубят Македония по време на Титовият мир в полза на третия. Те дойдоха на власт благодарение на тия които гинеха под земята. Защиатаваха Белград който и днеска потиска български територии подарени след Първата световна война, но не защитаваха Македония. Бяха подлудени от омраза към България и поради това презрение не виждаха другите опасности които дебнат Македония. Затова не искат регионален верен съюзник. И не помислят той да бъде България. И ако я използват, това ще бъде само заради това отново да плюват срещу нея.

Акция за повдигане на паметници

И за нещо друго интензивно трябва да се залага български посланик (този и оня след него) и неговото правителство (и това след него) подлагайки на натиск екститовците които са на власт, в Македония да се повдигнат високи паметници на българският воин, онзи, който като съюзник на Америка, Англия, Русия и Франция към края на Втората световна война си проля кръвта и допринесе за освобождението на Македония. Те заслужават същото както и партизаните. Тъй като варварски унищожиха българските гробища, а с тях и на падналите македонци опълченци (като български войници) от Балканските и Първата световна война, сега навсякъде където бяха тия гробища трябва да се издигнат високи паметници на познатия и непознатия български воин. Такъв един трябва да се повдигне край гръцките военни гробища близо до Валандово, като замяна за варварски унищожените български гробища, както и покрай всичките военни гробища на войниците от Антантата. И български паметници да се белеят по Македония а не само гръцки. Но на такива като оня господин Катарджиев, Цветаноски, Шуплиновски или как там се казват, не им пречат дълговечните гръцки военни паметници на територията на Републиката, но българските им пречат. Защо бившите титовци не рушеха и гръцките? Не ги рушеха защото винаги са били двулични. Срамота е да не се повдигат паметници на българският воин освободител, а да се рушат паметниците на тетовчанката Мара Бунева, символа на македонската съпротива не само срещу сръбската тирания но и против албанската експанзия в Тетово. Младата героиня Мара Бунева е символ на тази съпротива в нашата конфронтация с неславяните в Тетово, както е и Мирка Гинова в Егея. През целият 20-ти век бяха прогонени идеалите на Мара Бунева и на МПО (и ВМРО) за независима Македония в полза на албанската експанзия. Ако е имало свобода за която е загивала Мара, тетовчани нямаше да напуснат родните си краища. Кой там пустошеше? Рушителите на паметника на Мара Бунева могат да бъдат или сърби, сърбомани или албанци които не могат да поднесат една такава героиня да бъде родена в Тетово. Град, който сега албанците го превземат, и

град където Белград провеждаше етническо прочистване в първата половина на 20-ти век и по времето на титовизма. Сега това го прави СДСМ и Цървенковски. С подлост.

Тази хуманна инициатива за повдигане на паметници може да се осъществи чрез ЕС и НАТО, срещу скопските антибългарски пропагандисти които ще оказват голяма съпротива. Проблемът като тема трябва да мине и през Великото народно събрание на Република България както и през нейната общественост. И пак припомням, че такава политика на признание към България не може да се осъществи чрез българска позиция на дефанзива към Македония. Те трябва да оказват натиск, че и България към края на Втората световна война допринесе за освобождението на Македония од Хитлерова Германия. Това да се признае без “ама”, “обаче”, “впрочем” и т.н.

Република Македония е създавана и с българска кръв

Сближаването на България и Македония на исторически план може да бъде само от полза на македонския народ и неговата праведна съпротива към унищожителната за Македония албанска експанзия, която всеки ден изяжда македонската плът.

В Македония манифестно се тържествуват празниците на освобождението от германците във Втората световна война, при което високо се оценяват партизанските постижения, все повече премълчавайки диктатора Тито. Зад това се крие носталгията по Югославия, която ни доведе до днешната трагична ситуация. Титовците не бранеха Македония по мирно време. На македонския народ няма да е от вреда ако към тия тържества се приключат и подвизите на българският отеченофронтски войник след 9 септември 1944 година. Тия анализи се оценяват и през призмата на албанската експанзия която твърди, че само чрез Белград ние имаме Македония. Затова само глупците изхвърлят на бунището на историята позитивната роля на България към Македония. Пропагандистите беснеят, но Република Македония е създавана и с българска кръв.

Паралелно бих споменал нещо и за отношенията на отделните народи и политиката на техните правителства на Балканите. Съюзничеството на Сърбия и Гърция е писано още по времето на “необвързаната” Титова Югославия която се хвалеше, че сръбското (югославско)-гръцко братство (и по оръжие), е изградено върху гроба на Гоце Делчев (той си проля кръвта в неговата Егейска Македония) както и върху гробовете на хилядите егейски македонци. Това особено се говореше тогава когато някои македонски интелектуалци се застъпваха за най-елементарните права на македонците в Гърция, ония за които се борят демократичните революционери от “Виножито”, след загубените десетилетия на 20-ти век. Сред тях беше и Коле Чашуле, който се бранеше в медиите от агресивните нападения на сърбите, че ние македонците сме били много “чувствителни” когато сме искали свобода за егейските братя. Цинизъм, нали? Това сръбско-гръцко братство (настроение) се видя по време на нападенията на НАТО върху Сърбия. Гърците които са в НАТО правеха протестни митинзи. Става ясно защо създаването на Югославия, обща държава със Сърбия беше едно от най-големите заблуждения на македонските комунисти. Не може да те защитава оня който като добитък те продава на гърците. И това важи за всички времена.

Сръбско-гръцкото приятелство ще си остане и в бъдеще когато Сърбия ще влезне в НАТО и ЕС. На сръбско-гръцкото регионално съюзничество Македония и България трябва да отговорят по същия начин. Поставя се въпроса с кое право вчера, днес и утре се ползват сърбите и гърците, ставайки регионални съюзници, а не и македонците и българите? Трябва много да се внимава от утре Европа да не подмени катастрофалното заблуждение което се наричаше Югославия. Подчертавам отново, отхвърляйки България за регионален идеологически съюзник, Македония днес и утре в НАТО и ЕС ще бъде жертва на магарешка политика.

Според българската историография македонските българи станаха македонци. От етническите македонци които взеха български паспорти, както и македонските студенти които учат в България се иска да полагат изпити по българска история. Обаче, господин посланик, България не бива да се отнася така. Ако македонците дефинитивно са загубени за нея, тогава те не трябва да се доувиват с тяхното преминаване в българско гражданство. Значи, ако не смеят да бъдат българи в Македония, тогава нека да си бъдат в България. Нека се изпразва Македония. Такава глупава политика на резигнация има дефетистки характер и за българската и за македонската страна. Победители са албанците. Без оглед на това как България приема македонците по народност, резултатът е трагичен, защото лицата които следват в България или взимат български паспорт я използват като трамплин към Запада. България много малко полза ще види от тях, а на Македония се прави

огромна щета. Македонският народ е миниатюрен. Затова загубените дваисет или трийсет или повече хиляди ще му нанесат вреда.

България трябва да се определи на чия е страна?

Приключвам този текст към края на тази година когато в целия свят се отбелязват шейсет години от милионските жертви в концентрационните лагери, заводите на смъртта (затова по трети се връщам към темата на холокоста). Според германските архиви в Аушвиц са убити от два и половина до четири милиона затворници. Най-много са евреи, но има и от другите народи на Европа. Отбелязва се освобождението на Аушвиц от Червената армия през януари 1945. Не смее да се премълчи истината, че българската Отеченофронтowska армия след 9 септември 1944, именно на Третия украински фронт допринесе по-скоро да се стигне до Аушвиц и да се ускори освобождението. Освен спасяването на евреите в България, това е български подвиг за който проливаха кръвта си около трийсет хиляди български войници. Но с една малка статия българският посланик няма да промени бетонският ум на неговите ревниви критици.

Господин посланик, България трябва окончателно и категорично да се определи на чия страна смело ще застане в македоно-албанската конфронтация, без да лавира и без оглед на това как тя ги смята македонците като нация. Кръстосването на копията на тази тема е луда политика. Ако не се разбираме, тогава да оставим тази тема, но да не допускаме тя да ни парализира в нашата съпротива към албанската експанзия. До сега тя парализираше и двете страни – македонската и българската. България и Вие трябва да поемете в свои ръце инициативата, без да обръщате внимание на обидите от македонска страна, че зад това се крие “прегръдката на Юда”. Ще бъде много полезно да предоставите този текст на българското правителство и на Народното събрание. В Македония публичният тон все още дават посттитовските пропагандисти с цел да дискредитират и днешна модерна България. Това не смее да се позволява до безкрайност. Такива становища могат да се смегчат чрез искане на българската държава отправени директно до Скопие или чрез европейските институции. При това трябва да се иска проектиране на филма, който Европа видя, за спасяването на евреите в царска България от холокоста, една от редките страни които сториха това хуманно дело, по цена на живота на българският монарх, за което не е осведомена македонската общественост. Също така трябва да се показват филмове и илюстрации за освободителните борби на Отеченофронтowska България. Посланикът да организира изложби и лекции. Разбира се, че титовците това развитие на нещата ще го дочакат на нож. За тия неща македонският човек в страната и диаспората съзнателно е оставен в слепота и невежество. Напротив, такива като Атанас Вангелов, Иван Катарджиев и други хранят нашия човек с омраза. Посланикът трябва да просвети скопските пропагандисти, ако не повече то поне до известна степен да правят разлика между депортацията на евреите от Македония и Гърция и онези стотици хиляди евреи спасени в България (нека да са и една дузина), както и приноса на проляната българска кръв (Дравската епопея) след 9 септември 1944 година с Третия украински фронт Червената армия по-скоро да стигне до Аушвиц и да го освободи на 27 януари 1945 година повече от три месеца пред капитулацията на Германия на 9 май 1945-та година. Заслепените наши твърди глави нямат сърце да признаят, че Отеченофронтowska войска беше съучастник и почти част от Червената армия. Няма, трябва да се повтаря.

Сега всичките, и Путин, отидоха в Аушвиц в чест на това да тържествуват освобождението. И българският Първанов и гръцкият Стефанопулос и т.н. Македонските медии съобщиха че е резил, че там не отиде Бранко Цървенковски “државникът” и президентът който бламира държавата Македония. Щял да ходи на 60 години от края на войната. Спокойно можем да се съмняваме, че Бранко не отиде от страх поради лошото време. При такова време загина покойният Борис Трайковски. Цървенковски нямаше доверие в полета, и пак пожертва Борис.

(в-к “Дело”, Скопие, бр. 537)

Тито – свръхпродукция на илюзии и заблуди

Повече от две десетилетия след смъртта на Тито все още има хора които с носталгия си споменават неговото време: “Добре си живеехме тогава. Ходехме в Триест на шопинг, имахме благосъстояние на което всички ни завиждаха”. Никой не иска да си признае, че тогава незаслужено добре се живееше. Никой не иска да си спомни, стотиците хиляди млади хора които Тито, в името на изграждането на собствения си култ, прекара през чистилицата на Голи оток. Никой не иска да се замисли, че именно заради тия няколко весели години на “сладък живот”, бе унищожено бъдещето на децата и внуците. Защото точно по това време се натрупваха днешните проблеми. Нито клетвите от типа “И след Тито – Тито”, нито отваряне на границите към “гнилия Запад” и “гастарбайтеризирането” на пролетариата можа да ни върне към незаработеното благополучие от времето на Тито.

Днес, оплетени в политическите противоречия, новите интелектуалци и журналисти, мързеливи да изследват причините и последствията на днешните трудности, не искат да си признаят, че Титовото благосъстояние беше създавано с чужди пари.

И днес си спомням 70-те години, когато днешните босилеградски партийни лидери, тогава още деца, тичаха като побъркани след Титовата щафета. Радио Белград пренасяше тържествата по повод Деня на младостта 25 май, а дядо Стоян Таласъно от родното ми село Ресен, седнал на едно трупче под навеса, дялка с теслата си букови наплати за колата и псува през зъби: “Море, мамка му да... у тенекиджията, той заборчи държавата, та нема да се разборчат и тия дето са сега на майките им у гъзо!”

Днес, след трийсет години, след купища прочетени книги и стотици хиляди километри останали зад мен, разбирам каква дълбока народна мъдрост се е криела зад цветистите дядо Стоянови псувни.

И щафетите, и парадите, и ордените “за заслуги”, целият този лъжлив блясък беше част от картината за идиличното благосъстояние с което се заблуждаваха селяните сменили свинските с “пиротски” опинци. Трябваше добре да се напаса стадото за да кротува, но и да се хвърли залък на кучетата, за да го пазят. С тази цел Тито взимаше кредити и ги разхвърляше за щяло и нещяло, а от друга страна арестуваше всеки който се осмелеше да гъкне срещу власта му. Обременен със своята супер-персона, той с показността си, блестящите костюми, скъпите автомобили, лулата и папиросните цигари, ловните трофеи и луксозни резиденции избиваше комплексите си. Днес внуците плащат всичките сметки останали от мъртвия “дядо” Тито.

И не само това. Иконографията на Тито се наложи като модел на поведение и начин на мислене на десетки други политически хулигани които се стремеха (и все още се стремят) да го достигнат.

Дори и днес когато в учебниците я няма задължителната картинка на Тито и приказката за малкият Йожка и кучето Полак, а поръчаната биография вече започва да се срива, все още има хора които поставят пред себе си Тито като идеал – с цялата си кръвожадност с която той караше десетки хиляди млади хора да се влюбят в комунизма и Сталин, а след това ги мъчеше и избиваше заради същата тази любов! Кога нашите хора ще разберат горчивата истина, че самички са отговорни за своята съдба, чрез механизмите на демокрацията и натискът срещу властта. Властта трябва да бъде слуга на народа, а не обратно.

След смъртта на Тито повечето от югославските републики се отказаха от всичко онова което беше създадено за изграждане на неговия култ. Отмениха и абсурдните Закони за защита на името и делото на Йосип Броз, Закона за подаръците и пр. глупости.

Но титоизмът като начин на мислене и поведение вече беше проникнал във всички пори на обществото и хората искаха и все още искат да си изберат някой нов Тито, който да взима пари на заем и да им ги раздава изграждайки едно фалшиво благополучие за което някой друг да плаща сметките и то с лихва. Това беше лъжата върху която бе изградена теорията за самоуправлението, югославянството, братството и единството, комунизма и маса други глупости. Всичко това беше и си остана лъжа. Лъжа, която тогава можеше да разберат само хора от типа на дядо Стоян Таласъно от Ресен, който под една греда във воденицата която сам си беше построил, внимателно пазеше Библията и в дългите зимни нощи на светлината на газеничето и звуците на кречеталото е попрочитал нещо от нея. Караше бабичката да му меси ръжен хляб от воденичното брашно което сам си смилаше и преглъщайки обидите на комшиите които вече бяха минали на “купешкото брашно”, му се подиграваха за това, отговаряше: “Е море деца, бял хляб ще ядете, ама черен живот ще живеете”.

Страхът от преоценката на историческите лъжи, днес превръща стотици бивши “комунисти” слезли от егреците на околните планински села в югоносталгици, които сменявайки червените си гащи, за

една нощ се превърнаха в “демократи” с лъжливата надежда пак да се сгушат на топло и меко пред държавните ясли.

Жалкото е, че тия хора некадърни за нищо друго освен за ръкопляскане на един фалшив култ, със своята житейска философия, със своя паразитизъм, създадоха стерилни и некадърни поколения които са пълни с антикомунистическа отрова, но от вътре като начин на мислене и живот са си чиста проба комунисти. Огледайте се, те са навсякъде: на спортните игрища където идентифицирайки се със спортните герои се опитват да се излекуват от чувството си за малоценност и да се освободят от излишната си агресия, в кръчмите където сред цигарения дим и бирата опустошават душите си и унищожават здравето си в махленски клюки, интриги и кръчмарски свади и то най-често с парите от пенсиите на бащите и дядовците комунисти или от заплатите (все още незаработени!) на държавните работни места които бащите са им оставили в наследство. Именно с тази цел, водени от амбицията за лек и удобен живот без труд, те намират убежище в десетките сръбски политически партии където съзнателно или несъзнателно провеждат политиката на дезинтеграция и противопоставяне на хората.

Не са малко и ония които в новите “демократични” партии се зачлениха със задачата да доносничат Тамкдетотрябва щедро финансирани от безотчетните фондове и тайнствените субекти които ги посрещат по тъмните къшета и им пълният джобове с прясно напечатани банкноти.

Излишно е да говорим за демократизация на обществото преди да се детронира култът на личността който непрекъснато възпроизвежда един и същ тоталитарен начин на управление и съответният начин на гражданско поведение. Обстоятелството, че “новите демократи” се страхуват от истината за себе си, не работи в полза на демокрацията а в полза на укрепване на култа на личността. Всеки непредубеден човек ще се убеди в това ако сравни личностите на Тито, Милошевич и Кошуница. Въпреки че последните двама са бледи копии на първият, матрицата е една и съща.

Иван Николов

Развенчаване на митовете – детитоизация на обществото

Тито не е Броз!

Момчило Йокич е един от най-известните политически дисиденти по времето на Титовия режим. Завършил е световна литература, философия и право. Следвал е в Белград и Загреб. Като участник на тнр. “Барски конгрес”, проведен на 5-6 април 1974 година когато 17 сръбски интелектуалци се опитват да разобличат истината за Косово и за личността на Йосип Броз, Йокич е арестуван и осъден на 11 години строг тъмничен затвор. Излежал е 8 години в КПД “Велье бърдо” при Спуж. Пуснат е от затвора след смъртта на Тито и след интервенцията на Сергей Крайгер. През 70-те години Йокич открива първите сведения за фалшивата идентичност на Йосип Броз Тито. Откритията за това е изложил в книгата “Тайното досие на Йосип Броз” (1992-2004). Първите интервюта и статии на тази тема се появиха в хърватския и сръбски печат след смъртта на Тито и разпадането на Югославия.

През април 2004 година, списанието “Погледи” излезе с поредното интервю с Момчило Йокич от което за читателите на “Бюлетина” предаваме извадки.

Кой е всъщност Йосип Броз?

Малко е да се каже че той е една енигматична личност. Бил е многократен агент. Работил е за британската разузнавателна служба от 1934г. в която го въвежда Владимир Велебит, който по-късно става генерал и дипломат. Изобличих го за това в моята книга и в “Политика”. Британия му признава чин на генерал. И днес там живее, има 88 години. Второ, не е спорно че Стево Крайчич Стив въвежда Броз да работи за НКВД. Чрез бащата на своята съпруга Зденка Хас, известна адвокатка от Марибор, Броз е работил за АБВЕР, а преди това е бил разузнавач поднаредник на

Австроунгарското царство в Печуй. Той е всъщност Йосип Амброз, който ще превземе идентичността на Йосип Броз, хърватин роден във Виена, който е починал през 1913.

В Печуй (Ам)броз е бил и с Кърлежа?

С Кърлежа и Хитлер. Кърлежа е тогава неизвестна личност, бъдещ велик хърватски писател, личност с енциклопедично образование, изключителен ерудит, може би най-добър есеист на всички времена за Балканите, но лош драматург, въпреки че така са го славели и още по-лош поет. Той става голям приятел на Йосип (Ам)броз. Това е ключовият момент за тяхното неразделно приятелство.

Значи, Кърлежа сигурно знае кой е Тито?

Абсолютно. Това е ключовият момент, тоест мост на доверие и мост на изнудване който ги държи. Йосип (Ам)броз е роден от извънбрачна връзка между полска графиня и унгарски евреин, управител на имение близо до Сегед. За да спасят честта на полската графиня която има голяма латифундия, новороденото дете е прието от едно семейство, а го издържа управителят на имението, защото то е негов син. Като малък е имал домашна учителка, учител по музика. Затова Броз, алиас Тито, свири Моцарт. Във военно-разузнавателно училище в Печуй, бащата за пръв път дава фамилието име на своя син.

Тъй като още от дете отлично знае езда, бойно изкуство, Йосип (Ам)броз е първокласен интелект. В Печуй е и Адолф Хитлер, син на митничар от железницата, Баварец, слаб, приличащ на сегашно хипи. Той се разболява от затъмнение на дробовете, т.е. от туберкулоза. След като е елиминиран от училището, Хитлер се намира на улицата. Кърлежа, иначе има католическо име Фридрих. Мирослав Фридрих Кърлежа. И във военният протокол се намира това име. Кърлежа, когото изключително уважавам, никога не го споменава във своята биография. Само веднъж е казал: “Бях заточеник на Печуй”. Какъв заточеник, когато е бил привилегиран ученик?!

Според вас излиза, че дори и истинският Йосип Броз не е роден в Хърватия?

Истинският Йосип Броз е роден във Виена. Защо изтъквам това? Защото нито Броз, нито Амброз не са родени в Кумровец. Защо е измислен Кумровец? Измислен е от чисто лингвистични причини. Според това, след смъртта на истинският Йосип Броз, по договор с полковник Штанцер, Йосип Амброз поема неговия персонален картон.

Защо по време на Първата световна война Йосип (Ам)броз е изпратен на източния фронт?

Защото като човек винаги гладен за жени, в Петроварадин изнасилва няколко сръбкини. Арестували са го. В Австро-Унгария военни лица които изнасилват поданик на държавата са наказвани със смърт, без оглед на това от каква са народност. За да не бъде ликвидиран, с оглед на неговата блестяща биография и факта, че Австрия винаги пази своите разузнавачи, по наказание го изпращат на Източния фронт. Тук той бива ранен в стълкновение с Черкезите, а след това следва неговата одисея до Омск. Ако човек погледне математически, до тук 30 на сто от сведенията в неговата биография са точни.

Установявате, че в Русия той преминава към армията на Колчак?

Когато се распада австрийският фронт, поканени са доброволците от славянските балкански страни да се върнат в къщи. Йосип (Ам)броз, алиас Тито, не се е върнал. Става поручик при Колчак. Все до есента 1920 той е при Колчак, до ония силни удари когато колчаковците са разбити. Едвам тогава през Финландия и Полша се връща в Австрия. Не в Загреб, както твърдят някои историци.

Кой на “Бомбашкия процес” стои зад Тито?

Масоните. Бащата на Владимир Бакарич е бил съдия. Од този момент Броз си има защита, и ще признае това което никой не смее да направи – че е член на забранената Комунистическа партия.

Това той публично признава. За това се бие във всички камбани, за това пише и белградския печат, защото тогава масоните са по-силни в Белград отколкото в Загреб.

Дали по време на Испанската гражданска война Тито е бил в Испания?

Бил е три пъти. Аз иначе в едно интервю доказвах, че тогава се е запознал с Долорес Ибарури и че като привлекателен млад човек, винаги избръснат и издокаран, в условията на гражданска война, когато хората нямат достатъчно храна и вода, е пленил сърцето на тази млада жена, която има свободно поведение и е станал нейн любовник. Обаче той никога не е признал че е бил там... Когато чакат Горкич през целия август 1937 и той не се връща, Тито усеща момента, повиква Копинич и иска задължително да се назначи заместник на Горкич. Той е знаел, че Горкич няма бързо да се върне, защото е знаел какво е написано в обвинението. Но е лъжа, че Горкич веднага е ликвидиран. Не е ликвидиран нито Петко Милетич защото той до 1971 живее в Москва. Милетич през 1939 година отива в Москва да се брани от клеветите на Броз, Моша Пияде, Джилас и другите, а Горкич е ликвидиран в началото на 1939. Две години е пат-ситуация, но Коминтерна решава благодарение на Копинич и българина Караиванов. Иван Караиванов има мистериозно голямо влияние върху Георги Димитров, но без оглед на това влияние, Димитров никога не е издал нито една заповед, нито устна, нито писмена Броз да формира нов ЦК след разпускането на партията. Обаче, нашите историци твърдят, че Броз е избран на 25 август 1937г. за генерален секретар. Броз никога не е избран, защото партията по това време е била разпусната.

Когато отидох в архива на Комунистическата партия на Франция, благодарение на Джани Паскал, 27 километра от Париж, с благосклонното допускане на съпругата на Морис Терез, която е задължена за архивите и кадрите, получих картон в който за Йосип Броз пишеше, че са основателни съмненията изказани по време на гражданската война в Испания и че е издадена заповед за неговата ликвидация. Тъй като заповедта не е изпълнена 1938, Сталин ще изпрати Мустафа Голубич 1940 в Белград.

Десет години след излизането от затвора вие печатите “Тайното досие на Йосип Броз”. Откъде научихте за неговата двойна идентичност?

Решението да се занимавам с биографията на Йосип Броз дойде въз основа на някои неща които научих като млад изследовател, професионален журналист и писател. Обаче срещата с партизанина Джурчич от Златибор, комуто липсваше дясната ръка, беше решаваща. Той беше тежък военен инвалид, участник във войната от 1941. Той ми обясни, че един негов роднина който е бил куриер в Коминтерна, му е разказал, че въпроса с Броз е твърде сложен и че ние не знаем кого слушаме и на кого ръкопляскаме. “Ако си готов да изследваш, мога да ти дам две адреси. Тръгни, и после сам ще решиш дали ще вървиш докрай или ще спреш”.

Даде ми тези две адреси. Едната беше свързана с Варшава, другата с Виена. Във Варшава ме прие един наш човек, оженен за полякиня, професор на университета по история. Той ме прие добре. След това тръгнах за Рим. Тук намерих един наш Черногорец който ме отведе в един монашески йезуитски манастир за да ми направи връзка с библиотеката във Ватикана. Не можах тогава да стигна до Испания, въпреки че използвах престоя на югославската журналистическа делегация която 1968 година посети Италия, Швейцария и Париж. Тогава вече имах определени доказателства. Аз съм единственият историк от тази страна който е писал за Барселонския конгрес 1937, когато Тито като многократен агент е изключен от партията и за генерален секретар е избран Петко Милетич който по това време излежава наказанието си в Сремска Митровица. Стигнах до един списък от 15 души и започнах да изследвам. Всичките са преживяли испанската гражданска война и всички са избити на югославска почва.

Какви връзки използвахте за да разобличите биографията на Броз?

Имах добри връзки с нашата емиграция, особено с онази част която бе ориентирана прокомунистически и омаловажаваше Броз. Тогава реших да отида в Грац, Сегед, Печуй, Виена и Прага. Това ми беше първото турне, където според лъжливата биография той се е движил. Последният архив който посетих беше в Омск.

Четиридесет години от смъртта на Йордан Захариев

“Цялата човешка слава е трева. Тревата изсъхва и цветът ѝ пада. А Словото пребъдва в род и род.”

През тази година се навършват няколко кръгли годишнини, свързани с личности от Босилеградския край (120г. от рождението на Емануил Попдимитров и др.). Сред тях е тъжното, но закономерно събитие – края на живота на най-изтъкнатия му изследовател Йордан Захариев Харизанов. Роден е на 3 март 1877 г. в с. Босилеград. Завършва образованието си в родното си село, в Кюстендил и София. В столицата следва география при проф. А. Иширков и възприема принципите и методологията на повлияната от западни учени Българска географска школа. Целият му професионален и творчески път е свързан предимно с Кюстендилския край – учител и училищен директор, автор на изследванията: “Кюстендилско Краище”, “Каменица”, “Пиянец”, “Кюстендилската котловина” и др. Избран е за член-кореспондент на Българската академия на науките през 1937 г. Й. Захариев е сред личностите, които ръководят протестите в Босилеградско срещу прилагането на Ньойския договор и окупацията на края през 1920 г. Участва в акциите на бежанците и е председател на Учредителния конгрес /1924 г./ на Организацията на Западните покрайнини, признание за неговия голям авторитет. Приживе завещава архива, библиотеката и много лични вещи на Исторически музей – Кюстендил, където те се намират и днес. Завършва земния си път на 8 май 1965 г. в Кюстендил.

Като голям изследовател и общественик, Й. Захариев не се е харесвал на всички приживе, както не се харесва на някои днес. Проблемите са от малките и дребнави забележки за елементи от негови научни концепции до солидни удари върху местата, носещи спомена за него. Никой изследовател не е застрахован от грешки и неверни тези, в това число и Захариев. За това всеки учен се стреми едновременно с потвърждаването на проученото от него да коригира допуснатите пропуски и погрешни мнения. Но в никакъв случай да ги нагажда или преиначава, защото колкото и горчива да е истината, тя трябва да се отстоява, иначе науката се превръща в псевдонаука, обслужваща временни, конюнктурни или властови концепции, които имат краткотраен характер. От научните институции той е признат – избран е за член-кореспондент на БАН, издаден е сборник в негова чест през 1964 г., включен е сред бележитите български географи, в негова памет е проведен научен симпозиум през 1993 г. в Кюстендил и е издаден обемист том с доклади (Известия на ИМ-Кюстендил, т. 6, 406 с.). Второ фототипно издание претърпява фундаменталният му труд “Кюстендилско Краище”. Това е малка част от научното признание. Какво е отношението към Йордан Захариев в двата града, на които той отдава целия си живот – Кюстендил и Босилеград.

В Кюстендил освен научното признание – проведени конференции и издадени сборници, има засвидетелствано дълбоко обществено уважение. Неговото име носи престижният Икономически техникум в града. Посмъртно Й. Захариев бе признат за почетен гражданин на Кюстендил от местния Общински съвет. Макар че тези жестове са от 90-те години на XX век, те имат сериозно място в отношението към личността му. Друг е въпросът доколко обикновеният кюстендилец знае за дейността и научните му постижения. Тук има още какво да се направи от местните обществени, просветни и културни институции, а също от медиите.

В родното място на именития учен – в Босилеград – изглежда състоянието е точно обратно. Името на Йордан Захариев е известно не само, защото съвпада с фамилията на сегашния общински кмет. Известността и преклонението пред най-сериозния изследовател на Босилеградско са поставени в контрапункт на институционалното отношение към него. Просъщесвувалата доскоро, родната му къща беше срината и на нейно място вече пет години се строи жилищен блок. Местните власти не допуснаха дискусия доколко е целесъобразно на това място да има блок или музей. Днес няма къща, но няма и блок, няма и паметен знак (паметник, плоча) да напомня, че тук е било родното място на един именит босилеградчанин. Нито една институция или улица не носят името “Йордан Захариев”, няма посмъртно почитно признание от Общинския съвет, няма научни конференции и сборници.

Малкото направено е от неправителствени организации – отбелязване на годишнини и експониране на камерни изложби. В противоборство са извесността сред народа и кулоарното мълчание на управленските фактори. Противоборство, на което цената е забвение. На тези фактори трябва да бъде известно, че трудно могат да се надяват на успех. Един безименен автор от XIV век съветва: “Цялата човешка слава е трева. Тревата изсъхва и цветът ѝ пада. А Словото пребъдва в род и род.”. Името на Й. Захариев, с малка или голяма популярност, ще се помни, защото ще се помни неговото слово. Усилията за неговото забвение са обречени на неуспех.

Краят, на който Й. Захариев посвети основна част от творчеството и живота си му остава длъжник. Остава да се работи и промени отношението, да се отдаде заслуженото, не само да се помни, но символи постоянно да напомнят за делото на босилеградчанина и кюстендилеца Йордан Захариев.

Н.с. Ангел Джонев

Снимки:

Мястото на родната къща на Й. Захариев днес.

Портрет на Й. Захариев.

Бележка на редактора

Прав е нашият сътрудник Ангел Джонев за институционалното мълчание на управляващите в Босилеград за името, делото и паметта на Йордан Захариев. В Босилеград само посветените знаят за него. Йордан Захариев не е масово известен. Ясно е защо – борбата срещу историческата памет е част от асимилационната политика която се води срещу нас. Нито една улица, нито една институция в Босилеград не носи неговото име. Малкото идеалисти не успяха преди няколко години да се преборят да се запази неговата родна къща.

И днешните не са по-добри. Паметната плоча на Йордан Захариев, която земляческо дружество “Памет” от Козлодуй подари на Босилеградско община преди година продължава да отлежава в кметската канцелария. Изговора, е че жилищният блок където беше родната къща на Йордан Захариев не е довършен и паметната плоча няма къде да се сложи. А какво пречи да се сложи в общината, в гимназията, в основното училище? Какво пречи босилеградската гимназия да понесе името на академик Йордан Захариев вместо името на агента на Коминтерна Иван Караиванов?

Иван Николов

Да възкресим делото и паметта на Тодор Захариев Харизанов

Пише: Тодор Димитров

Сред поредицата заслужили за българщината босилеградчани не бива да отминаваме Тодор Захариев Харизанов. Макар че той дълго време остава в сянката на по-големия си брат Йордан и не получава подобаващото обществено внимание и признание. Може би една от причините е, че напуска твърде рано земния живот и не е оставил след себе си почти никакви писмени свидетелства за живота и народополезната си дейност. Затова в следващите редове ще се опитаме да се опрем на малкото, което други оставят за него и на кратките биографични щрихи от Василка Стойнева и Йорданка Янчева, постарали се да изведат от забрава образа и делото на Тодор Захариев.

Най-напред да разлистим страниците на главните книги на Държавното, педагогическо, трикласно и образцово училище – гр. Кюстендил. За 1897-1898 учебна година на съответното място за пръв път се появяват сведения за личността, която ни интересува. Ето какво научаваме оттам. Роден е на 28 май 1881г. в Босилеград от родители Захарие и Спасена Харизанови с основно занимание земеделие. В графата народност е записано българин с източноправославно вероизповедание. Предшната година завършва Босилеградското трикласно училище. В Кюстендил учи на бащини разноски и плаща училищна такса, а това показва, че все пак родителите му имат средства за издръжка. Завършва първи курс с добър успех и примерно поведение.

Следващата учебна година записва втори курс, а после трети и четвърти. Сведенията в главните книги се повтарят с изключение на изучаваните предмети. Успешно приключва последната 1900-1901 учебна година и получава нужното свидетелство за учител в началните училища на Българското княжество. Една година учителствува в радомирското село Чуковец.

Но получените знания не го задоволяват и се записва студент във Висшето училище – гр. София (по-сетне Софийски университет “Св. Климент Охридски”). Няма никакви следи от студентските му години. Дипломира се през 1907г.

За времето до балканските войни не е установено с какво се занимава и къде.

По проучванията на Стойнева и Янчева участва в двете балкански войни с чин подпоручик и адютант на Първа дружина в Тринадесети пехотен рилски полк. Изминава целия боен на полка от Кюстендил през Кочани – Штип – Радовиш – Струмица – Солун – Дедеагач – Малгара – Булаир. А после се сражава срещу сърбите при Злетовска река и Калиманци. В списъка на офицерите, участници в двете балкански войни, приложен от Дончо Терекчиев в “Историята на Рилци...” под № 25 буквално е записано: подпоручик Захариев, Т. Бойков, адютант на I дружина”. Смушава обстоятелството в изписването на името, което би следвало да бъде Харизанов, Т. Захариев, щом като бащата е Захари, видно от главните книги, а не Бойко. Дали е пропуск на Терекчиев, печатна грешка или се отнася за друго лице сега е трудно да се установи. Но единичните и групови снимки, с които разполагаме на Тодор Захариев в офицерска униформа, макар и недатирани и без място на заснемането ни навеждат на мисълта, че грешката е на Терекчиев или на печатницата.

По време на Първата световна война, пак по думите на Стойнева и Янчева, капитан Тодор Захариев е командир на рота в Четирнадесети македонски полк и взема участие в бойните действия срещу съглашенските сили. Награден е с офицерски орден за храброст.

След злощастния край за България и на Първата и на Първата световна война офицерът-ветеран се завръща в родното огнище. Назначен е учител в Босилеградската прогимназия. В Летописната книга за 1919-1920 учебна година директорът Добри Данев записва: “другари ми бяха Тодор Захариев...П.Н. Сираков...” и други. Вече започват да се носят упорити слухове за предвидената в клаузите на Ньойския договор, сръбска окупация на Босилеградско. Отчитайки слуховете, като предвестник на предстоящата трагедия от 21 септември 1919г. Данев и Захариев предприемат обиколка във всички тамошни села, за да успокоят населението и го предвядат от паника. Връщат се през Милевска планина.

През ноември 1919г. се очаква подписването на договора и почти всички прогимназиални учители напускат и се отправят за Кюстендил. После поради забавяне навлизането на сърбите някои се завръщат и остават до последните дни преди унищожаването на Българската босилеградска прогимназия.

Тодор Захариев остава в Кюстендил. От 15 ноември в списъка на учителите в Летописната книга на Девическата гимназия под № 6 е вписан Т. Захариев, като второкласен учител по философия с 6 600 лева годишна заплата. До този момент не е семеен. От 23 февруари следващата година е преместен в Мъжката гимназия. От нейната летописна книга научаваме че: “на 22. XII. 1920 година почина учителят при гимназията Тодор Захариев.” За неговия жизнен край има прочувствени слова в летописните записки на Босилеградската прогимназия: “А в това време Тодор Захариев, който най-много работи и вложи в тази борба всички сили, който вярваше, че сърбите ще си отидат... бе заболял от апендисит, бе опериран късно... почина и покърти целия Кюстендил... Небивало погребение, незаменима загуба...”

Да, загубата е незаменима! Отива си от живота един млад, но многозаслужил за националната кауза босилеградчанин. Свидетелствата за неговия живот и дело са наистина оскъдни. Остават още бели страници от една достойна човешка биография, вплетена трайно в съдбата на Босилеградско. Загива тази българска покрайнина, умира и един от нейните най-ярки защитници. Сякаш българска трагедия, резонира в неговата лична съдба. И едва ли през живота си той е имал друга по-силна любов от тази към България. С цялата си душа и сърце е болял за нейните тъги и неволи. А толкова малко знаем за него!

Призовавам целокупната българска общественост и най-вече босилеградчани да положат усилия по издирването на повече и по-пълноценна информация за възкресяване името и паметта на този многозаслужил, но забравен български патриот. Поклон пред делото и паметта на Тодор Захариев Харизанов!

Босилеградско в края на XVI век

(Селища, население, поземлени отношения, данъци)

Преди двадесетина година в гр. Скопие е отпечатана поредицата “Турски документи за историята на македонскиот народ”. Въпросите – какъв е тоя народ, неговия произход, неговите корени, бит, традиции, език – сега не са предмет на нашето внимание. По тях, обективната историческа наука отдавна е казала тежката си дума. Оправдан е интереса в конкретния случай към петия том от поредицата, отнасящ се за Кюстендилски санджак и влключените в него нахии (подооколии). Съставителят Методия Соколки може би неволно е пропуснал да отбележи мястото на казата (околията) в тогавашната османска административна структура. Затова в момента изпитвам затруднение при определяне казалийската принадлежност на нахията с име Серищник (Сирищник) с Горно Краище, с каквото име ни я поднася Соколки. Дали е към Кюстендилска или към Радомирска каза.

Основания за съмнения възникват, не само от името на нахията, но и за нахийския център, когото Соколки изписва с два близки по буквен състав варианта Серищник или Сирщник. По-нататък използвам осъвремененото име Сирищник, макар то днес да е в състава на радомирското село Ковачевци.

Включените в нахията селища, мезри (напуснати или разрушени села) и манастири на брой 133, повече от половината – 75 са в сегашния Радомирски район. Това е допълнително основание да причислим нахията Сирищник с Горно Краище с по-голяма вероятност към Радомирска каза.

Но да оставим предположенията и преминем към конкретната работа. А именно да поднесем на читателското внимание – имената на селищата, броя на семействата, отглежданите култури, броя на водениците, плащаните данъци (юшур-десятьк, испенче-данък плащан само от християни, такси за вино, свине, и т.н.)

Съмнения възникват и по отношение точността на превода на селищните имена на местности, както и вероятно умишленото изписване на населението по верска принадлежност (християнска и мюсюлманска), а не по народност. (Поне в предговора да е уточнено, защо е така по последния пункт).

Подреждането на населените места е по реда на изписването им от Соколки.

Новосел, с второ име Суха Любата. Намира се в горно Краище. Населява се с 15 християнски семейства (по-нататък само при иноверско присъствие добавяме верската принадлежност), 15 неженени и 1 вдовица. Данъчните задължения са 1771 акчета (стара турска сребърна монета, употребявана до XVIII век). Границата на селището от Сури таш до Сури кая, продължава към планината Чермен, планината Елбарник, Калугерска кория, лятното пасище Явор и свършва до Сури таш.

Новосел с второ име Ржано Градище. Второто име подсказва за някоя от двете Ръжани, но коя точно не е ясно. Спада към Горно Краище. Населено е от 12 семейства и 16 неженени. Всичко данъци 1487 акчета. Граничната линия започва от планината Ипшор до реката Гуруско, оттама към планината Клугери, планината Голема Верберуса и свършва при долината Ржена. На следващите селища не е отбелязвана граничната линия.

Мал Извор. Записано към Горно Краище, семейства са 21, неженените 28, вдовици 2. Обложено с 1800 акчета.

Белут. Спада към Горно Краище. Обитава се от 14 семейства и 11 неженени. Преди рекапитулацията на сумата 1000 акчета е добавено, че жители на селата Извор и Босилеград обработват земя в селското землище и плащат десятьк, включен в горната сума.

Мали Брест. Намира се в Горно Краище. Днес има само с. Брест. населява се от 28 семейства и 19 неженени. Данъчните задължения са изчислени на 2200 акчета.

Горенци с второ име Драгичица. Вероятно се отнася за с. Драгойчинци. Записано към Горно Краище. Има 49 семейства, 52 неженени и 1 вдовица. В сумата 6500 акчета данъци са включени и 275 от жители на Миловци (Милевци) и Извор, които обработват земя в селското землище.

Горно Коригоно (Горни Коритен). Включено в Горно Краище. Населява се от 35 семейства и 19 неженени. В данъците на сума 3000 акчета влизат и 80 от жители на селата Уйно и Коритино (така са изписани), които обработват земя в землището на селото.

Божица. Записано е към Сирищник. Селището е дервенджийско, т.е. на жителите му османската власт възлага опазването на пътищата и проходите в неговия район. Семействата са 105, неженените 67. Те плащат 4746 акчета данъци. След сумата е записано, че Божица е старо дервенджийско село. Въпреки това не е освободено от основните данъчни тежоби. Всяко регистрирано лице плаща по 10 акчета християнски данък, женените и по един денк пшеница и по един денк ечемик (не е посочено какво е количественото изражение на денка). Дервенджийската служба се изпълнява при входа и изхода на Божица. Ако дервенджиите не допуснат грабеж, кражба или други загуби на преминаващите през дервента кервани и отделни лица те се освобождават от редовни и извънредни държавни вземания (в регистъра не са конкретизирани).

Освен специфичния статут в охранителните функции на Османската империя, впечатлява и един друг не маловажен факт – Божица е най-голямото крайщенско село в края на XVI век. Дори и при занижени оценки за 105 домакинства жителите са най-малко 420 при четиричленно семейство, плюс 67 неженени, цифрата наближава 500. Село с толкова жители е истинска рядкост в онези времена.

Лучевци (Лечевци). Включено към Сирищник. Състои се от 15 семейства и 10 неженени, които са обложени с 1000 акчета.

Големо Краище (ненаселено). Към него е прибавено, че мюсюлманите от селата Стайовци и Кошарево (днес има села Станьовци и Кошарево в Радомирско) обработват изоставеното землище в местностите Голема махала, Струга, Равне, Слатина и Мехмедино. Отнесено е към Сирищник. Данъкът е 50 акчета, значително по-малко, отколкото плащат християните. Днес е трудно локализирането на разрушеното или напуснато Големо Краище.

Злогуше (Злогош). Намира се в Горно Краище. Обитава се от 22 семейства и 14 неженени. Към техните данъчни задължения от 4400 акчета са включени 290 от десетъка на с. Скакавица.

Второ Злогуше (Злогош). Административно е включено към Сирищник. За него е изрично една махала с име Йован (Иван). В нея живеят 35 семейства, 16 неженени и 3 вдовици, които плащат 2000 акчета данъци.

Изписването само на една махала, докато при други селища от нахията махали почти не се сочат, навежда на мисълта, че селото е разделено с изкуствен синор от другото Злогуше по неизвестни причини и само тази махала е включена директно към Сирищник, а не към Горно Краище.

Долна Кобила (Долно Кобиле). В тефтера фигурира към Сирищник, а не към Горно Краище. Обитава се от 30 семейства, 26 неженени и 1 притежател на бащина, които са задължени към хазната на падишаха с 2500 акчета данъци.

Миловци (Милевци). Спада към Горно Краище. Броят на семействата е 16, неженени 11 и вдовици 1. Общият размер е 1000 акчета.

Мелкоминци (Млекоминци). В регистъра е записано към Сирищник. Данъчно задължени са 42 семейства и 27 неженени с 2520 акчета.

Горно Уйно. Спада към Горно Краище, Размерът на данъците за 49 семейства, 33 неженени и 2 вдовици е 5500 акчета.

Добри дол. Не е ясно, защо е записано в Сирищник. Задължени са към султанската хазна 40 семейства и 22 неженени с 3756 акчета.

Долно Рибарци. Днес съществува само Рибарци, влиза в Горно Краище. 20 семейства и 12 неженени плащат 1200 акчета данъци.

Велинанци. Включено е в Горно Краище. Днес село с такова име не съществува в Босилеградско. Населява се от 28 семейства, 32 неженени и 2 вдовици, задължени с 3632 акчета данъци.

Габрешовци (Габрешевци). Вписано в горно Краище. Обложени с 963 акчета данъци са 5 семейства 5 неженени. В посочената сума влиза и десетъка от жители на селата Добри дол и Сушица, които обработват земя в селския синор.

Голожино (вероятно се отнася за Гложйе). Зачислено е към Горно Краище. 900 акчета са дънчните задължения на 10 семейства, 10 неженени и 1 притежател на бащина.

Добровница. Днес селище с подобно име в и около Босилеградско не съществува. Включено е към Горно Краище. Не е ясно, защо е обложено с 3000 акчета, след като е ненаселено. Интересна османска практика.

Предожница с второ име Преглино. Спада към Горно Краище, но днес селище с такова име не е познато в Босилеградско. Населява се от 70 семейства, 45 неженени, 7 притежатели на бащина и 2 вдовици, задължени с 5200 акчета данъчни тежоби.

Манастир о-т-ч (Отец). Включен към Горно Краище. Днес не може да се локализира местонахождението му. Плаща 66 акчета различни данъци.

Усинци. Записано е към Горно Краище. В днешно време селище с посоченото наименование не е известно в Босилеградско. 7 семейства и 3 неженени са обложени с 450 акчета.

Шушица (Сушица). Спада към Горно Краище. Задължени към османската хазна са 28 семейства, 21 неженени и 1 вдовица с 3000 акчета.

Деяновци. Причислено е към Горно Краище. Днес в чертите на Босилеградско липсва селище с подобно име. Населява се от 35 семейства, 31 неженени, 2 притежатели на бащини и 1 вдовица, които внасят в хазната 4000 акчета данъци.

Извор. Включва се в Горно Краище. За пръв път от дотук изброените селища се споменава за присъствието на мюсюлманите. Те са чифликчиите – еничарят Касим, спахията Ехмед и Мурат, които са задължени с десятък. А Али, син на Мехмед притежава земя по-малко от чифлик и плаща 11 или 12 акчета годишно. Не е ясно дали посочените мюсюлмани живеят постоянно или временно в селото. Останалите 52 християнски семейства, 47 неженени, 5 притежатели на бащини и 2 вдовици са обложени с 10 310 акчета.

Горно Тмелино (Горно Тлъмино). Няма яснота, защо е включено в Сирищник. Селското землище се обработва от 63 семейства, 49 неженени и 2 вдовици. За произведената продукция те плащат 7500 акчета данъци.

Пуста Бресница. Ако се отнася за същото селище сега то се нарича Брестница. Не е упоменато, къде е мястото му в административната структура. Населява се от 6 семейства и 5 неженени. Обложени са с 875 акчета данъци.

Горна Любата. Записано към Сирищник. Обитава се от 42 семейства, 25 неженени, 2 вдовици и 1 притежател на бащина. В общата сума от 5215 акчета дънчни задължения са включени и 40 акчета десятък от жители на Горна Любата, които обработват земя в синора на селото.

Долно Коритино (Долни Коритен). Според данъчния регистър принадлежи към Сирищник. Населено с 42 семейства, 42 неженени и 2 притежатели на бащини които са обложени с 5790 акчета данъци.

Горно Вранче. Спада към Горно Краище. Населението се състои от 56 семейства, 34 неженени, 5 притежатели на бащина и 1 мюсюлманин. Данъците са определени на 5845 акчета.

Долна Любата. Интересно защо е това село е отнесено от данъчния записвач към Сирищник. В землището му живеят 49 семейства, 31 неженени и 1 вдовица, които са обложени с 5502 акчета данъци.

Влатковци с друго име Горна Леска. Записано в Горно Краище. Днес в Босилеградско не съществува селище с посоченото название. Данъчно задължени с 9000 акчета са 63 семейства, 15 неженени и 5 притежатели на бащини.

Долно Тмелино (Долно Тлъмино) И него данъчният описвач включва в Сирищник. В землището му живеят 80 семейства, 70 неженени, 5 притежатели на бащини и 2 вдовици. Всички те плащат 7492 акчета данъци. В Сумата се включва и десятъка на жители от Горно Тлъмино и Дълга Лука, които обработват земя в селското землище.

Берировци. Включено е в Горно Краище. В ново време село с подобно име не е познато в Босилеградско. За правото да обработват земята и произвеждат продукция 41 семейства, 31 неженени, 1 вдовица и 2 притежатели на бащини плащат в хазната 5169 акчета.

Зли дол с второ име Аркачево. Спада към Сирищник. Не е населено. Придадено към Берировци, чиито жители внасят допълнително в държавното съкровище 1489 акчета.

Горно Рибарци. Днес съществува само Рибарци. В тефтера фигурира към Горно Краище. Данъчните задължения на 6 семейства и 4 неженени са 889 акчета. В тази сума влиза и десятъка на жители от Милевци и Горно Уйно, които обработват земя и произвеждат продукция в синора на селото.

Црешнево (Црешново). Записано в Горно Краище. В неговото землище живеят 22 семейства, 23 неженени, 4 притежатели на бащини, 2 вдовици и 1 мюсюлманско домакинство. Данъчните задължения са изчислени на 6000 акчета.

Долно Секирно. Отнесено към Горно Краище. Днес има Долна Секирна, Радомирско. То се обитава от 28 семейства, 18 неженени, 6 притежатели на бащини, 1 вдовица, 1 мюсюлманска домакинство и 4 неженени мюсюлмани. Общата сума на данъците е 5000 акчета.

Уш (Уши). Спада към Горно Краище. Има 52 семейства, 35 неженени, 2 вдовици, 5 притежатели на бащини, 2 мюсюлмански домакинства, 3 неженени мюсюлмани и 2 притежатели на земя по-малко от чифлик. От общата данъчна сума 5500 акчета, мюсюлманите плащат само 84. Долно Уйно. В пределите на Горно Краище. В тефтера са записани 28 семейства, 17 неженени и 7 притежатели на

бащини. В сумата 4815 акчета са включени и 30 – от десетък на жители от Горно Уйно и Голям Брест за обработваната от тях земя в чертите на селото.

Горна Кобила (Горно Кобиле). Записано е към Сирищник. В селото са заселени 20 семейства, 14 неженени и 1 притежател на бащина. Задълженията към хазната са 2000 акчета.

Миловци (Милевци). Името се повтаря. Не е ясно, дали се отнася за две села или за едно по невнимание. Липсва и нахийската принадлежност. Живеещите тук 28 семейства, 19 неженени, 1 вдовица и 1 притежател на бащина са обложени с 3517 акчета данъци.

Алтоман. Идентифицирам го с днешната махала Олтоманци на с. Горно Уйно. Записано е към Сирищник. Селището не е населено. Напуснатото землище се обработва от жители на селата – Долно Уйно, Милевци, Брест, Рибарци и Ресен.

Те и 4 притежатели на бащини от първите две села плащат 600 акчета данъци.

Райчуловци (Райчиловци) с друго име Свети Никола. Принадлежи към Горно Краище. Данъчните задължения от 1700 акчета плащат 8 семейства, 6 неженени, 1 вдовица и 3 притежатели на бащини.

Горна Брестница. Не е ясно дали се отнася за днешното босилеградско село Брестница и защо и то е включено към Сирищник. Населява се от 10 семейства, 8 неженени и 2 притежатели на бащини, които осигуряват на султанската хазна 1820 акчета доход.

Козйи дол. Спада към Горно Краище, но днес село с такова име не съществува в Босилеградско. Обитава се от 33 семейства, 22 неженени и 1 притежател на бащина, които внасят в бюджета 3553 акчета данъци.

Горни Брест. Днес в Кюстендилското Краище съществува само Брест. По онова време е записано към Сирищник, а не в Горно Краище. Тогава в него живеят 40 семейства и 29 неженени, които имат данъчни задължения в размер на 3753 акчета.

Долно Вранци. Включено към Горно Краище. В ново време селище със същото име не съществува в Кюстендилското Краище. В регистъра фигурират 21 християнски семейства, 15 неженени, 2 притежатели на бащини, мюсюлмански семейства и две по-малки мюсюлмански притежания от чифлик. Общата сума на данъците е 2370 акчета.

Величани. Спада към Горно Краище. В този район днес няма селище дори и с приблизително име. С данъчни задължения в размер на 3632 акчета са натоварени 28 семейства, 32 неженени, 2 вдовици и 3 притежатели на бащина.

Метохино (Метохия). И то е включено към Сирищник. В него живеят 21 семейства, 14 неженени, 4 притежатели на бащини и 1 вдовица, които са обложени с 2862 акчета данъци. В посочената сума влиза и десетъка на жители от с. Киселица, обработващи земя в границите на селото.

Средно Коритино. В регистъра фигурира към Сирищник. Днес има селища с имена Горни и Долни Коритен (Кортен). Семейства 21, неженени 19 и 2 вдовици. Те са обложени с 2000 акчета данъци.

Моксул (Мусул). Записано към Сирищник. Общия размер на данъчните задължения е 2685 акчета. Събират се от 37 семейства и 16 неженени.

Киселица. Зарегистрирано е към Горно Краище. С данъци са натоварени 35 семейства, 26 неженени и 1 вдовица. Сумата е 3921 акчета.

Горна Честа. В днешно време селище с такова име не е познато в Босилеградско. Записано е в Краище без добавката Горно. Населението се състои от 28 семейства, 25 неженени и 5 притежатели на бащини. Данъчните им задължения са 3235 акчета.

В данъчния регистър са включени 58 селищни имена, в това число и един манастир, разположени в Кюстендилското краище или с имена, които макар тогава записани в Сирищник, с днешното им местоположение и топонимия принадлежат към нашето Краище. Още един път се питам, защо едни селища са вписвани в Горно Краище, а други в Сирищник. Или за все пак, че има някаква разделителна линия която цепи нахията на две неравнозначни части. На пръв поглед делението е произволно, но може би и умишлено за разкъсване връзките между отделните селища и домакинства. Приляга подобна бъркотия в административния хаос на тогавашната империя на османите. Иначе е необяснимо, защо селища например Мусул, намиращо се в западната част на нахията е включено в Сирищник, т. е. в източната. При така изписваното деление се получава една нелогична зигзагообразна линия, не почиваща на никакви географски или административни норми. Затова още веднъж подлагам на съмнение и точността на превода.

Част от селищата не се срещат в днешната поселищна топонимия на Босилеградско. Едни са изчезнали, а други се намират в Радомирско.

Населението е изключително християнско и наброява 1864 семейства. 1223 неженени, 42 вдовици и 104 притежатели на бащини. То е само номинално за увеличение на данъчните постъпления, тъй като собствеността на земята е държавна в лицето на падишаха.

Четири селища не са населени: Големо Краище, Алтоман, Добревица и Зли дол. Причините на запустението не са известни. Въпреки това и от техните землища са предвидени данъци, разхвърляни върху други села.

Ако приемем едно християнско семейство за четиричленно, то за включените в нахията и познати ни днес селища бройката е 7456 души, плюс неженените, вдовиците и притежателите на бащини тя се увеличава на 8825 човека. Независимо от уговорките за включването на някои селища, които днес се числят към Радомирско и съответно намаляване на бройката дори на 4000, то за ония далечни години цифрата е внушителна.

От днешните краищенски села само за Извор и Уши се отбелязва присъствието на мюсюлмани. В първото – трима чифликчии и един притежател на по-малко от чифлик, а във второто 2 семейства, 3 неженени и 2 притежатели на по-малко от чифлик. Не е изяснено дали живеят постоянно там или пребивават временно.

Босилеград не е отбелязан изрично като отделно данъчно задължено селище. Към Белут е добавено, че босилеградски жители обработват земя в тамошното землище и плащат десятък, без да е посочена сумата. Не са посочени и други селища като Барйе, Гложйе, Дукат, Паралово, Ярешник и т.н. които днес са териториална цялост от Босилеградско.

Годишно в хазната на Османската империя от краищенските села постъпва една сериозна сума в размер на 194 946 акчета. Данъци са заложили за всички отглеждани култури. За повечето селища те са: пшеница, жито смес, лен, коноп, бостан, овощия, а в някои и грозде. От домашните животни са облагани задължително свине и пчели, а само в едно селище е фиксиран данък за овце. Не фигурират едър рогат добитък и еднокопитни. Селищата разположени край реки плащат такси за риболов, например Божица, Млекоминци и др. Не са пропуснати и притежателите на воденици, броя на действащите е 66. С най-много воденици е Божица – 10, а в някои от селищата не са констатирани и има и доста изоставени.

В данъчния регистър, с изключение на вдовиците са записвани имената само на мъже. Най-често срещаните мъжки имена са Димитри, Петре, Богдан, Стоян, Дамян, Нако, Вито, Бойо, Гурко, Велко, Спасе, Продан, Петко, Марко, Деян и т.н. По тогавашната практика лицето е изписвано с две имена без окончания.

В регистъра могат да се открият още интересни и характерни подробности за епохата. Имената на земепритежателите са изключително мюсюлмански – Али, Мехмед, Синан, Юнус и др. Характерно е наличието на много неженени, в почти всички селища, като са посочени само мъжки имена.

Не е за пренебрегване и един друг многозначителен факт. С изключение на няколко села, срещу които е записано изоставени, няма поголовно унищожаване и прогонване на християнското население, както ни убеждава Йордан Захариев. От изнесените тук факти става ясно защо е така. Поне през XVI век.

Такава е обобщената характеристика на нашите краищенски поселища в първите стотина години след нашествието на османците.

Тодор Димитров

Урок по наркотици

Надявам се, че онова, което ще съобщим за наркотиците, ще помогне в общата превенция, насочена към ограничаване на употребата им. Знанията за тях от страна на учители, родители, а чрез тях – и на децата, ще ги подготви да формират у себе си мнение, т.е. мотивирано несъгласие с употребата им.

Всъщност какво се предлага чрез наркотиците?

По думите на пласъори – един свят на неземни усещания, нирвана, забрава.

Какво се оказва в действителност?

Пълно подчинение на този вид отрова – соматични проблеми в период на абстиненция, т.е. когато липсва наркотикът, болки в мускулите, ставите, вътрешните органи, които са непоносими. Подчинение и на психиката – загуба на жизнен тонус, невъзможност на човека да се справи без наркотика, пълно отказване от всякаква дейност, липса на инициатива, загуба на всякакви социални контакти. И почти сигурен път към престъплението, за да бъде доставена на всяка цена скъпата отрова – спасение. Създаване и на условия човек да стане жертва на престъпление по пътя си към дрогата. И нещо, което е особено важно за младия човек – дрогата силно подтиква сексуалното желание, просто го ограничава, дори убива. Юношата, отворен за любовта, е попарен от дрогата и осъден на самота. Или – дрогата е убиец на любовта, на желанието за секс. Пълно разграждане на личността – това е крайният ефект от нашествието на дрогата над човека. Промиване на мозъка, деформация на нравствеността и... смърт – грозна, мъчителна и самотна.

Различните лица на дрогата

Наркотиците, известни на пазара, се групират на твърди и меки. Меките включват канабиса или индийския коноп, марихуаната и хашишът. Добиват се от изсушените листа на индийския коноп. Най-често се пушат. Цигарите с марихуана са стоката на нашия пазар, която се предлага най-евтино. Хероинът е прахообразен наркотик, който най-често се инжектира като воден разтвор. Често пласъорите правят опасни смеси от белия прах с вар, брашно, талк. Така изкарват и за себе си по някоя безплатна доза. Пристрастяването към хероина става бързо, увеличаването на дозите е скокообразно, обратният път – труден. В България най-често внасяният наркотик е нечист, долнопробен хероин.

Кокаин в България се внася по-рядко, той е скъп. Продава се във вид на бял прах. Най-често се смърка през носа, но може да се инжектира и венозно. Кокаинът може да действа и като стимулант. Съсипал е живота на не един естраден певец, актьор, човек на изкуството и на много техни подражатели. Употребата на кокаин води до силна психична зависимост. Широко разпространени наркотици са някои лекарствени средства.

Амфетамините са синтетични наркотици, предназначени за лечение, които са лесно достъпни и евтини, поради широкото си незаконно производство у нас.

Опиатите са вещества, които се прилагат в медицинската практика при пациенти със силни болки, т.е. болкоуспокояващи. Най-често се злоупотребява с барбитуратите: секонал, нембутал и куинал. Едновременната употреба на алкохол с дрога увеличава действието на наркотика и рисковете за предозиране. Напоследък от Запад дойдоха различните видове таблетки екстази, които са синтетични стимуланти с много вредно действие над юношите и девойките. Обикновено ги използват посетителите на нощните дискотеки. Този вид стимуланти осигуряват суперенергия за танци до зори, след което 24 часа невъзможност за сън и в края на краищата – поразен черен дроб и нервна система.

Откъде се информират младите хора по проблемите на дрогите и риска, свързан с тяхната употреба?

Преди всичко – от средствата за масова информация. Друг, втори по важност източник, са разговорите с приятели, като основен източник на информация. Темата не предсавлява интерес за всеки девети ученик. Особено внимание заслужава фактът, че такива важни канали за информиране и профилактична работа с младите хора, като образователни програми в училище, разговори с медицински лица и разговори в семейството, са посочени от съвсем малък дял ученици (в рамките на 3-4%). Това означава, че тези най-сериозни канали на информация на практика нямат резултат. Прави впечатление, че учениците, които посочват някакъв опит с наркотици, са в много по-голяма степен информирани в сравнение с връстниците си, които не са пробвали. Това говори за информиране от улицата, от приятели, които са пробвали, или от личен опит. Това вече е опасно явление. Липсата на информация, предоставена от експерти или от хора, на които учениците имат доверие, може да доведе само до засилване на любопитството и в крайна сметка – до обратен на търсения ефект. Учениците са най-податливи към употребата на алкохол и тютюн. Преобладаваща част от тях (70%) смятат, че не съществува риск или че той е малък, ако се напиваш веднъж седмично. Малко повече от една трета поддържа това становище по отношение пушенето на една и повече кутии цигари на ден. Широко разпространена е още една опасна илюзия. Според 37% от учениците хората не рискуват или рискуват малко, ако пушат един или два пъти канабис, а 8% не

виждат нищо опасно, ако пушат “трева” редовно. Повече от една четвърт не виждат особена опасност от пробването на амфетамини, екстази или други стимуланти, а 7% смятат, че не рискуват, ако ги употребяват редовно. Всеки пети ученик недооценява риска от пробването на инхаланти като ацетоново лепило, бронз и др. Пробването на непредписани медикаменти в съчетание с алкохол не предсвлява сериозен риск за здравето според 13%. Всеки десети ученик поддържа това мнение по отношение на пробването на хероин или кокаин. Изводът, който се налага от казаното е, че сред учениците в средните училища липсват задълбочени познания за риска, свързан с употребата на дроги. Това означава подценяване на опасността.

(От списанието “Обществено възпитание” 2/1998)

Четвърти форум на неправителствените организации в Сърбия

На 20 май 2005г., във Вранска баня, се проведе Четвъртият форум на неправителствените организации в южна Сърбия на тема “Перспективи за икономическото развитие на региона”. Организатори на форума бяха “ABC - център за мир”, Канцеларията на UNDP във Враня, East West институт, НПО “Фортеса” от Косовска Каменица и собственикът на вестник “Врански”.

На пленарното заседание участваха около 140 представители на НПО от Сърбия и чужбина, представители на сръбското правителство, на община Враня и Владичин Хан, частни предприемачи и местните меди.

Форума откри директорът на АБЦ център за мир Радован Ирич от Враня, който поздрави присъстващите и изрази благодарност на донаторите, след което Сузана Попович от същия център откри и темата: “как регионът на южна Сърбия да излезе от сегашното тежко икономическо положение и да влезне в Сърбия и след това в Европа”.

Поздравително слово изнесе и Том Торгуд шеф на канцеларията на UNDP във Враня който каза, че “сега положението е по-добре от преди четири години когато те са дошли тук и че вече има положителни промени. Той отчете като напредък факта, че “обсъждаме тази тема”, и подчерта, че UNDP на разни проекти е раздал безвъзвратно 10 милиона долара за този район. Това било пренебрежително малко в сравнение с това което прави Правителството на Сърбия и председателя на Координационният тим Небойша Чович, но “най-заслужни сте вие, хората които се опитвате да задвижите нещата напред”. “Запазете желанието да мислите за бъдещето. Очаквам да чуя вашите предложения за бъдещето на този регион” – каза Торгуд. Приветствия прочете и Сания Яхири от Косовска Каменица и след това бе дадена думата на

Небойша Чович.

В изказването си той изтъкна, че Форумът е дал своя принос, но проблемите не са решени и даже има и още по-лоши проблеми и в тоя и в по-широкия регион. Само ускореното икономическо развитие може да ускори и развитието на мултиетническото общество. Промените към по-лошо вървят по-бързо от промените към по-добро. Не можем да тръгнем напред без иновации и сътрудничество с международната общност. В изтеклите 15 години докато ние се бихме, светът се развиваше. Днес основните пречки са етническата нетолерантност, некомпетентност на всички равнища на властта, бюрократизъм, престъпност, липса на кредити, отлив на кадри, недостатъчна стопанска активност, политически новобогаташи и т.н. Южна Сърбия трябва да се освободи от синдрома на гигантските стопански системи. Тия системи не могат да се спасят. Вече не можем да разчитаме и на текстилната индустрия. Трябва да се занимаваме с реални неща. Частният сектор е недостатъчно развит. Във властта има малко кадри хора. Не е достатъчно развито сътрудничеството между неправителствените организации, стопанството и местната власт. Трябва да се акцентира върху развитието на малките и средните предприятия и Правителството трябва да бъде техен партньор. Целта е да създаваме конкурентни фирми и ние трябва да сме наясно с какво можем да бъдем конкурентни. Реалните програми трябва вие да диктувате а Белград само да ви

помага. За да излезем от това положение, трябва търпеливо да работим, но е необходима и трансформация на всички нива.

Слободан Лалович

министър на труда, заетостта и социалната политика говори за социалните аспекти на икономическите реформи. Основните акценти от неговото излагане бяха:

Министерството нищо не може да направи без коренна промяна на системата. Ако системата е лоша хората се приспособяват към нея и също стават лоши. Но промяната на системата е дълъг и мъчителен процес. Ако искаме на по-дълъг срок да ни бъде добре трябва да сме готови днес да ни бъде още по-зле. За разлика от другите източноевропейски страни ние в прехода влязохме много по-бедни. А ако искаме да поддържаме динамиката на прехода трябва да увеличаваме общественият бруто-продукт с 5-6%. По-големите заплати ще дойдат само когато увеличим продуктивността на труда. Ние никога не сме имали висока продуктивност на труда. Дори по времето на Анте Маркович нашата продуктивност достигаше само с 5-6% европейската продуктивност. Освен това икономическото развитие е обратно пропорционално на етническото напрежение. А създаване на политически условия за чуждестранни инвестиции е единствения начин да се преборим с безработицата. Трябва с 8% да увеличим инвестициите за да намалим безработицата с 10%. Но трябва да сме наясно, че приближаването към Европа носи и проблеми с конкурентноспособността ни. Необходима е и реформа на трудовия пазар. За да се помогне на хората да си намерят работа, трябва да се промени тяхната квалификационна структура, т.е. те да се доквалифицират и преквалифицират съобразно изискванията на пазара. Съответните служби трябва да са наясно каква работа могат да вършат безработните. Местните власти могат да направят много в тази насока и без Белград. Трябва да сме наясно, че много малко хора, едва 4-5% могат да бъдат предприемачи. И затова тях трябва да ги пазим и да ги насърчаваме. Местните власти биха могли да дадат безплатно строителни площи на предприятия които искат да инвестират в общините им. Реалните програми за трудоустрояване са всъщност програми за реална продукция с известен купувач. В следващите три години ние трябва да направим прехода. Огромна част в стопанството ще се приватизира – само около 5% от обществения сектор може да оцелее. Ще останат живи само ония предприятия които създават печалба. Тъй като държавата се оказва неспособна да управлява с производството, тя трябва да се децентрализира – нейната функция да се прехвърли на местно равнище. С тази цел Правителството провежда една пилотна програма за икономическо възстановяване на общините Бор, Крагувац и Враня.

Ивана Алексич,

мениджър на експертния тим на вицепремиера на Сърбия за прилагане на стратегията за намаляване на бедността поднесе доклад на тема: “Икономическото развитие във функция на намаляване на бедността”. Тя каза, че въпреки че няма точна евиденция за бедните, предполага се, че 60-70% от семействата в Сърбия живеят по-зле и че най-заstraшени категории са селското население, ромите, възрастните, неграмотните и социално заstraшените групи хора. Само динамично стопанско развитие е условие за борба срещу бедността. Това е и условие за приобщаване към ЕС. 23% от населението в югоизточна Сърбия живее под прага на бедността. Правителството се опитва да облекчи процедурата за получаване на стопански кредити но че липсва интерес за тях както и качествени икономически проекти. Стратегията на трудоустрояването трябва да бъде във функция на икономическото развитие и ние в този смисъл можем да се опрем само на международните донатори.

Славица Маринкович,

член на Координационния тим за южна Сърбия каза, че възстановяване на производството може да стане с развитието на частния сектор и малките и средни предприятия. Приватизацията на предприятията вече е приключила или е на път да приключи.

Зоран Стоилкович,

преподавател на Факултета за политически науки в Белград каза, че ситуацията в синдикатите е все по-лоша, а бедата в обществото – все по-голяма. Бедата във Враня обхваща 40% от населението. Владее летаргичност и недоверие. Ако изхода е в регионалното развитие трябва да се донесат и закони които да го регулират. Неправителствените организации са потенциал който трябва да се използва. Местната власт най-често е некомпетентна. Все още не се знае кои наистина са безработни, и кои са само привидно на работа. Синдикатите трябва да застанат само зад онова което наистина може да се защитава. Обещанията за отпуснатите от работа, които никак не са малки, бяха похарчени в потреблението а не в производството. Никой все още не е наясно от какво производство ние се нуждаем. Кои са нашите предимства, къде са нашите пазари? Производството трябва да се върже за пазарите и да се произвежда това което има бъдеще. Неправителствените организации, които по-правило са доста компетентни, трябва на време да предупредят за опасностите които ни дебнат.

Бранислав Чанак,

Председател на Националната служба за заетостта каза, че в Сърбия все още няма политическа воля за регионализация и децентрализация. Няма и опит в пазарното стопанство. Съществуващите региони са политически от някое друго време и те не отразяват икономическите нужди на населението. Той наведе примери за регионализация в страните на Западна Европа особено в Германия и Франция. Посочи, че регионалното развитие може да бъде и сериозен политически въпрос, особено там където се допират различни етноси и държавни граници. Предупреди и за опасността когато богатите региони експлоатират по-бедните слагайки ги в икономическа зависимост.

Във втората, следобедната част от заседанието представителите на властта и частните предприемачи напуснаха форума. Останаха само двадесетина представители на неправителствени организации които продължиха работата разделени в три групи: I. сътрудничество между НПО – UNDP и подобрение на втората част от програмата МИР; II. RSDEF програма и Neighborhood – съседска програма Сърбия и България; III. Сътрудничество между НПО и местната власт.

На Форума

Босилеград

бе представен от КИЦ “Цариброд” и Демократичната интернационална акция (Драган Цветкович). Представители на община Босилеград и радио Босилеград не се отзоваха на поканите. Интересно е, че представителите на Правителството и частните предприемачи даже не споменаха за проблемите на Босилеград. Представянето на съседската програма Сърбия – България се проведе без български представители, а от сръбска страна освен КИЦ “Цариброд” само две сръбски неправителствени организации изразиха готовност да конкурират за средства по програмата Neighborhood и то от областта на театралното изкуство.

Представителят на UNDP Том Торгуд не можа да отговори на въпросите поставени от представителя на КИЦ “Цариброд” в Босилеград, как ще се развива трансграничното сътрудничество между Босилеградско и съседните на него региони в България при положение, че митницата на Рибарци все още не е оспособена за товарен транспорт, и дали ще бъдат затруднени контактите на българското население с българските региони след приемането на България в Европейският съюз. “Това са добри въпроси и аз ще предам за тях където трябва, но отговорът ще зависи и от вашата настоятелност пред правителствата на двете държави – каза Торгуд.

Какво е Neighbourhood Programme?

По пътя към присъединяването към ЕС Сърбия се включи в програмите за развитие на регионалното трансгранично сътрудничество с Унгария, България, Румъния и Италия. Министерство за икономически отношения на Правителството на Сърбия е отговорно за тнр. Съседски програми, одобрени от ЕС и финансиращи се от Европейската агенция за реконструкция и развитие като техническа помощ под название “Програми за подкрепа на междурегионалното сътрудничество с Република Сърбия”.

В съседската програма с България са обхванати регионите Борски, Зайчарски, Нишки, Пиротски, Ябланишки и Пчински от сръбска и Видински, Монтански, Софийски, Пернишки и Кюстендилски регион от българска страна.

С тази програма се цели да се унапредят отношенията на Сърбия с България в икономическата, социалната, културната и туристическата сфера както и в образованието, иновациите и защитата на околната среда.

Програмите ще се финансират от фондовете на Европейския съюз по проекти като директна финансова помощ на потенциалните кандидати които искат да реализират проекти от транснационално значение.

Министерството за икономически отношения с чужбина на Сърбия заедно с екипа за техническа помощ на Програмите за регионално сътрудничество има задачата да помогне на всички лица заинтересирани за участие в тази програма.

Очаква се в съседската програма Сърбия и България да бъдат раздадени над два милиона евро на проекти утвърждаващи сътрудничеството между двете страни на всички нива.

Иван Николов

Хайтов ми завеща Родопската литературна нива

По повод 24 май, деня на българската култура и просвета и на славянската писменост, в КИЦ-а в Босилеград се проведе литературна вечер с участието на поетесите Надежда Захариева и Елена Алекова. Петдесетина посетители в продължение на два часа дума по дума, стих по стих, поглъщаха посланията на двете поетеси. След това последваха отговори на въпроси, и раздаване на книги с автографи на босилеградските почитатели на поезията.

Използвах момента да направя този разговор с Елена Алекова.

- Г-жо Алекова, нарисуйте своя портрет с думи.

Трудно ми е, но ще опитам. Родена съм в Родопите в едно село до Смолян. Обикнах литературата още от малка и винаги съм си представяла, че ще бъда писателка. Докато учех в Смолян разбрах че има литературен институт в Москва, и аз мечтаех да отида там. През 1987г. мечтата ми се осъществи. Завърших института, обикнах Москва и Русия а времето вече бе станало пазарно и нямаше кой от България да ме изпрати там. Сама намерих възможности да остана там и изкарах аспирантура. Занимавах се с творчеството на руския поет емигрант Георги Иванов, смятан за продължител на Блок и Аненски и аз бях от първите писали дисертация за неговото творчество. Сега съм специалист по руска и съветска литература. През 1994 година такива специалисти в България най-малко се търсеха. Съдбата ми се усмихна когато се срещнах с писателя Николай Хайтов, човек който повярва в моето “аз” и ме назначи за редактор на в-к “Български писател”. Той ми беше духовен баща и аз се радвах, че станахме приятели. Той ми завеща родопската литературна нива. Това беше голяма отговорност за мене.

Автор съм на десет книги, от които едната “По невидимите магистрали” е сборник критически забележки. Имам и един роман в стихове от две части под заглавие “Милена”.

- Кога по-сериозно започна творческите си начинания?

Всъщност, аз още от малка си пишех разни неща и си знаех, че ще се занимавам с това сериозно. Разбира се, детските неща са си детски, но първата крачка е началото на твоя път.

- Кой ти е любимия поет или писател?

Когато преди време ми зададоха тоя въпрос, кой ми е любим писател, кого следвам, кой е мой пример, аз казах – световните класици. Във всички големи писатели и поети можеш да намериш

нещо добро и красиво което да те вдъхнови. Мога да изреждам много имена. От българските например, много харесвам Дебелянов.

- А от съвременните автори?

От съвременните имам любими поети, те непременно са ми приятели и дори по някога ме огорчават, но аз много държа на тях, като Андрей Андреев, Никола Инджов, Петър Караангов, Надежда Захариева...

- Кажй нещо повече за Надежда.

Ние сме неразделни приятелки с нея. Запознахме се през 1995 когато започнах работа в "Български писател". От време на време ходех у тях. Запознах се с Дамян Дамянов, нейният съпруг, който ми стана поръчител да стана член на Съюза на българските писатели през 1996г.

- Коя е твоята най-силна книга?

Не бих казала най-силна, но аз възприемам максимата на Александър Блок, че в едно поетично творчество и в живота на човека трябва да има усещането за път. В този смисъл ми е най-близка новата ми книга "Дете на Бога", защото е още по-близко до мене и е още "прясна" дете се казва.

- Коя книга би взела със себе си на пуст остров?

Малко труден въпрос, освен много художествени бих взела тибетска книга за живота и смъртта. И Библията непременно.

- Кога пишеш, когато си сама или когато си самотна?

Аз винаги мога да пиша. Пиша когато усещам вътрешна потребност да пиша и няма значение дали съм сама или не. Романа в стихове "Милена" съм го писала в автобуса, тогава съпругът ми беше болен и трябваше да ходя на свиждане в Банка. Трябваше да пътувам много време и някак да отклонявам вниманието му от болестта, да го съсредоточавам към нещо друго. Той обичаше моето творчество и много ме ценеше като автор и именно затова пишех тоя роман в стихове, на майтап и то в автобуса, когато ми дойде вдъхновението.

- Коя от книгите на Надежда Захариева ти е най-близка, коя от тях най-силно я усещаш?

Поезията на Надежда Захариева ми харесва изцяло. Много добре я познавам, прочетох всичките й книги, защото исках да пиша портрет за нейната поезия. В ранната си поезия до 1989 г. има великолепни строфи. Но като цяло стихотворенията написани след този период по ми харесват. Харесва ми и нейната лирика след прехода защото е мъжествена. Обикновено казват, женска лирика, мъжка лирика... няма такава, има само добра и лоша лирика, добра и лоша поезия, има мъжко и женско светоусещане, но обикновено смятат, че днес жената трябва да бяга от кухнята, да бъде самостоятелна. Не да бяга, а да влезе в нея и да я преодолее, защото преодоляването вече води към свободата.

- Как намиращ автобиографичната й книга "Смет за сливи"?

Това е една много честна книга, много я ценя и не случайно съм й редактор. Тя е силна в смисъл, че говори за живота на двама творци, а всеки един от тях има своята сила на въздействие върху публиката. Може би знаеш за съдбата на Надежда и Дамян, тази съдба обикновено е била разглеждана в полза на Дамян Дамянов поради природата му и сложностите които имаше във физически план. Всички симпатии на обществото са били насочени към него. Трябва да го разберем. Той е имал физически недъг и е бил дълбоко нещастен човек, друг е въпросът че като дух е бил велик и извисен човек. Трябва да сме благодарни на Надежда за онова което е направила за Дамян Дамянов за да може той да продължи да живее и да пише. Аз лично съм приветствала

Надежда за тази книга защото за да напишеш такава книга от своя гледна точка върху една такава драматична история е все пак голяма смелост, защото обществото е възприемало техния живот само от неговата гледна точка.

- Ти да беше на нейно място щеше ли да я напишеш?

Да. Аз като редактор все още се чудя дали да пусна тая книга или не – това са неща които трудно се признават, но аз ги признавам. Човек трябва да е пределно честен. Няма какво да се изостави защото винаги ще се намерат хора дори когато казваш истината, те да я изопачат. В този смисъл аз приветствам Надежда. Друг е въпросът ти би ли приела нейната съдба, неможе така да го кажеш... живота си върви така както си върви.

- Твоята поръка на хората които обичат литературата?

Трудно е човек да дава поръки. Това което искам да кажа на хората го казвам в стиховете си, искам да им помогна по някакъв начин. Животът е такъв тук и сега не защото е демокрация или социализъм, престъпен или непростъпен, живота по начало е труден, а мен ми се иска по някакъв начин да кажа на човека – ти не си сам, ти си се родил на тази земя и може би това е единственото ти раждане, живеи и се радвай, върви по пътя и възприемай живота такъв какъвто е. Днес може да ти е тежко, обаче има и други като теб, обичай живота такъв какъвто ти е даден, сега и тук.

Интервюто взе: Радко Стоянчов

12-ти Международен Великденски фестивал в Босилеград

КИЦ “Цариброд” събра 600 деца от три държави

Дворовете на основното училище и гимназията на Великден бяха тесни да поберат 600 деца от Босилеград, Панчево, Иваново, Ниш, Алексинац, Гърлян, Зайчар, Княжевац, Лесковац, Враня, Нови Пазар, Сурдулица, София, Кърджали, Перник, Карлово, Дупница, Банско, Кюстендил, Разград, Стара Загора, Драгоман, Раднево, Дулово, Скопие, Неготино и Куманово. В рамките на четиридневния фестивал се проведе и тнр. “мултиетнически ден” с богата културно-забавна програма която тази година придаде балкански характер на състезанието с послание за мир и толеранция между народите.

Фестивалът започна на 29 април, когато пристигнаха гостите от вътрешността на Сърбия и вечерта в Голямата зала на Културния център г-ца Клаудия Яковачи главен координатор на италианската НВО СООРІ откри фестивала с театрални изпълнения на “Театър Лево” и “Театър за етнически диалог” от Белград и Зайчар.

На 30 април за участниците във фестивала беше организирана екскурзия до Рилския манастир с богата културна програма в Дупница. С това община Дупница традиционно си остана и по-нататък един от най-главните спонсори на Великденския фестивал.

Състезанието започна в неделя на Великден от 12 часа на бината в училищния двор. До знамената на СЧГ, България, Македония и Европейския съюз беше и знамето на фестивала.

Приветствайки гостите и участниците на фестивала, Председателят на КИЦ-а в Босилеград Иван Николов изтъкна, че и тази година на Великденския фестивал ни е събрала любовта към децата и вярата във високите ценности на християнството. “Нека с възкресението на Исус Христос да възкръсне и вярата ни в собствените сили и възможности, за да обединим усилията си и да превърнем Босилеград от зона на здрача, в център на детската радост на Балканите. Ние не искаме само да забавляваме децата – нашата цел е да им създадем нормални условия за живот и да осигурим бъдеще на този град и този български народ. Искам да вярвам, че времето на подозренията и недоверието е зад нас.”

След първите три кръга останаха 64-имата най-успешни участници които се класираха за финала. В паузите на състезанието се представиха фолклорните състави от Босилеград, Банско, София, Княжевац, Гърлян и “Рас” от Нови Пазар. Вечерта, фолклорния ансамбъл “София 6” към Народното читалище “Витоша” от София, балетна група “Криция”, дует “Буфо” и певицата Рени Зарева направиха страхотен спектакъл който приключи с най-богатия досега проведен фойерверк-шоу който озари небето над Босилеград.

Финалната част на състезанието се проведе на 2 май в Голямата зала на Центъра за култура. Преди това из улиците на Босилеград се разходи кукурска група от пернишкото село Лесковец. Водещ на фестивала бе симпатичният клоун Панайот Цонев, който умело забавляваше участниците и многобройната публика. В паузите на състезанието културната програма продължи с изпълнения на фолклорния ансамбъл от Дулово изминал над 600 километра за да присъства на фестивала, артистите от Белград и певицата Рени Зарева.

Победител на фестивала стана седмокласникът Димитър Иванов от основното училище в Босилеград, на второ място бе сестричката му Яна и на тето място се класираха Драгана Сречкович от Княжевац и Александра Георгиева от Босилеград.

Всички деца участници получиха тениски и значки на фестивала, лакомства, флуомастери и други подаръци. 64-иматафиналисти получиха ученически чанти и прибори, радиоапарати, топки, играчки сладкиши и др. Четиримата първопласирани благодарение на фондацията “Всичко за децата” от София получиха и седемдневна почивка в Турция. Победителите получиха и специални награди от президента на Република България Георги Първанов, купи, медали, касетофони, дискмени, играчки, колела и др.

Наградата за най-оригинално яйце получи Деян Митрев от Босилеград – макет на паметника на Левски в Босилеград, а за най-оригинално - Йована Велкович от Княжевац.

Спонсори на фестивала бяха Столична община София която обезпечи наградния фонд, Министерството на икономиката, Министерството на енергетиката и Министерството на младежта и спорта на Република България, АЕЦ “Козлодуй”, ТЕЦ Марица изток”, Булгартабак”, италианската неправителствена организация СООРІ с подкрепа на европейската комисия, общините Босилеград, Дупница, Перник, фирмите “Нестле” и “Данон” от София, частни фирми от Босилеград, Босилеградско сдружение от Скопие. Цялата стойност на фестивала възлезе на 12 000 евро. Медийни партньори на фестивала бяха “Нова телевизия” от София и Българско национално радио. Главен организатор на фестивала бе Александър Димитров.

На фестивала присъстваха около 200 гости.

Директорът на дирекция “Спорт” към Министерството на младежта и спорта на Република България се постара да обезпечи достатъчно спортни реквизити и присъствието на олимпийския шампион по вдигане на тежести Милен Добрев който раздаде наградите на победителите.

На Великден се случва и една необикновена детска среща. Нина Миленова от Босилеград и Мерсиха Ляич – Меги от Нови Пазар се запознават преди някоя година чрез списанието “То си ти” и си пишат без да се познават. След това прекъсват. И се срещат случайно, когато Мерсиха идва в Босилеград по повод Великденския фестивал и е настанена да ношува в точно в семейството на Нина. Срещата е изненадваща и трогателна и за двете и е пример как животът знае да прави радостни изненади.

Иван Николов

От културните мероприятия на КИЦ-а в Босилеград

Мурал на тема толеранция

В рамките на проекта с италианската неправителствена организация СООРІ, КИЦ-а в Босилеград заедно с художника Александър Захариев и група ученици от основното училище и гимназията

нарисуваха първият мурал в Босилеград на тема толеранция. Муралът е една от културните забележителности на града.

*

Турнир на швейцарските учители

Спортния екип на босилеградския КИЦ “Цариброд” стана победител по футбол на малки врати в турнира на Швейцарските учители, който традиционно се организира от Националната спортна академия “Васил Левски” в София. В турнира участваха отбори от софийските гимназии. Босилеградските гимназисти вече шеста година участват на този турнир благодарение на сътрудничеството на КИЦ-а с Националната спортна академия и досега постига солидни резултати.

*

КИЦ “Цариброд” в Пловдив

Футболния състав на КИЦ-а в Босилеград добре се представи и в Пловдив на 15 май където участваше на местен спортен турнир по футбол на малки врати организиран от Пловдивската организация на ВМРО. Участваха над 120 отбора от Пловдивско. По същото време ВМРО в Пловдив организира пресконференция за пловдивските медии на която местните водачи на ВМРО и председателят на КИЦ-а в Босилеград Иван Николов говориха за проблемите на българското малцинство, дейността на КИЦ-а и за възможностите за икономическо и културно сътрудничество между Босилеград и Пловдив. Домакините поеха разноските по пътуването и гостуването на босилеградския екип.

*

“Иде Видовден” в Босилеград

Благодарение на сътрудничеството между КИЦ-а в Босилеград и Средно образователно училище “Васил Левски” в град Карлово, театрална самодейна група съставена от талантиви карловски гимназисти, на 17 май в Голямата зала на Центъра за култура изпълни пиесата “Иде Видовден” – по драматизация на текста за последните три дни на Апостола. Театралната постановка бе посветена на 132-годишнината от смъртта на Васил Левски. Сценарист на театралния спектакъл е Донка Димитрова преподавател по български език и литература а постановчик Иван Стефанов, служител в карловското читалище.

Всички артисти прекрасно се справиха с ролите си, но най-добри бяха главните герои: Георги Методиев в ролята на Левски и Николай Николов в ролята на Тефик бей. Въпреки че в Босилеград, по липса на театър, театралната култура не е на ниво, и босилеградските ученици трудно се справят в ролята на възпитани театрални зрители, Голямата зала все пак беше препълнена и повечето от тях с внимание проследиха спектакъла.

Директорът на основното училище в Босилеград Методи Чипев помогна представлението с нощувка за гостите от Карлово. Центърът за култура по традиция отново си поиска наема за ползването на залата.

*

“Моето сърце бие силно”

В рамките на проекта “Представяне на позитивните междуетнически отношения за изграждане на мира, развитие и интеграция в мултиетническите региони на западна и източна Сърбия”, “Театърът за етнически диалог” представи театрално пантомимично представление под название “Моето сърце бие силно”. Представлението е организирано от Центъра за противовоенни действия от Белград, а се финансира от италианската неправителствена организация СООРІ. След почти двумесечни

подготовки в помещенията на КИЦ-а в Босилеград, представлението бе изпълнено от петнайсетина босилеградски гимназисти в препълнената зала на Културния център.

Изпълнявайки роли инспирирани от всекидневния живот, талантливите босилеградски ученици под ръководството на координаторите на проекта Весна Варичек и Мирела Павлович, със средствата на мимиката и пантомимата отправиха своите послания срещу омразата, нетърпеливостта, алкохолизма, наркоманията и сексуалните девиации от които е застрашена днешната младеж.

С това представление младите босилеградски самодейци ще се представят на театралния фестивал “Битеф полифония” който в рамките на “Битеф театър” ще се проведе в Белград през септември т.г.

*

По повод Деня на детето

По повод 1 юни Деня на детето, КИЦ-а в Босилеград организира спортен турнир по уличен баскет на който участваха 13 ученически отбора. Младите проявиха завидна физическа подготовка. На победителите бяха раздадени лакомства и сокове.

*

Цветя пред паметника на Левски на 2 юни

По повод 2 юни Деня на гибелта на Ботев, представители на КИЦ “Цариброд” поставиха цветя пред паметника на Левски в Босилеград. Пред паметника на Левски и други граждани вече бяха положили цветя.

*

КИЦ на “Празника на розата”

В рамките на успешното сътрудничество с община Карлово и СОУ “Васил Левски” представители на КИЦ-а в Босилеград посетиха “Празника на розата” който се проведе на 4 юни 2005г. в Карлово в чест на розопроизводителите. Това са дни когато се провежда розобера в “Долината на розите”. В рамките на тържеството от 26 май до 4 юни се проведеха конкурси “Царица на розите – Карлово 2005”, театрално представление “Любовниците” в изпълнение на Народен театър “Иван Вазов”, парад на ретроавтомобили, детски пленер “Аз рисувам Карлово”, изложби на картини, представления на театри от Стара Загора и Смолян, концерт на ФА “Филип Кутев”, концерт на Тони Димитрова, фолклорен концерт на гръцка фолклорна група от град Сиатиста и т.н. Официални гости на празника бяха делегации от Гърция и от Полша.

Любезните домакини братски посрещнаха групата от Босилеград и й предоставиха незабравими весели мигове.

Босилеградчани имаха възможност да се запознаят и с българският външен министър Соломон Паси който също бе гост на тържеството и да го запознаят с актуалните проблеми от живота на българското малцинство в Сърбия и Черна гора.

*

С КИЦ на мача България – Хърватия

Българският футболен съюз отново се отзова на молбата на КИЦ-а в Босилеград и обезпечи 60 безплатни билета за босилеградските фенове на българските национали. Организацията по пътуването бе на КИЦ. Въпреки касатрофалната загуба на България, босилеградчани останаха верни на българските футболисти и ги подкрепяха до край.

*

Увеличаване местата на българските ВУЗ-ове

Тази година са увеличени местата за кандидатстудентите от Босилеград и Цариброд от 32 на 40. В края на юни и началото на юли Министерството на образованието и науката провежда курсове по история и български език и литература. Кандидатстудентските изпити ще се проведат на 18 и 19 юли.

Член (АВ)₂

По гласовата уредба на районният съд в нашия град се зачу чугунен глас – подсъдимия да влезе в зала № 4. Една дама загаси фаса в коридора и с походка на римски войник влезе. Учтиво подрави персонала и седна на подсъдимата скамейка. Съдията, мъж на средни години, сложи очилата, погледна над тях и през тях, свали ги, хукна на едното стъкло, извади носното си кръпче и го забърса, после хукна и на другото и него го забърса, отдалечи се към прозореца, погледна през очилата обърнати наопаки, след това ги изтърка от пуловера и ги наметна. До него машинописката с изтренирани движения мушна листа в пишущата машина марка “Еврика”, поогледа връхчетата на пръстите и ядосано си помисли как бързо се боядисват от прореждането на патлиджана. Пред тях седяха две сериозни муцуни – съдебни заседатели от които единият гледаше някак разсеяно, явно това му беше двестотно или тристотно присъствие и си мислеше за хонорара и за кафето с локум което щеше да лапне след заседанието. Другият не беше много по-млад и с втречен поглед в дамата мислено я събличаше и имаше вид като че ли наблюдава еротичен танц на засукана стриптизьорка. Съдията глухо се прокашля, изтрака веднъж-дваж с пръстите си и със сухо гърло изхриптя: “Значи така, днес на деня на благодарността имаме един досадно мъчителен процес срещу тази дама по Наказателния закон член(АВ)² точка (АВ)2 алинея (АВ)2 +ЕВ, но да минем по същество. Районният съд в състав Правдин Темидов и господата съдебни заседатели Искрен Кривоседов и Ясен Параграфов, както и машинописката Бръзопръстка Чукачева, а въз основа на гореспоменатия наказателен закон както и на цитираният член, точка и алинея, нареждам да станете и под клетва да кажете истината и само истината и то голата истина. Така. А сега ми кажете името си. “Невинка Токова, по мъж Струярова”. “Добре, много добре, а сега ми кажете на коя сте възраст”. “На средна любовна възраст” – отсече Невинка. “Пардон, искам да кажа на колко сте години?” – поправи се Темидов. “Докъде го докара това наше правосъдие и как си позволявате да питате една дама на колко е години, г-н съдия?! Аз много уважавам вашите виенски обноски, честността, неподкупността, строгостта и справедливостта на този съд, но това нещо не ви ли задължава?” “Госпожо Токова, госпожо Токова...” - леко премигна Темидов. “Наричайте ме Струярова, това е фамилията на моят мъж и вие трябва с уважение да се отнасяте към тази фамилия”. “Да, права сте, г-жо Струярова, аз много добре познавам тази фамилия и релефния интелект на всеки член поотделно, но все пак ние сме в палатата на правдата и аз искам ясно и точно да отговаряте на въпросите ми”. “Ма, разбира се, господин съдия...” “Ами какво се разбира, още не сте казала кога сте родени”. “А, това ли било? По време на отчитането на електромерите, затова съм дракон в китайския хороскоп”. “Добре, с какво сте образование?” “Грамотна съм, господин съдия, грамотна и то повече отколкото си мислите”. “Разбира се, но каква професионална подготовка притежавате?” “Притежавам подготвеност, разбира се, само ако вие изразите желание”. “Отлично госпожо – с кисела усмивка отвърна Темидов – съдът налага да кажете семейното си положение”. “Разбира се, г-н съдия, ще си го кажа. Пишете, мъжена но малко употребявана”. “Не е за подценяване този факт, прекара си на ум Темидов. “Според законите на държавата в която живеем, имате право да говорите на служебния или на майчиния ви език”. “Г-н съдия, право да ви кажа, майчиния ни отиде на майната, затова щом човек си няма свой както си е по принцип в тая държава и в няколко държави около тая държава ще се ползвам със служебния, пък нека става какво ще става”. След тези думи съдията се загледа в една точка и започна на бавни обороти да си гълкува: аха, на майчиния, аха на моя, аха на служебния, била грамотна, знае повече отколкото трябва... Знаеш баби крангала, защо не ми е времето на Цоби да тресна с юмрука на масата и да ти покажа Портрета както пръвеше един бивш колега и да ти отсека репликата: съдя те в името на закона и в името на другаря Цоби! Темидов бе на ръба на нервите и само дето не бе изскочил от релсите. “Г-н съдия мога ли да попитам” – с невинен глас продължи Невинка. “Г-жо, аз съм тоя който трябва да пита”, - авторитетно отсече съдията. “Да, разбирам ви, - упорстваше Невинка, но аз искам да попитам нещо

във връзка с езика, служебно, а и важно е”. “Е, разбира се, щом е свързано с езика, давай”. “А бе тия тюфлеци, как не ги е срам да се откажат от езика, писали петиции, дрън, дрън ярина. Писали да се откажат от своя и да ни дадат кучешки та по-лесно да могат да лаят, абе знам ги тия тарикати, тия дървени адвокати”. Аз мисля че тия неща около езика сме ги уточнили! “Как сме ги уточнили, г-н съдия, опъна се Невинка, когато от ден на ден все повече ни го съкращават и все по-малък ни става, но благодарение на служебния, та тъкмо ни става”. “Разбирам вашите вълнения г-жо но вие изобщо не знаете защо сте тук”. “Надявам се вие да ми кажете, г-н съдия”. “Да, разбира се, но не с особено удоволствие. Според Наказателния кодекс член АВ² ви обвиняват за злоупотреба на служебните ви задължения а член АВ²² + ЕВ ви товари за незаконно забогатяване от тока. С една дума, вие сте пипала там”. “Бихте ли ми пояснили къде това аз съм пипала” – ядосано репликира Невинка”. “Пипала сте, пипала и то в тока, но вие май сте забравила, че токът е единствено съществително име което не бива да се пипа с голи ръце, затова ви товари тоя страхотно твърд член АВ²³”. “Много ви моля, г-н съдия, кои са вашите аргументи, че съм пипала тока или парите от тока, ето вече ме объркахте и трудно се изразявам. Но аз за всичко имам документи, всичко е черно на бяло. Мен, една честна и почтена дама този съд в който досега съм се клела, да ме обвини в измами и злоупотреби”. “Абсурд”, - г-жо Струярова, започна убийствения си монолог Темидов. Съдебните заседатели се погледнаха. Съдията всякаш беше във вакуум. След кратки консултации дали делото да не се отерочи, но май епилогът пак ще е същия. Ще бъде протакано с години. През това време г-жа Струярова ще си седи в къщи, ще си готви топли ястия на мъжа ѝ и ще чака денят когато ще я върнат обратно на работа. Ще ѝ платят всичко и с получените пари ще си купи още един апартамент в столицата, ще ѝ платят осигуровките и застраховките за трудовия стаж, а тя ще се провикне, еба ти и скапаният член (АВ)²

Радко Стоянчов

Мевере петиция

Таз година през април
пак станахме за резил:
нашата бадявна полиция
строи жените си за петиция –
“Меверето ви забранява секс,
ако не подпишете този текст:
Ние, жените на ченгетата,
молим министъра на просветата
със заповед до училищата
да забрани българщината;
да окове във вериги
тия дето четат български книги,
да уволни тез изроди –
при Милошевич екскурзоводи,
а сега събират берекет
на Великотърновският университет!”
В името на световният комунизъм
и на великосръбският патриотизъм,
една дебелана книжарка
и една тънкокрака митничарка,
влязоха във бой велик
срещу майчиния си език:
“Друже министре, ја псујем,
кад бугарски језик чујем,
а српски толико вољем,

да ђу мајку да закољем!
У врањанскога колежа
научила сам три српска падежа,
па ми је било толко драго,
кад сам вид`ла “Породично благо”
када Бата-Ђоша злата се довати,
замало ме оргазам у`вати!
Српски језик мени треба,
да зарадим парче леба,
из кошара у Лисину
ја сам дошла на царину,
па сад неђу моме сину
да оставим бугарштину –
ће га крстим у српска вера,
има да постане прави Ера!”
Министърът с умиление
прочете туй мевере прошение
и рече: “Сърбия ще има сили,
докато има такива дебили –
искам всеки да произнесе мнение,
по това патриотично прошение!”
И така в нашия беден град,
се поведе обществен дебат.
КИЦ-а рече: “Такива мизерии,
са против европейските критерии,
и с това предателство проклето,
ще влезем в Европа на куково лето!”
“Демократичната партия застава,
в защита на малцинствените ни права!”
“Лисинският комита” вдигна два пръста:
“Против е и матицата сръбска!”
Оттам “Нашенеца” отвори устата:
“Ахаа, турете ми нешто в торбата!”
Лесовџдния инженер в интервјуто
каза, че е против и ДСБЈУ-то,
и добави никой да не го нервира
(особено когато е на някоя бира),
иначе с чука ще го маркира!
Националният съвет свика пленум
(но си имаше едно на ум!)
и царибродският доктор Ани
с погнуса рече: “Мани, мани,
за туя мевере петицију,
че обавестимо европскуту комисию!”
Батко-Владко нешто взе да крџшка:
(той във всяка манджа е запрџжка),
“Влада Бугарин вам српски прича,
нема ништа од језика,
него `ајде да се удружимо
и приватизацију да одрадимо!”
Така дебата си замина,
отиде си и таз училищна година,
в класната Иванчо сръбски “прича”
и на Перица си заприлича!
Всеки прави се на луд,
топим се един след друг,

правим се на тарикати –
ставаме сърби-фалсификати.
От такива и Сърбия
го докара до просия!
Демократи уж вдигнали глава,
за малцинствени права,
уж навсякъде пушек се вдига –
но всички са вързани с верига:
залудо в България се драпат,
щом на сръбски ясли папат!

Иван Николов